

6.ULUSLARARASI İSLAM TIP TARİHİ CEMİYETİ KONGRESİ
THE 6 TH INTERNATIONAL CONGRESS OF THE INTERNATIONAL
SOCIETY FOR THE HISTORY OF ISLAMIC MEDICINE

23-26 Eylül 2014- 23-26 September 2014

ULUSLARARASI İSLAM TIP TARİHİ DERNEĞİ
INTERNATIONAL SOCIETY FOR THE HISTORY OF ISLAMIC MEDICINE

TIP ETİĞİ VE TIP HUKUKU DERNEĞİ
SOCIETY FOR MEDICAL ETHICS AND LAW

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ TIP TARİHİ VE ETİK ANABİLİM DALI
VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY MEDICAL SCHOOL ,DEPARTMENT OF THE
HISTORY OF MEDICINE AND ETHICS
VAN-TÜRKİYE

Yer: Van, Rescate Otel

PROGRAM VE ÖZETLER
PROGRAMME AND ABSTRACTS

TÜM HAKLARI SAKLIDIR.

Editörlerin izni olmadan basılamaz ve çoğaltılamaz.

ÜCRETSİZDİR

EDİTÖRLER VE YAYINA HAZIRLAYANLAR

Prof.Dr.Ayşegül DEMİRHAN ERDEMİR
Yrd.Doç.Dr.Şükran SEVİMLİ
Prof.Dr.Öztañ USMANBAŞ

İÇİNDEKİLER-CONTENTS

6.ULUSLARARASI İSLAM TIP TARİHİ CEMİYETİ KONGRESİ THE 6 TH INTERNATIONAL CONGRESS OF THE INTERNATIONAL SOCIETY FOR THE HISTORY OF ISLAMIC MEDICINE

PROGRAM.../PROGRAMME.....11

KONGRE ÖZETLERİ / ABSTRACTS

ÖZEL KONUŞMALAR/SPECIAL SPEECHS.....32
SÖZLÜ ÖZETLER /ORAL ABSTRACTS.....68
POSTER ÖZETLER /POSTER ABSTRACTS.....197

Değerli meslektaşlarımız,

6.Uluslararası İslam Tıp Tarihi Cemiyeti Kongresi 23-26 Eylül 2014 de Türkiye'nin tarihi kenti Van'da Rescate Otel'de yapılacaktır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Başkanı Yrd. Doç. Dr.Şükran Sevimli bu kongreye ev sahipliği yapacaktır.

İslam tıbbının tarihi gelişimi ve dünya tıbbına katkısı; İslam Tıbbı ile Batı Tıbbının etkileşimi; İslam toplumlarında tıp eğitiminin, sağlık kurumlarının ve tıp cemiyetlerinin gelişimi , İslam Tıbbında hastalıkların tanımlanması ve tedavi şekilleri; İslam Tıp Etiği; İslam ülkelerinde sağlık alanında hizmet ve eser veren tarihi şahsiyetlerin tanınması ve tanıtılması; Türk Dünyasının İslam Tıbbındaki yeri; İslam Tıp Tarihiyle ilgili el yazması ve matbu nadir eserlerin ve arşiv belgelerinin araştırılarak sunulması; dünya kütüphanelerindeki el yazması ve eski baskı tıp kitaplarının toplu kataloğunun hazırlanması için çalışılması ve tıp tarihi ile ilgili tarihi yapıların korunması gibi konularda bilgi ve fikir alış verişinde bulunulacaktır.

Bu vesile ile Sayın Van Valisi Aydın Nezh Doğan'a, Sayın Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Prof.Dr.Peyami Battal'a, Sayın Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Ahmet Faik Öner'e , Tuşba Belediye Başkanı Doç.Dr. Fevzi Özgökçe'ye ve Van Tabip Odası Başkanı Prof.Dr.Çetin Kotan'a teşekkürlerimizi sunarız.

Bu etkinlikte bilim ve kültür dünyamızın mensuplarını bir arada görmekten mutluluk duyacağımızı bildirir, saygılar sunarız.

Prof.Dr.Ayşegül DEMİRHAN ERDEMİR

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Başkanı
Kongre Eş-Başkanı

Yrd.Doç.Dr.Şükran SEVİMLİ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Başkanı
Kongre Eş-Başkanı

Prof.Dr.Öztan USMANBAŞ

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Yönetim Kurulu Üyesi
Kongre Eş-Başkanı

Valuable Colleagues,

6th International Congress of the International Society for the History of Islamic Medicine will be held in Rescate Hotel, Van during 23-26 September 2014. Van is a historical city of Turkey. Assist. Prof.Dr.Şükran Sevimli, President of the Department of History of Medicine and Ethics, Medical School, Van Yüzüncü Yıl University will host this congress.

The objective of the congress is the exchange of information and ideas on subjects including the historical development of Islamic medicine and its contribution to world medicine; interaction between Islamic and Western Medicine; the development of medical education and the development of health institutions and medical associations in Islamic societies; the diagnosis and treatment of diseases in Islamic Medicine; Islamic Medical Ethics; knowledge of historic figures who have contributed to practice and literature in the field of health in the Islamic countries; the place of the Turkish World in Islamic Medicine; research and presentation of manuscripts, rare printed works and archive documents relevant to the history of Islamic medicine; preparing a union catalogue of manuscripts and early printed medical books in world libraries; and the conservation of historic buildings that have played a part in the history of medicine.

We thank to **Aydın Neziğ Doğan, Van Governor, Prof.Dr.Peyami Battal, Rector of Yuzuncu Yıl University, Prof.Dr. Ahmet Faik Öner, Medical School Dean, Assoc.Prof.Dr. Fevzi Özgökçe , Tusba Mayor and Prof.Dr.Çetin Kotan, President of Medicine Chamber ,Van**

We feel a deep happiness to see the members of the scientific and cultural world together here in this activity.Best regards

Prof.Dr.Ayşegül DEMİRHAN ERDEMİR

President of Society for Medical Ethics and Law
Congress Co-President

Assist Prof.Dr.Şükran SEVİMLİ

Van Yüzüncü Yıl University, Medical School ,President of Department of Medical History and Ethics
Congress Co-President

Prof.Dr.Öztan USMANBAŞ

Administrative Committee Member of Society for Medical Ethics and Law
Congress Co-President

ISHİM YÖNETİM KURULU /ISHİM ADMINISTRATIVE COMMITTEE

Prof. Dr. Hajar A.Hajar al-BINALİ	(Onursal Başkan/Honorary President)
Prof.Dr. Abdul Nasser KAADAN	Başkan/President
Prof. Dr. Faisal Abdullatif ALNASİR	Genel Sekreter/ General Secretary
Prof. Dr. Nil SARI	Birinci Başkan Yardımcısı/First Vice- President
Prof. Dr. Husain NAGAMİA	İkinci Başkan Yardımcısı/Second Vice-President
Prof. Dr. Mehdi MOHAGHEGH	Üçüncü Başkan Yardımcısı/Third Vice-President
Prof. Dr. Sharif Kaf al-GHAZAL	Üye/Member
Prof. Dr. Mostafa SHEHATA	Üye/Member
Prof. Dr. Abdul Rahman ALAWADHİ	Üye/Member

ONURSAL BAŞKANLAR /HONORARY PRESIDENTS

Prof.Dr. Peyami BATTAL	(Rector of Yuzuncu Yıl University)
Prof. Dr. Ahmet Faik ÖNER	(Yuzuncu Yıl University, Dean of Faculty of Medicine)
Prof.Dr.Hajar A.Hajar al BİNALİ	(Honorary President of ISHİM)
Prof. Dr. Nil SARI	(İ.Ü Cerrahpaşa Medical School Department of Medical History and Ethics)

KONGRE BAŞKANLARI /CONGRESS PRESIDENTS

Prof.Dr.Ayşegül DEMİRHAN ERDEMİR
Assist.Prof.Dr.Şükran SEVİMLİ
Prof.Dr.Öztañ USMANBAŞ

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI /ORGANIZING COMMITTEE PRESIDENT

Assist.Prof.Dr.Şükran SEVİMLİ

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Ayşegül DEMİRHAN ERDEMİR
Prof. Dr. Öztan USMANBAŞ
Prof. Dr. Hakan ÇANKAYA
Doç. Dr. Selim KADIOĞLU
Doç. Dr. İnci HOT
Doç. Dr. Doğan CEYHAN
Doç.Dr. Yusuf UZUN
Doç.Dr. Refah SAYIN
Yrd.Doç. Dr. Funda KADIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Şükran SEVİMLİ
Yrd. Doç. Dr. Mahmut GÜRGAN
Yrd.Doç.Mahmut TOKAÇ

ULUSLARARASI BİLİM KURULU /INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMITTEE (Alfabetik olarak / Alphabetically)

Prof.Dr.Nazar ABBAS (India)
Doç. Dr. Ahmet ACIDUMAN(Türkiye)
Prof. Dr. Abdul Rahman Al-AWADHÎ (Kuwait)
Prof.Dr.Khalid Al HAMADANI (Sultanate of Oman)
Prof.Dr. Tafseer ALÎ (India)
Prof.Dr. Anis Ahmad ANSARÎ (India)
Prof.Dr. Mohammed ALRUKBAN (Saudia Arabia)
Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ (Türkiye)
Prof.Dr.Berna ARDA(Türkiye)
Prof.Dr. Shams ARDEKANÎ (Iran)
Prof.Dr.Salim AYDÜZ (Türkiye)
Prof.Dr.Nüket Örnek BÜKEN(Türkiye)
Prof. Dr. Ayşegül DEMİRHAN ERDEMİR(Türkiye)
Prof. Dr. Hanzade DOĞAN (Türkiye)
Prof.Dr. Farzaneh GHAFARÎ (Iran)
Prof. Dr. Sharif Kaf al-GHAZAL(İngiltere)
Prof.Dr. Mohamad HAMOUDEH (Qatar)
Yrd.Doç.Dr. Zeki İZGÖER(Türkiye)
Prof.Dr. Abdul Nasser KAADAN (Syria)
Doç.Dr.Selim KADIOĞLU(Türkiye)
Prof. Dr. Esin KAHYA(Türkiye)
Prof.Dr.Şafak Sahir KARAMEHMETOĞLU (Türkiye)
Prof.Dr. Omar KASULE (Brunei)
Prof.Dr.Kadircan KESKİNBORA(Türkiye)
Prof.Dr. Nabil KURASHÎ (Saudia Arabia)
Dr. Eugene MAHMOUD (USA)

Prof.Dr. Mahmoud MASRİ (Syria)
Prof. Dr. Mehdi MUHAQAK (Iran)
Prof. Dr. Husain NAGAMIA(USA)
Prof. Dr. Arın NAMAL (Türkiye)
Prof. Dr. Faisal Abdullatif al-NASİR(Bahreyn)
Prof. Dr. Gülbin ÖZÇELİKAY (Türkiye)
Prof.Dr.Tuncay ÖZGÜNEN (Türkiye)
Dr. Mustafa Abdul RAHMAN (France)
Prof.Dr. Hakim S. Zillur RAHMAN (India)
Prof. Dr. Nil SARI (Türkiye)
Yrd.Doç.Dr.Şükran SEVİMLİ(Türkiye)
Prof. Dr. Mostafa SHEHATA (Egypt)
Prof.Dr.Ramaz SHENGELİA(Georgia)
Dr. Ibrahim SYED (USA)
Prof.Dr.Serap ŞAHİNOĞLU(Türkiye)
Prof. Dr. Sevgi ŞAR (Türkiye)
Prof. Dr. Ömür ŞAYLIGİL (Türkiye)
Prof. Dr. Öztan USMANBAŞ (Türkiye)
Prof. Dr. İlter UZEL(Türkiye)
Prof. Dr. İsmail YAKIT(Türkiye)
Prof.Dr.Giorgio ZANCHIN(Italy)

İLETİŞİM / CONTACT

Prof. Dr. Aysegül DEMIRHAN ERDEMİR

GSM: 0 532 452 94 37

e-mail: aysegul.erdemir@yahoo.com

Yrd.Doç.Dr.Şükran SEVİMLİ

GSM:0 505 888 14 52

e-mail: sukransevimli@gmail.com

KONGRE KONULARI / CONGRESS TOPICS

- 1.Ortaçağ İslam Tıbbı ile Ondan Önceki ve Sonraki Uygarlıkların Tıbbının Karşılaştırılması
- 2.Ünlü Müslüman Hekimler
- 3.İslam Tıbbında Hastalıklar ve Tedaviler
- 4.İslam Tıbbında İlaçla Tedavi
- 5.İslam Tıbbında Sakatlara / Engellilere Yaklaşım (Tutumlar)
- 6.İslam Tıbbında Sağlık Kurumları
- 7.Batıdaki Tıp Bilimlerine Müslüman Hekimlerin Katkıları
- 8.İslam Tıbbında Müzelerin ve Müzeciliğin Yeri ve Önemi
- 9.İslam Tıbbının Yazılı Kaynaklarının Korunması, Sınıflanması ve Bilgisayar Ortamına Aktarılması
- 10.İslam Tıp Etiği ve Hukuku

- 1.Comparative Study of Islamic Medicine with the Previous and Subsequent Civilizations.
- 2.Famous Moslem Physicians.
- 3.Diseases and Therapies in Islamic Medicine.
- 4.Drug Therapy.
- 5.Approaching Disabilities in Islamic Medicine.
- 6.Health Institutions.
- 7.Contributions by Muslim Physicians to the Western Medical Sciences.
- 8.The Significance of Museum and Museum Work in Islamic Medicine
9. Sources and Methods of Collection of Islamic Medical Literature and Their Preservation, Classification and Digitization.
- 10.Islamic Medical Ethics and Law

GENEL BİLGİLER

Kongre Tarihi ve Yeri: Kongre 23-26 Eylül 2014 tarihleri arasında Van'da Rescate Otel'de yapılacaktır.

Kongre Dili: Türkçe ve İngilizcedir.

Katılım Belgesi: Kongreye kayıt yaptıran katılımcılara kongre boyunca kayıt masasından verilecektir.

Slayt ve Teknik Olanaklar

Kongre süresince sunumlarda ekipman olarak barkovizyon, slayt makinesi, tepegöz ve video kullanım olanağı sağlanacaktır. Slaytlar sıra numarası verilerek, disketler sunum yapacak kişinin adı/soyadı yazılı olarak, en az iki oturum öncesi-görevlilere teslim edilmelidir.

Kongre Web Adresi:

www.teth.org.tr

GENERAL INFORMATION

Congress' Venue and Date: Congress will be held at Rescate Hotel, Van during 23-26 September 2014

Official Languages: The official languages will be Turkish and English.

Official Certificate of Attendance: Official certificate of attendance will be given to the congress' delegates during congress.

Guide for Presentation

During the congress , projection, slide, overhead projector and video will be used. Slides should be numbered and presentations should be given to the officer before session.

KAYIT ÜCRETLERİ

	20 Mayıs 2014'e kadar	20 Mayıs 2014 Sonrası	Günlük Kayıt
Katılımcılar	250TL	300TL	150TL
Araştırma Görevlileri	150TL	175TL	100TL
Refakatçiler	100TL	125TL	100TL

REGISTRATION FEES

	Before May 15 th 2014	After May 15 th 2014	Daily Registration
Congress Members	250EURO	300EURO	150EURO
Accompanying Persons	100EURO	125EURO	100EURO

KAYIT ÜCRETİNE DAHİL OLANLAR / REGISTRATION FEE INCLUDES

- Tüm Kongre Toplantıları / Attendance to Free Lectures and Scientific Meetings
- Açılış Kokteyli / Opening Cocktail
- 2 Öğle Yemeği / 2 Lunches
- Günlük Kayıt Ücretine 1 Öğle Yemeği dahildir. / One Lunch are included in the daily registration fee.

NOT: Gala Yemeği Kayıt ücretine dahil değildir.

NOTE: Gala dinner is not included in Registration Fee.

KAYIT ÜCRETLERİ / REGISTRATION FEES

TL Hesabı

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği
Türkiye İş Bankası
İstanbul / Kadıköy Şubesi
IBAN:TR51 0006 4000 0011 1871 4290 15

EURO Account

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği
Türkiye İş Bankası İstanbul/Kadıköy Şubesi
IBAN: TR23 0006 4000 0021 1870 0700 59
SWIFT:ISBKTRISXXX

KONAKLAMA BİLGİLERİ / ACCOMMODATION

HOTEL NAME	STAR	WEB PAGE
Elite World Van Hotel	★★★★★	www.eliteworldvan.com
Rescate Hotel	★★★★★	www.rescateotel.com
Tamara Hotel	★★★★★	www.tamaraotel.com
Akdamar Hotel	★★★	www.otelakdamar.com
Royal Berk Hotel	★★★	www.royalberkhotel.com
Van Şişli Öğretmenevi	★★★	http://www.ogretmenevine.com/van-sisli-ogretmenevi.html

Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Misafirhanesi, Tel: 0-432-2251023

ULAŞIM / TRANSPORTATION

İSTANBUL		
Departure	Arrival	Airline
İstanbul (Sabiha Gökçen)	Van (Ferit Melen)	Turkish Airlines
İstanbul (Sabiha Gökçen)	Van (Ferit Melen)	Anadolu Jet
İstanbul (Sabiha Gökçen)	Van (Ferit Melen)	Pegasus (Direct)
İstanbul (Sabiha Gökçen)	Van (Ferit Melen)	Sun Express
İstanbul (Atatürk)	Van (Ferit Melen)	Turkish Airlines (Direct)
ANKARA		
Departure	Arrival	Airline
Ankara (Esenboğa)	Van (Ferit Melen)	Turkish Airlines
Ankara (Esenboğa)	Van (Ferit Melen)	Anadolu Jet (Direct)
Ankara (Esenboğa)	Van (Ferit Melen)	Pegasus
İZMİR		
Departure	Arrival	Airline
İzmir (ADB)	Van (Ferit Melen)	Turkish Airlines
İzmir (ADB)	Van (Ferit Melen)	Anadolu Jet
İzmir (ADB)	Van (Ferit Melen)	Sun Express (Direct)

NOT: Konaklama için başvurular katılımcılar tarafından kişisel olarak yapılacaktır.

NOTE: Requests for reservation should be made to the hotels or guest-houses by e-mail or fax.

**6.ULUSLARARASI İSLAM TIP TARİHİ CEMİYETİ
KONGRESİ
THE 6 TH INTERNATIONAL CONGRESS OF THE
INTERNATIONAL SOCIETY FOR THE HISTORY OF
ISLAMIC MEDICINE
PROGRAM /PROGRAMME**

PROGRAM /PROGRAMME

23 Eylül 2014 Salı –September 23, 2014 Tuesday

- 12.00 -14.00 Kayıt – Registration
14.00-15.00 **Açılış Töreni – Opening Ceremony**
Van, Rescate Otel ,Salon Salagrande /Salagrande Hall
Saygı Duruşu-Stand in Silence
Açılış Konuşmaları-Opening Speechs
15.00-15.30 Müzik Dinletisi –Music Concert
15.30-16.00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Şafak Sahir KARAMEHMETOĞLU

Türkiye’de Felaketlerin Hastanelere Kazandırdığı Kadın
Hastabakıcı Mesleği “Hemşirelik”
Disasters Raising Nursing Care in Hospitals as a Woman’s Carrer
in Turkey
Nil SARI

- 16.00-16.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Ayşegül Demirhan ERDEMİR

İslamın Engelliye Yaklaşımı
Islamic Attitude Towards Disability
Şafak Sahir KARAMEHMETOĞLU

- 16.30-17.00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Nil SARI

The Achievements of Albucasis in Neurosurgery
Abdul Nasser KAADAN

- 17.00-17.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall
- Oturum Başkanı-Chairperson**
Kadircan KESKİNBORA
- Şanlıurfa’da Halkın Tansiyon Düşürücü Olarak Kullandığı
Bitkiler
Plants Used as Blood Pressure-Lowerings by Public in Şanlıurfa
Fevzi ÖZGÖKÇE , Hüseyin HASIRCI
- 17.30-1800 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall
- Oturum Başkanı-Chairperson**
Abdul Nasser KAADAN
- Dawood Bin Omar Alantaki The Blind Muslim Doctor
Faisal Abdul Latif ALNASİR
- 18.00-19.00 International Society for the History of Islamic
Medicine(ISHIM)
Administrative Committee Meeting
- 19.30-21.30 Açılış Kokteyli-Opening Cocktail

24 Eylül 2014 Çarşamba –September 24, 2014 Wednesday

9.00-9.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson

Faisal Abdul Latif ALNASİR

Al-Zahrawi (Albucasis) - A Pioneer Muslim Surgeon and a Light
in the Dark Ages in Europe

Sharif Kaf AL-GHAZAL

9.30-10-00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson

İsmail YAKIT

Menstruasyon'un Kültür Tarihine Kısa Bakış
A Short Introduction to the Cultural History of Menstruation

Arın NAMAL

10.00-10-30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson

Hanzade DOGAN

Hakim Ajmal Khan: A Renowned Physician of Indian Subcontinent

Anis Ahmad ANSARI

10.30-11-00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson

Nüket Örnek BÜKEN

10. Yüzyıl Düşünürlerinden Yahya Ibn Adî'nin Tehzîbü'l-Ahlâk
Kitabında Ahlak Eğitimi

Moral Education on Tehzîbu'l-Ahlâk of Yahya Ibn Adî a Thinker
of the 10th Century

Ayten ALTINTAŞ

- 11.00-11.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall
Oturum Başkanı-Chairperson
Ayten ALTINTAŞ
- Kahire’den İstanbul’a Bir Yaşam: Kosoni Mehmed bin Mehmed
A Life from Cairo to İstanbul: Kosoni Mehmed bin Mehmed
Ömür ŞAYLIGİL
- 11.30-12.00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall
- Oturum Başkanı-Chairperson**
Serap ŞAHİNOĞLU
- Plasebo ve Tıpta Plasebo Etkisi
Biyokimyasal ve Farmakolojik Bir Blöf mü?
Placebo and the Placebo Effect in Medicine
Is it a Biochemical and Pharmacologic Bluff?
Nüket Örnek BÜKEN
- 12.00-12.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall
- Oturum Başkanı-Chairperson**
Ömür ŞAYLIGİL
- İslam Dünyasında Hekim Andı Uygulaması ve Hippokrat
Andı’nın İzleri
Physician’s Oath in Islamic World and Traces of Hippocratic
Oath
**İLGİLİ Önder, ŞAHİNOĞLU Serap, ACIDUMAN Ahmet,
TUZCU Kemal, ŞEMS Şehriyar**
- 12.30-13.00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall
- Oturum Başkanı-Chairperson**
Arın NAMAL
- Tıp Tarihi Disiplini Bakış Açısı ile: “Tıbbın İlerlemesi ve Etik”
From the viewpoint of Medical History “Ethics in Progress”
H.Hanzade DOĞAN

13.00-13.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Nermin ERSOY

Bayezıt'teki Dişçilik Okulu Binası
The Dentistry School in Bayezıt
Gönül CANTAY

13.30-14.00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Rolando Neri VELA

Saint Ilarion the Georgian Known by Muslims: New Data about
Medical and Clerical Activities
Ramaz SHENGELIA, Tengiz ALPENIDZE

14.00-14.30 Öğle Yemeği-Lunch

14.30-15.00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande –Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
İlter UZEL

Tıp Etiği Açısından Kompozit Doku Nakli
Composite Tissue Transplantation from the Perspective of
Medical Ethics
Nesrin ÇOBANOĞLU

15.00-15.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande – Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Nesrin ÇOBANOĞLU

İbn Sina'nın Kanun-u Sagir Kitabı
The Book Kânûn-u Sagîr of İbn Sina
Kadircan KESKİNBORA

15.30-16.00 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Kadircan KESKİNBORA

Erken Dönem İslam Dış Hekimliği ve Anadolu Türk Dış
Hekimliğine Yansıması
İlter UZEL

16.00-16.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson
Ahmet ACIDUMAN

Tıbbi Sürecin Gelişimiyle İlgili Bir Değerlendirme:
Mezopotamya, Eski Yunan, Roma ve İslam Dönemi
An Evaluation about the Development Process of Medicine:
Mesopotamia, Ancient Greek, Roman and Islamic Period
Şükran SEVİMLİ

16.30-19.00 Serbest Zaman(Alışveriş ve Gezinti İçin)-Shopping

19.30-22.00 Akşam Yemeği-Dinner

25 Eylül 2014 Perşembe –September 25, 2014 Thursday

9.00-9.30 Özel Konuşma–Special Speaking
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanı-Chairperson

Yaşar Subaşı DİREK

Zeytin Ağacı Hz. Nuh'un Gemisi'nin Yerini Belirledi
The Olive Tree Identified the Location of Noah's Ark
Fevzi ÖZGÖKÇE

9.30-10.30 Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall
İbni Sina Oturumu-Ibni Sina Session

Oturum Başkanları-Chairpersons

Gülsel KAVALALI-Gönül CANTAY

El- Kanun fi't Tıbb'ın 1000. Yılında İbn-i Sina'nın Milliyeti ile
İlgili Devam Eden Tartışmalar Hakkında...
About the Ongoing Discussions of Avicenna's Nationality on the
1000th Year of El- Kanun fi't Tıbb
Çağrı Zeybek ÜNSAL, Nüket Örnek BÜKEN

“Konstantinos Mikhael ve Sergios Ioannou adlı Hekimlerin Tıp
Kitapları Işığında Arap Tıp Dünyasına ve Arap Hekimlerine
Bakış”

“A Glance at the Arab Medicinal World and Arab Physicians
under the Light of Medical Books of Physicians Name
Constantinos Michael and Sergios Ioannou”

Esin OZANSOY

Prof Dr Akil Muhtar Özden 'in Yorumu ile Hekim İbni Sina
(Avicenna)

A Brief Presentation of Avicenna as a Physician by Prof. Dr .
Akil Muhtar Özden

Gülsel KAVALALI

Al-Kânûn Fi't-Tıbb ve Yaşlılıkta Bakım ve Beslenme (Geriatri)
Al-Qânûn Fi't-Tıbb and Care and Diet in the Elderly
(Geriatrics)

Nurdan KIRIMLIOĞLU

Ebu Ali İbn Sina'nın Tıp Tarihinde ve Pedagoji Fikir
Tarihimizde Yeri
The Place of Ebu Ali İbn Sina in the History of Medicine and
Pedagogy
Nübar HAKIMOVA

İbn el-Nefis ve Pulmoner Dolaşımın Keşfi
İbn al Nafis and the Discovery of Pulmonary Circulation
Alper Tunga KÖKCÜ

Obstetrics and Gynecology in Islamic Medical Heritage as
Viewed by Ibn Sina in Comparison with our Recent Medical
Knowledge
Mohammad SHAYEB

10.30-11.30

Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall
Ünlü Müslüman Hekimler- Famous Moslem Physicians

Oturum Başkanları-Chairpersons
Şükran SEVİMLİ -İnci HOT

The Discovery of the Spread and Prevention of Major
Epidemics: the Contribution of an Andalusian Physician of the
Thirteenth Century: Lisan Ad Din Ibn Khatib (1313-1374).
**Chakib NEJJARI, Mohammed BERRAHO, Karima EL
RHAZI, Mohammed El ABKARi, Mohammed ELBIAZE,
El Bachir BENJELLOUN, Fatima Ezzahra MERNISSI,
Tazi FADL, Faouzi BELAHSEN, Abdelilah SBAI, Tarik
SQUALLI, Afaf AMARTI, Sidi Adil IBRAHIMI, Moulay
Hassan FARIH.**

Huneyn bin İshâk'ın İslam Tıbbına Katkıları
Hunayn bin Ishaq's Contributions to Islamic Medicine
Mahmut GÜRGAN , İnci HOT

Doğu Bilgelerinden Farabi ve Müzikle Tedavi Bahsi
Music Therapy in the Works of al-Farabi, one of the Foremost
Eastern Scholars
Hülya ÖZTÜRK

Doktor Mehmet Kâtibzâde Refi Efendi ve Tıp Eserleri
Doctor Mehmet Kâtibzâde Refi and His Medical Works
Nilüfer DEMİRSOY

Besim Ömer Akalın (1862-1940) ‘ın Nevsal-i Afiyet’inde“SU
BAHSİ” Üzerine Yorum ve İrdelemeler
Investigations and Interpretation on “TOPIC of WATER” in the
“Nevsal-i Afiyet” of Besim Ömer Akalın
Öztañ USMANBAŞ

Tosyavizade Dr. Rıfat Osman'ın Hatıralarında Hocası Prof. Dr.
Robert Rieder Paşa Konusundaki Hataları.
The Memories of Dr. Rıfat Osman and his Mistakes about his
Teacher Prof. Dr. Robert Rieder Paşa
M.Engin ÇORUH

Gençlik Aşısı Esasları
Principles of Rejuvenation by Grafting
**Müesser ÖZCAN, M. Esat HARMANCI, Doğan EVECEN,
Naki BULUT**

Mirza Muhammed Hüseyñ Tabip Hekimbaşının Sınayıp
Tecrübeden Geçirdikleri
Qaibova İRADE

11.30-12.30

Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall

İslam Tıbbında Hastalıklar ve Tedaviler- Diseases and Therapies
in Islamic Medicine.

Oturum Başkanları-Chairpersons
Zeynep SÜMER-Mahmut GÜRGAN

Makkah and Medicine in the Late 19th Century from A Malay
Medical Treatise.
Mohd Affendi Mohd SHAFRI

A Review Paper on JIMA (Intercourse) -in the Light of Legend
Greek-Arab Philosophers
Azizur RAHMAN , İmtiyaz AHMAD

An Analytic Study of Imam Ali’s Medical Instructions
Mohsen NOURAEI

Islamic Approach in Palliative Care: Supportive Integrated
Complementary Alternative Medicine
M. K.RAHMAN

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre On Dokuzuncu
Yüzyıl Sonlarında Van İlinde Yaşanan Salgınlar ve Karantina
Uygulamaları

According to Prime Ministry Ottoman Archived Documents,
Epidemics and Quarantine Practices in Van at the end of the
19th Century

Cebrail YILMAZ Nermin ERSOY

Geçmişten Günümüze Homeopati
Homeopathy; From the Past to the Present
Zeynep SÜMER , Gülay YILDIRIM

Hastalık Tedavisinde Batıl İnanışlar
Superstitious Beliefs in the Treatment of Diseases
İnci HOT , Mahmut GÜRGAN

1898 Tarihinde Yayınlanan “Nevsal-i Afiyet” Kitabındaki
“Hipnotizma – Manyetizma” Başlıklı Yazı Bağlamında Hipnoz
Tedavisinin Değerlendirilmesi
The Evaluation of Hypnosis Treatment, Contextual of "
Hypnotism and Magnetism" Topic in "Nevsal-i Afiyet" Book
Which was Published in 1898

Mesut ERSOY, Eray Serdar YURDAKUL, Fatih NAMAL

Osmanlı İmparatorluğu Dönemine Ait Bir Verem İle Mücadele
Belgesi

Document Of The Fight Against Tuberculosis that Belongs to
the Ottoman Empire Time

Celil ENDER

Müslüman Bir Toplumda Hastalık, Stigmatizasyon ve Yoksul
luk: Osmanlı İmparatorluğu'nda Cüzzamlı Dilenciler

Society: The Leper Beggars in the Ottoman Empire

Murat YOLUN

12.30-13.00

Sözlü Bildiriler/Oral Presentations

Salon Salagrande /Salagrande Hall

Batıdaki Tıp Bilimlerine Müslüman Hekimlerin Katkıları

Contributions by Muslim Physicians to the Western Medical
Sciences.

Oturum Başkanları-Chairpersons

Ahmed Tageldin ABDELHAFIZ - Melek YILDIRIM

MODERN MEDICINE IS INDEPTED Surgical Instruments
Introduced by a Muslim Physician Abu al-Qasim
Khalaf İbn al-Abbas al-Zahrawi
Masroor A. QURESHİ, Humaira BANO, İrfan AHAMAD,
Muhammad RAZA

Max Meyerhof, One of the Best Historians of Islamic Medicine.
Rolando Neri-VELA

Historical Islamic Contributions to Gynecology: Extrapolation
to Modern Practice
**Ahmed Tageldin ABDELHAFIZ , Jihan Abdelmonaim
MOHAMED**

13.00-14.00 Öğle Yemeği-Lunch

14.00-15.00 Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall

İslam Tıbbında İlaçla Tedavi- Drug Therapy in the Islamic
Medicine

Oturum Başkanları-Chairpersons
Mehdi PASALAR-Nazan Erenoğlu SON

A Antimicrobial Potential of Some Medicinal Plants Used in
Islamic Medicine
Abdul LATİF and Sumbul REHMAN

Herbal Carminative Medicines as Viewed by Hakim Aghili
Shirazi in Makhzan-al-Adviya
Mehdi PASALAR , Maryam MOSAFFA-JAHROMI

“Van Gülü” Efsane mi, Gerçek mi?
Is “Rose Van” a Myth or a Truth?
Ayten ALTINTAŞ, Şevket ALP

Osmanlı Saraylarında Mutfak Kültürü
Gastronomy Culture in Ottoman Palaces
Nazan ERENOĞLU SON

15.00-16.30

Sözlü Bildiriler/Oral Presentations

Salon Salagrande /Salagrande Hall

İslam Tıbbında Sağlık Kurumları-Health Institutions in the Islamic Medicine

Oturum Başkanları-Chairpersons

Tajuddin TAJUDDİN , Ahmet Zeki İZGÖER

A Review to Status of Islamic Hospitals and Treatment Centers in Mogul Era with Emphasis on Rashidi

Dar-Al-Shifa, Masood KASIRI, Arezou BEYRAMI

Historical Development of Pharmacy in the Era of Islamic Medicinal Science

Tajuddin TAJUDDIN

History of Medicine at the Oldest University in the World, Al Qaraouiyyine University, Fez, Morocco.

Karima EL RHAZI, Chakib NEJJARI, El Bachir BENJEL-LOUN, Mohammed El Abkari, Mohammed Elbiaze, Fatima Ezzahra MERNISSI, Mohammed BERRAHO, Tazi FADL, Faouzi BELAHSEN, Abdelilah SBAI, Tarik SQUALLI, Afaf AMARTI, Sidi Adil IBRAHIMI, Moulay Hassan FARIH.

Meyyāfāriqīn Bīmāristānı Üzerine Bazı Yeni Bilgiler Işığında Bir Değerlendirme

An Evaluation on Mayyāfāriqīn Hospital in The Light of Some New Data

Ahmet ACIDUMAN, Kemal TUZCU

1912 Balkan Harbi Sırasında Kızılay'ın Halka Yaptığı Sıhî ve Sosyal Yardımlar

The Red Crescent Society's Social and Health Welfare During the Balkan War in 1912

Ahmet Zeki İZGÖER

Geçmişten Günümüze Hastahane Binalarının Mimari Açından İncelenmesi

Examination of the Development of Hospital Building in Terms of Architecture from Past to Present

Yaşar Subaşı DİREK

Havacılık Tıbbı ve Eskişehir Asker Hastanesi

Aeronautical Medicine and Eskişehir Military Hospital

Engin KURT

Hemşirelik Sürecinin Evrimsel Gelişimi
Evolutionary Development of Nursing Process
Türkan IŞIK, Meltem AKBAŞ, Gülay YILDIRIM

Yüz Seneden Fazla Saklı Kalan Bir Sır. Tıbbiyenin
Demirkapı'dan Haydarpaşa Tıp Fakültesi'ne Taşınmasının
Sebebi
A Secret more than 100 Years Old. Moving the Medical School
from Demirkapı to Haydarpaşa Medical School.
M.Engin ÇORUH

Türk Memlûkler Döneminde (1250-1382) Reîsületıbbâlık
Riyasat al-atıbbâ' (Chief of Physicians) in Turkish Mamluk
Period (1250-1382)
M. Fatih YALÇIN

Çağının Tanığı Olarak Abbâsî Sarayı Tabipleri
Physicians of Abbasid Court as Eyewitnesses to Their Era
Selahattin POLATOGLU

Lohusa Sultan (Rahime Kadın) Türbesi
The Tomb of Lohusa Sultan or Rahime Kadın
Ahmet Doğan ATAMAN

16.30-17.00 Kahve Arası-Coffee-Break

17.00-17.30 **Poster Bildiriler-Poster Presentations**
Salon Salagrande /Salagrande Hall

Oturum Başkanları
Elif Vatanoğlu LUTZ ,Engin KURT

The Sidi Frej Maristan of Fez
El Bachir BENJELLOUN, Abdelfatah CHAKIB,
Mohammed El Abkari, Karima EL RHAZI, Mohammed
Elbiaze, Fatima Ezzahra MERNISSI, Mohammed BERAHO,
Tazi FADL, Faouzi BELAHSEN, Abdelilah SBAl,Tarik
SQUALLI, Afaf AMARTI, Chakib NEJJARI, Moulay
Hassan FARIH,Sidi Adil IBRAHIMI.

“Al-Teyseer fi Al-Modavat va Al-Tadbir”; a Book by Father of
Experimental Medicine
Mehdi PASALAR,Maryam MOSAFFA-JAHROMI,Hadi
JAHED

Medical Manuscripts in the Malay Archipelago: Reclaiming
Heritage, Islamising Knowledge

Mohd Affendi Mohd SHAFRI

Medicinal Importance of Mineral Origin Drugs in Unani
System of Medicine: A Review

**Masroor A. QURESHI, Humaira BANO, İrfan AHAMAD,
Muhammad RAZA**

İbn-i Şerif'in Yadigâr Adlı Eserindeki Merhem Formüllerinin
Eczacılık Açısından Günümüzle Karşılaştırılması

Pharmaceutically Comparison of the Ointment Formulas in

Yadigar, the Work of Ibn Sherif's, with the Present

Sevgi ŞAR, Bilge SÖZEN ŞAHNE, Miray ARSLAN

**Dr.Şefik Hüsnu Deymer, Dr.Şefik Hüsnu Deymer, Elif
VATANOĞLU LUTZ, İnci HOT**

Türk Silahlı Kuvvetleri 1.Tıp Kongresi: 11-13 Ocak 1966

Turkish Armed Forces 1st Medical Congress: 11-13 January
1966

Engin KURT

Kültür Mirasımız Olan Anadolu Selçuklu Darüşşifalarındaki
Tababete Bir Bakış

A View To Medicine at Anatolian Seljuk Darüşşifas A Cultural
Heritage of Ours

Engin KURT

Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'nin Osmanlı Tıbbına
Kazandırdıkları ve Tertib-i Ecza Adlı Eserinin Transkribi ve
Değerlendirmesi

The Contributions of Chief Physician Mustafa Behçet Efendi to
the Ottoman Medicine and the Transcription of and

Evaluation of His Work Tertib-i Ecza

Tuncay PEKDOĞAN

20-00-22.00 Kapanış Yemeği-Closing Dinner

26 Eylül 2014 Cuma –September 26, 2014 Friday

9.00-10.30 Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall

İslam Tıbbının Yazılı Kaynaklarının Korunması, Sınıflanması ve
Bilgisayar Ortamına
Aktarılması(1)
Sources and Methods of Collection of Islamic Medical
Literature and Their Preservation,
Classification and Digitization(1)

Oturum Başkanları-Chairpersons

Funda KADIOĞLU , Selim KADIOĞLU

“Health Establishments and Medical Practices in India during
Islamic Period”

Tafseer ALI

Ibn Tufayl’s Urjuza fi al Tibb (Poem on Medicine): Unique
Manuscript at Al Quarawiyin Library of Fez

**El Bachir BENJELLOUN, Mohammed El Abkari, Karima
EL RHAZI , Mohammed Elbiaze, Fatima Ezzahra
MERNISSI, Mohammed BERRAHO, Tazi FADL, Faouzi
BELAHSEN, Abdelilah SBAI, Tarik SQUALLI, Afaf
AMARTI, Chakib NEJJARI, Sidi Adil IBRAHIMI, Moulay
Hassan FARIH.**

Huseyn Curcani'nin <Hafî El-Alayi> Eseri
Zemfira MUHAMMEDOVAN

XVIII Yüzyıl Tıp Abidesi
Kəlamə ABBASOVA

Muhammed bin Mahmud bin eş- Şirvani ve Onun "Rövzetülatr"
Eseri .
Zakiya ABILOVA

Davud el Antaki'nin Nüzhet ül Ezhan fi Islah ül Ebdan Eserinin
İlter Uzel Kütüphanesi Nüshası Derkenarları
An Anonymous Medical Text in the Margin Spaces of İlter
Uzel’s Library Manuscript Copy of Nüzhet ül Ezhan
fi Islah ül Ebdan by Davud el Antaki
**Sadık NAZİK , Funda Gülay KADIOĞLU , Selim
KADIOĞLU**

İhsan Hilmi Alantar ve “Puerikültür: Ferdi ve İctimai Çocuk Hıfzıssıhhası” Kitabı
İhsan Hilmi Alantar and His Book “Puericulture: Individual and Social Child Hygiene”
Zehra EDİSAN , Selim KADIOĞLU

Tıbb-ı Nebevi Hadislerinin Değeri
Value of Tıbb-ı Nebevi Hadiths
Ali BUDAK

Darüş-şifadan Hastaneye: Sağlık Kurumlarında İşleve Dayalı Plan Değişimi
From Darussifa to Hospital: In Health Institutions Plan Change Based Function
Ebru ELPE

Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi'nin (ö. 1103 / 1692) Risâle-i Sevdâ-i Merâkıyye'si
Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi's (d. 1103 / 1692) Risâle-i Sevdâ-i Merâkıyye
Emre KARACAOĞLU

“Ta’ dil-i Emzice” ve Müellifi Hakkında Bilinenler, İncelenmeyenler ve Gözden Kaçırılanlar
Commons,Uninvestigated and Missed Data on“Ta’ dil-i Emzice” and Its Author
Peruzat ALTINAY

10.30-11.45

Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall

İslam Tıbbının Yazılı Kaynaklarının Korunması, Sınıflanması ve Bilgisayar Ortamına Aktarılması(2)
Sources and Methods of Collection of Islamic Medical Literature and Their Preservation, Classification and Digitization(2)

Oturum Başkanları-Chairpersons
Muhittin ELİAÇIK ,Oya ÖGENLER

Ebubekir Nusret Efendi'nin Mahazar Adlı Tıbbî Eseri
A Medical Work:Mahazar Which was Written By Ebubekir Nusret Efendi
Muhittin ELİAÇIK

Avanzade Mehmed Süleyman ve Sağlıkla İlgili Eserleri
Avanzade Mehmed Süleyman and His Works on Health
Mükerrem Bedizel AYDIN , Seda KALYONCU

Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi'nde Bulunan Tıp
Yazmalarından Bir Örnek: Zahir-i Harzemşahî
An Example of Medical Manuscripts in the Edirne Selimiye
Manuscript Library: Zahir-i Harzemşahî
Nilifer GÖKÇE

“Nevsal-ı Afiyet” ve “Hikemiyat-ı Tıbbiye”
“Nevsal-ı Afiye”t and “Hikemiyat-ı Tıbbiye”
Engin KURT , S.Eray YURDAKUL

Muzaffer Aksoy Kalıtsal Kan Hastalıkları Tanı Merkezinin Kısa
Tarihi
Brief History of Muzaffer Aksoy Genetic Blood Disorders
Diagnosis Center
Oya ÖGENLER , ,Fatma Tosun AKSÖZ

“Türkiye’de Harf Devrimi Sonrası İslam Tıp Tarihine İlişkin
Yazma ve Eski Harfli Eserlerin Serüveni”
“The Adventure of Manuscripts and Works Printed in Non-Latin
on Islamic Medical History After the Alphabet Reform in
Turkey”
Hayrünisa ALP

Fahrettin Kerim ve Tıp Dünyası Mecmuası
Emine KISIKLI

Basılamayan bir Fizyoloji Kitabının Öyküsü
The Story of a Physiology Textbook That Could Not be
Published
Mevlüt YAPRAK

11.45-13.00 Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall

İslam Tıp Etiği ve Hukuku-Islamic Medical Ethics and Law

Oturum Başkanları-Chairpersons
İsmail YAKIT – Nazım BERATLI

Comparison between the Book of “Ethics of the Physician”(Adab Al-Tabib) by Ishaq bin Ali Al Rahawi (854-931) and GMC (General Medical Council of UK) Good Medical Practice Guidelines.

Amer AB HAMED

Contribution of Abul Hasan Ahmed Bin Mohammed Tabri Towards Biomedical Ethics; a Literature Survey of “Moalejat-e-Buqratia”.

Shariq Ali KHAN, Shagufta REHMAN, Shakir JAMİL

Sağlık Bakanlığı’ nın Hazırladığı “Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları Yönetmeliği Taslağı” Hakkında About the Draft Regulation on “Traditional, Complementary and Alternative Medicine Practices”

Çağrı ZEYBEK ÜNSAL , Onur Naci KARAHANCI, Mesut ERSOY, Mustafa HAYIRLIDAĞ, Ümit Yaşar ÖZTOPRAK, Nüket ÖRNEK BÜKEN

Tarihte ve İslam’da Kürtaj Problemi

The Problem of Abortion in the History and Islam

İsmail YAKIT

Türkiye’de Hasta Hakları ve Çocukların Tedaviye İştiraklerinde Bilgilendirilme Haklarının Yasa ve Yönetmeliklerdeki Yeri The Place of Patient Rights and the Children’s Right to be Informed on the Participation to the Treatment in the Acts and Regulations in Turkey

Hülya ÖZTÜRK

Dünya Tabipler Birliği Helsinki Bildirgesi’nin Geçmişten Günümüze Değişimi

Revisions to the World Medical Association Declaration of Helsinki from Past to Present

Nilüfer DEMİRSOY

XVII . Yüzyılda Orta Anadolu’da Cerrahlik ve Hukuki Boyutu Surgery and Its Legal Aspects in the XVII. Century in Central Anatolia

Kemal KAYA

Tıp’ta ve Genelde Ahlâki Olmanın Ortak Ölçütü Var mı?

Nazım BERATLI

İslam Hukukuna Göre Tıbbî Müdahale ile İbadet İlişkisi
According to Islamic Law Relationship Between Prayers with
Medical Intervention

Yusuf EŞİT

13.00-13.30 Sözlü Bildiriler/Oral Presentations
Salon Salagrande /Salagrande Hall

İslam Tıbbında Müzelerin ve Müzeciliğin Yeri ve Önemi
The Significance of Museum and Museum Work in Islamic
Medicine

Oturum Başkanları

Demet ÖRNEK

Osmanlı Sanatında Kakma Tekniğinin Yeri ve Önemi
The Importance and Place of Inlay Technique in Ottoman Art

Demet ÖRNEK

Türk İslam Dönemi'nde Minyatür Sanatının Sağlık Alanındaki
Yansımaları

Miniature Art's Implications on Health Area in the Turkish
Islamic Period

Miray ARSLAN, Sevgi ŞAR, Bilge SÖZEN ŞAHNE

Tıp Tarihi Müzeleri İçinde İslam Tıp Tarihi'nin Yeri
Place of Islamic Medical History in the Museums of History of
Medicine

Müge DEMİR, Aslıhan AKPINAR

13.30-14.00 Kapanış Oturumu-Closing Session
Salon Salagrande-Salagrande Hall

ÖZEL KONUŞMALAR
SPECIAL SPEECHS
(Alfabetik Sırayla/ In Alphabetic Order)

Al-Zahrawi (Albucasis) - A Pioneer Muslim Surgeon and a Light in the Dark Ages in Europe

Sharif Kaf AL-GHAZAL

**Dr.Consultant Plastic Surgeon
Clinical Lead, Bradford Royal Infirmary
Bradford, England
e-mail:skalghazal@hotmail.com**

Summary

Abu al-Qasim Khalaf bin Abbas **Al-Zahrawi** (A.D. 936-1013), known to the West by his Latin name Albucasis, was born in Al Zahra'a , in Andalusia. He was simply the greatest Muslim surgeon, with European surgeons of his time coming to regard him as a greater authority than even Galen, the ancient world's acknowledged master. It is clear from Al-Zahrawi's life history and from his writings that he devoted his entire life and genius to the advancement of medicine as a whole and surgery in particular.

What is known about Al-Zahrawi is contained in his only written work: *At-Tasrif liman 'Ajiza 'an at-Ta'lif* (The Method of Medicine). *At-Tasrif* is a medical encyclopaedia compendium of 30 volumes compiled from medical data that Al-Zahrawi accumulated in a medical career that spanned five decades of teaching and medical practice. He apparently travelled very little but had wide experience in treating accident victims and war casualties.

The last and largest volume of *At-Tasrif*, "On Surgery," was nothing less than the greatest achievement of medieval surgery. It was the first independent surgical treatise ever written in detail . It included many pictures of surgical instruments, most invented by Al-Zahrawi himself, and explanations of their use. Al-Zahrawi was the first medical author to provide illustrations of instruments used in surgery. There are approximately 200 such drawings ranging from a tongue depressor and a tooth extractor to a catheter and an elaborate obstetric device.

Once *At-Tasrif* was translated into Latin in the 12th century, Al Zahrawi had a tremendous influence on surgery in the West. With the reawakening of European interest in medical science, *At-Tasrif* quickly became a standard reference and was translated into Latin five times. The arrangement of the work, its clear diction, and its lucid explanations all contributed to its popularity and great success.

Al Zahrawi was described by Pietro Argallata (died 1423) as "without doubt the chief of all surgeons". Jaques Delechamps (1513-1588), another French surgeon,

made extensive use of At-Tasrif in his elaborate commentary, confirming the great prestige of Al Zahrawi throughout the Middle Ages and up to the Renaissance.

References:

1. Hamareh S K in The Genius of Arab Civilisation edited by J R Hayes; 2nd edition, 1983; Eurabia (Publishing) Ltd; pp 198-200
2. Albucasis; On Surgery and Instruments; English translation and commentary by Spink M S and Lewis G L; 1973
3. El Zahrawi (Albucasis) - father of surgery . by Dr. Monzur Ahmed
4. Al-Zahrawi and Plastic Surgery. By Dr.Sharif Kaf Al-Ghazal. ArabMed Journal, Issue 2(12); 2002. Page 16-18 .

Dawood Bin Omar Alantaki

The Blind Muslim Doctor

Faisal Abdul Latif ALNASIR

FPC, FRCGP, MICGP, FFPH, PhD

Prof.Dr.General Secretary: Inter. Society for the History of Islamic Medicine

Chairman; Dept of Family & Community Medicine

Arabian Gulf University. Bahrain

President; Scientific Council Family & Com. Medicine

Arab Board for Medical Specializations

e-mail: faisal.alnasir@gmail.com

Born in Antioch (950 H -1543 G)

Died in Makah (1008 H -1599 G)

Summary

Dawood Bin Omar Alantaki who is a unique Muslim skilled Hakim and subtle doctor was born blind and disabled in the city of Antioch of Syria during the tenth century hejri. He was called the blind Dawood and was the chief physician during his time. He was interested in the study of medicine and the preparation of therapeutic drugs even though he was blind. So he educated himself by reading the books of Hippocrates, Galen, Al-Razi, Ibn Sina and Al-Zahrawi. He also, for that sake traveled long distances and learnt the Greek language. He memorize the Holy Qoran and read literature logics and mathematics and a bit of naturalist. He had the skills of rapid intuition and when was asked he would details the information on any subject.

Dawood was known to be excellent in studying the means of natural medical treatment and prescribed the best medication during his time for every disease. He researched the relationship between natural sciences and medicine and the effect of natural laws on the individual's health and body components with regards to benefits and side effects.

When he talks about science he says: "It is an honor for the science that everybody claims it, while for ignorance it is enough that everybody poses away from it. "Man is a strong human if he acquires knowledge", he states. About the science of medicine, he says, "it was the science of the royals families which was inherited among them and did not come out of their chain to maintain its status". And says that the Hippocratic was blamed for offering medicine to strangers but his excuse was that:

I saw the need of people in general for it while the whole system depends on it. "

Antaki has also drawn the attention of the scientist to the importance of the science of chemistry, astronomy, (هـ ق ف ل ا و) highlighting the purpose of each sciences. He stated that when the medical industry moved to the Muslims many pioneers emerged in this area such as : Zakariya al-Razi, Ibn Sina, Ibn alashaath, Ibn al-Bitar, and many others.

Dawood while offering his services did not focus only on medication and treatment, but paid too much attention to the preventive aspects and was a believer that prevention is the basis for building good health and it is better than cure. While the effort in returning lost health is treating the body by medication when diseases occur. He also divided health into two parts; perfect health: which is the norm during most of the time. And defective health. He believes that illness is the opposite of health where things goes against the norm and natural course. And because sport is considered one of the ways to prevent disease and build a strong body, Sheikh Dawood did not miss this important factor so he elaborated the benefits of exercise. He stated that "sports are beneficial for the body if it is used to the extent that it should be and in the time needed in order to obtain the beneficial effect ." Dawood also, confined the human necessities in to six things: air, water, sleep, alertness, food and beverage.

In the following article we present the excellence of work of Dawood Alantaki and his findings about the relationship and the association between the psychological mood of the patient and the body illness highlighting the importance of prevention in body protection from diseases and illnesses.

10. Yüzyıl Düşünürlerinden Yahya İbn Adî'nin Tehzîbü'l-Ahlâk Kitabında Ahlak Eğitimi Moral Education on Tehzîbu'l-Ahlâk of Yahya İbn Adî a Thinker of the 10th Century

Ayten ALTINTAŞ*

* Prof.Dr.İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik
Anabilim Dalı
e-posta:aytenaltintas@mynet.com

Özet

Yahya İbn Adî (ö. 974) “mantıkî”, “feylesûf”, “tabîb” unvanlarıyla da anılan önemli bir düşünür ve yazardır. 10. yüzyılda Bağdat Okulu'nun en önemli şahsiyetlerindedir. Birçok düşünür onun etrafında toplanmış, onun rehberliğinde eğitim görmüştür. Fârâbî'nin en iyi öğrencisi, bilge, saygın ve entelektüel olarak tanınmıştır. Tehzîbü'l-Ahlâk adlı eseri önemli bir ahlak felsefesi kitabıdır. Bu kitapta ahlakın nefsin bir hali olduğunun belirtti Yahya İbn Adî, nefsitaniymiş ve nefsin güçlerini sınıflandırarak açıklamıştır: “Arzu gücü” (“şehvânînefs”), “öfke gücü” (“gazabinefs”), “düşünme gücü” (“nâtıknefs”). Bunların yanı sıra “iyilik” ve “kötülük” açısından “insan doğası”, “faziletler” ve “reziletler”i tanıtarak, ahlak eğitimindeki önemini vurgulamıştır.

Tehzîbü'l-Ahlâk'ta ahlakı ikiye ayırır: İlki, tabii olan ahlak yani huy; küçük bir şeyden dolayı öfke, sevinç, korku gibi duyguları hissetmek ve bunları huy edinmek- tir ki bu huylar da mizacın özüdür. İkincisi ise, alışkanlık ve eğitimle elde edilen ahlaklardır.

Ahlak eğitimi için öncelikle kötü ahlakın tanınması gerektiğini, kötü ahlaklıların çok sayıda olduğunu ve bu durumun da kötü alışkanlıklardan kaynaklandığını vurgular. Eğer insan kendi tabiatına bırakılır, düşünme ve ayırt etme gücünü kullanmazsa; hayvanlarla eşit düzeyde olur. İnsanlar düşünme ve ayırt etme gücünü kullanarak, kötü huylarını fark edip onlardan sakınabilirler. Bu düzeyde olmayıp, düşünme gücünü kullanamayan kişiler ise uyarma yoluyla kötülüklerden sakınabilirler. Eğer uyarma yoluyla da kötülüklerden sakınıp iyiliğe yaklaşmazlarsa, tedrici olarak ahlaki eğitim ve öğretimle güzel ahlakı elde edebilirler. Son olarak, bu da fayda vermezse kötü ahlaklı insanlardan sakınma, baskı ve korkutma yöntemleriyle ahlaki eğitim vermeye çalışılır der.

Bu bildiride, 10. yüzyılın en önemli ahlak eğitimi kitabı tanıtılacak, buradaki bilgilerin daha sonraki kitaplara yansması ve geçerliliği ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Yahya İbn Adî, Tehzîbü'l-Ahlâk, ahlak eğitimi, nefis, ahlak-nefis ilişkisi

Summary

Yahya ibn Adî (d. 974), called as a logician, philosopher and physician, was an important thinker and writer. In the 10th century, he was one of the most significant characters of the Baghdad School. Many thinkers gathered around him and they had training under his guidance. He was known as the most successful student of al-Farabi, also as an intellectual, a wise and worthy. His *Tehzîbü'l-Ahlâk* is an important book written on morality. Yahya ibn Adî, in his book, remarked that morality was a state of the nafs, and he explained word of the nafs and the powers of nafs. He classified the powers of nafs as “power of desire” (“sensual nafs”), “power of anger” (“wrathful nafs”), “power of thinking” (“nafsnaîq”). Moreover, he clarified “human nature” in terms of “good” and “evil”, “virtues”, and “vices”, and emphasized their significance for moral education.

In *Tehzîbü'l-Ahlâk*, he divided morality in two parts: Firstly, natural morality means habits to feel anger, joy, fear, etc. The habits are the essence of temperament. Secondly, morality is obtained with second nature and education.

He emphasized that the essence of vices had to be explained for moral education because there were many vicious men and reason of that situation arose from bad habits. If people did not use the power of thinking and of differentiation by being let them to their nature, they were equal to animals. People could refrain from bad habits with awareness of them using the power of thinking and of differentiation. The others, who could not use the power of thinking, were preserved from vices with warnings. If they could not be good despite of warnings, they would obtain good morals with moral education. Finally, until the moral education was useful, they could be trained by pressure and dismaying, also they could be preserved from vicious men.

In this work, *Tehzîbü'l-Ahlâk*, which is the most important book written on moral education in the 10th century, will be introduced, effect of this book to later works and validity of knowledge explained on the book will be discussed.

Keywords: Yahya ibn Adî, *Tehzîbü'l-Ahlâk*, moral education, nafs, relation of morality and nafs

Hakim Ajmal Khan: a Renowned Physician of Indian Subcontinent

Anis Ahmad ANSARI

**Prof(Retd), Department Of Kulliyat, Ajmal Khan Tibbiya College Aligarh
Muslim University Aligarh-202001-India**

Summary

Masihul Mulk Hakim Ajmal Khan was the scion of family of physicians, he was not only a genius physician but vigorously advocated the cause of upliftment of Indian Systems of Medicine i.e. Unani Tibb and Ayurveda. Besides this the Ajmal Khan was an acclaimed physician, a statesman of National status, a poet of great sentiments, an orator and educationist at the same time. Hm. Ajmal Khan was born in Delhi on 17 Shawwal 1284 A.H. (1863 A.D.) in a very distinguished family of physicians who came in India from Kashghar (Turkishi an) during the period of Mughal King Babur.

As a physician Hakim Ajmal Khan enjoyed worldwide fame as a physician. He had an absolute command over the Unani theory and practice. Besides this, his strong will power and spiritual force too, played an important role in his miraculous healing power for which he was famous. A well-known anecdote of curing a French lady whose legs contracted due to spasms accompanied by acute pain in the stomach, carried his fame far and wide. This incident occurred in Paris, where a Doctor, who spoke in derogatory manner about the Unani system challenged Hakim Ajmal Khan to diagnose the case of a lady patient where all attempts, including the X-ray, failed to reveal the actual nature of the disease. Ajmal Khan questioned the lady about her hobbies and what games she played. It was found that the women played tennis and went riding. After a thoughtful pause Hakim Sahib produced a medicine and asked the lady to take it in butter every morning. After about two weeks she was perfectly cured, and this resulted in the Doctor's acceptance of the superiority of the Unani system. For Ajmal Khan, medicine was an indivisible whole, and his approach towards its problems and their solutions was an integrated one. He had recognized the merits of different medical systems and tried to take good things from each one. In his review of Dr. Ghulam Jilani's book which was written with the object of bringing Unani medicine and modern medicine closer to each other, he expressed his views thus:

"I und erstand that this collection may serve as a useful medium for a dialogue between Unani Tabibs and Allopathic doctors and reduce the prejudices which are there due to mutual ignorance of each other's system. Some people might have heard the story of three persons who knew only their own languages and wanted to purchase grapes. Each of them named grapes in his own language which others

could not understand. The ignorance of each other's language led them to differences which were resolved only when a passer-by incidentally he knew all the three languages – brought grapes for them and this satisfied each one of them. In Tabibs and the Allopathic doctors and now it is upto them to make use of them or not.”

Ajmal Khan's thirst for knowledge was unquenchable there. He also visited the India office library which contained a treasure of knowledge in hand written manuscripts which are not to be found in India. He also visited the Oxford and Cambridge Universities. His meeting with the famous orientalist, Prof. E.J. Brown proved to be very interesting. Ajmal Khan was greatly impressed by the progress made in England. During his visit to England he visited the hospitals and medical colleges. It was during this visit that friendship was struck between Hakim Sahib and Dr. M.A. Ansari, Dr. Ansari was house surgeon in very prestigious Chary Cross Hospital. He introduced Dr. Stanley Boyd, a very senior surgeon in the hospital to Hm. Ajmal Khan. Hakim Shaib was invited by Dr. Boyd, as an expert in the indigenous systems of medicine, to his Clinical Surgery class where practical demonstration was given to the medical students. Dr. Boyd was diagnosing the patient before the students and also requested Hakim Sahib to diagnose him. After examining the patient, Hakim Sahib declared that the patient had an ulcer in the upper part of the intestines but Dr. Boyd held a different view. In his opinion there was a swelling in the gall bladder of the patient and advised surgical operation. The operation, however, endorsed the Hakim Ajmal Khan opinion. Dr. Boyd congratulated Hakim Ajmal Khan on his correct diagnosis and that too by simply feeling the pulse and examining his urine.

On his way back from England, Ajmal Khan visited Paris, Berlin and several other European cities and studied their systems of medicine in hospitals and medical colleges.

Hakim Ajmal Khan visualized very early the need of use of modern medical sciences and scientific research in Indian systems of Medicine instead of following the old prescriptions and knowledge blindly. He set up a Majles Tehqiqat Ilami (Research Committee) on 2nd July 1926, comprising on best of experts available on that point of time to have the Indian systems of medicine updated.

Hakim Ajmal Khan as author also contributed the valuable books which are still considered as resource books in the field of teaching and research of Unani tib these are:

He for the first time institutionalized the Indian systems of Medicine and established on Ayurvedic and Unani Tibbiya College in Delhi with a degree course with a integration of modern medical subjects like Anatomy and Physiology etc. with intensive practical trainings in various practical labs and Hospital.

In view of extra ordinary services rendered by him prestigious physician Hm. Ajmal Khan was honored with a very prestigious award. "Haziqul Mulk" by the British Govt. in 1908, again in 1919 the British Govt. awarded "Qaiser Hind" gold medal to Hm. Ajmal Khan.

But Hakim Ajmal Khan joined freedom struggle against British rule in India and in protest he returned both the title " " and gold medal ( ) to British Govt. The people of India were having so much of respect and love to Hakim Ajmal Khan that they bestowed the title of " Masihul Mulk" to Hakim Ajmal in 1921 which he accepted.

Hakim Ajmal Khan having very much command on Arabic language and literature that and academy .....in Damishq (Syria) had declared honry member of this academy it is worthy to mention that since the starting of this academy from 1919 the total seven Indian scholar have been the Hon,y member and

Hakim Ajmal Khan was the first Indian scholar to the member of this academy As recognition of his memorable services in the field of health and Nation building. The ministry of communication Govt. of India issued a commemorative stamp in honor of Masihul Mulk Hm Ajmal Khan on 13th Feb. 1987.

There are people who accomplish several great feats in their lifetime. And there are, whose life becomes a great feat in itself, But Ajmal Khan lived a life that was both full of several great achievements and great national achievement in itself.

P.V. NARASIMHA RAO

Minister of Human Resource Development and Health Minister Govt. of India

New Delhi

Plasebo ve Tıpta Plasebo Etkisi
Biyokimyasal ve
Farmakolojik Bir Blöf mü?
Placebo and the Placebo Effect in Medicine
is it a Biochemical and Pharmacologic Bluff?

Nüket Örnek BÜKEN

Prof.Dr.Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

e-mail:nuketbuken@hotmail.com

Özet

Bu konuşma ile kavram karışıklıkları bilimsel literatüre yansımış ve tıp tarihi boyunca tartışmalı bir konu olma özelliğini sürdürmüş bir konudan, plasebodan söz edeceğiz. Önce tıp tarihi açısından plasebo kavramına bakacağız, daha sonra plasebo ve plasebo etkisini tanımlamaya çalışacağız. Plasebo ile ilgili olarak yapılmış araştırmalardan örneklerle konuyu tartışmaya çalışacağız. Klinik ilaç araştırmalarında plasebo, psikiyatride plasebo, plasebo kullanımının getirdiği etik sorunlar, tamamlayıcı tıp yöntemlerinin (alternatif tıp yöntemlerinin) etkisi plasebo ile açıklanabilir mi? gibi diğer tartışmalı konuları irdelemeye çalışacağız.

Summary

This speech will discuss the placebo, a subject that has been reflected in scientific literature with its confusion of concepts and whose characteristics have been discussed throughout medical history. First we will look at the concept of placebo from the point of view of medical history, then we will attempt to define placebo and the placebo effect. We will discuss the subject of the use of placebo with research subjects. We will examine placebos in clinical drug trials, placebos in psychiatry, the ethical problems that arise with placebo use, and topics for discussion such as, can the placebo effect of holistic medicine methods (alternative medicine methods) be explained?

**Bayezit'teki Dişçilik Okulu
Binası
The Dentistry School in Bayezit**

Gönül CANTAY*

***Prof.Dr.Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi
Bölümü Emekli Öğretim Üyesi**

e-mail:g.cantay@hotmail.com

Özet

Bildiri içeriğinde Dişçilik Okulu Eczacılık Okulu ile birlikte Kadırga'daki Mülkî Tıbbiyeden boşalan ahşap binada kurulmuş. 1933 Üniversite Reformuna kadar eczacılık ve dişçilik okulları bir arada bulunmuştur. Bu süreçte binadaki kullanım mekânı yetersizliği yaşanan okullar müdür Server Hilmi bey'in gayretiyle, Kadırga'daki ahşap binasından Bayezit'teki Jandarma Komutanlığı Binasına 1925 yılında taşınmış, eski ancak kârgir yapının birinci katında Dişçilik Okulu, ikinci katında ise Eczacılık okulu çalışmalarını sürdürmüştür. Bayezit'teki Dişçilik Okulu'nun binası bulunduğu alandaki yapılaşmasıyla incelenerek tanımlanacaktır.

Summary

The Dentistry School were founded together with pharmacy school in a timber building which had been used for Medicine School in Kadırga. The pharmacy and the dentistry schools had been together until the university reform of 1933. In this process because of lacking space, these two schools were moved into a stone building - used as gendarme commander headquarters- in Bayezit and in the first floor the Dentistry School and in the second floor the Pharmacy School had taken place. In this paper the Dentistry School's building in Bayezit will be examined and indentified.

Tıp Etiği Açısından Kompozit Doku Nakli

Composite Tissue Transplantation from the Perspective of Medical Ethics

Nesrin ÇOBANOĞLU

Prof.Dr.Gazi Üniversitesi Tıp Fakóltesi
Tıp Etiği ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

e-mail:nesrincobanoğlu@gmail.com

Özet

Tıp, son derece dinamik ve hızla gelişen bir uygulamalı bilimsel etkinliktir. Tıp uygulamaları doğrudan insan üzerinde yapıldığı için öteki bilimsel alanlara göre etik açısından her adımda çok özenli olmayı gerektirir. Geçmişten günümüze, özellikle her yeni uygulamada hekim, mutlaka evrensel tıp etiği ilkelerine göre davranmalıdır.

Kompozit Doku Nakillerinin tıp etiği açısından en belirleyici özelliklerine bakarsak; doğrudan yaşamsal etkisi olmayıp, yaşam kalitesini yükselten nakillerdir. Mevcut tıbbi bilimsel durumda, hasta bu nakilden sonra ömür boyu ilaç kullanmak zorundadır. Bu nakiller niteliğine göre bazı işlevlerin sürdürülmesi amacıyla yapılyorsa, ameliyat endikasyonu bilimsel ölçütlere göre iyi hesaplanarak saptanmalıdır. Yarar-zarar dengesi çok iyi kurulmalıdır.

Summary

Medicine is a practical scientific activity that develops in a highly dynamic and fast fashion. Since medical practices are conducted directly on human beings, it requires due diligence at each step from the ethical perspective more than any other field of science. From the past to present, particularly in any brand new practice, physicians should absolutely follow the universal principles of medical ethics.

When we look at the most decisive characteristics of composite tissue transplantations from the perspective of medical ethics, we see that they do not have a direct vital impact but they improve the life quality. In the current scientific medical situation, the patient has to take medication throughout his or her post-transplantation life. If such transplantations are, by their nature, carried out in order to sustain some functions, surgical indication should be determined well under scientific criteria. The physician should establish the profit-loss balance in a dextrous manner.

Tıp Tarihi Disiplini Bakış Açısı ile: “Tıbbın İlerlemesi ve Etik”

From the Viewpoint of Medical History “Ethics in Progress”

H.Hanzade DOĞAN(x)

x) Prof.Dr.İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

e-mail:dogan@istanbul.edu.tr

Özet

Tıp tarihinde mukayeseli çalışmak, bir yöntem olarak hem çok önemli, hem de aydınlatıcı ve boşlukları doldurucu niteliktedir. Bir dönemi, bir hekimi, bir olguyu veya belgeyi gerek transkripsiyon, gerek tercüme gerekse de inceleme değerlendirmesi ile sunarken paradigma içindeki yerine yerleştirmek de onun gerçek değerini ortaya koyabilmek için bir o kadar önemlidir.

Ahlak, deontoloji ve etik, insanlığın tarihi kadar eski uzun tarihi geçmişinde, özellikle ilk insanların ve eski medeniyetlerin döneminden günümüz postmodern dönemine kadar, değişik kültürlerde ve değişik zaman dilimlerinde farklı özellikler ve dayanaklar göstermiştir. Eski medeniyetlerde dinlerden etkilenirken, Hipokrat dönemi ile birlikte felsefeye dayandırılmaya başlamış, İslam medeniyetinde çok farklı bir değerler dizisi içindeyken, Rönesans'ta günümüze de uzanan bir yöntem tanıklık etmekteyiz. Ayrıca uzun bir Osmanlı İmparatorluğu Dönemi de eserleriyle farklı bir yön gösteriyor.

Ebubekir er-Razi (865-925) İslam Medeniyeti'nin önemli bir hekimi olup, Rey şehrinde doğmuştur. 20 yaşına kadar burada felsefe, matematik, astronomi ve edebiyat eğitimi almıştır. Geç denebilecek bir yaşta tıbbı merak salmış, kendisini bu yönde geliştirerek tıp tarihinin en büyük hekimlerinden biri olmuştur. Büyük kısmı tıbbı ait olmak üzere 200 den fazla risale ve kitap yazmıştır. İslam medeniyetinin önemli hekim ve bilim adamlarından olan Ebubekir er-Razi'nin tıbbı önemli katkılarından biri de çiçek ve kızamık hastalıkları hakkında yaptığı detaylı gözlemler, ayırıcı tanı unsurları ve bu konuda yazmış olduğu ve 1498-1866 arasında çevrilerek Avrupa'da 40 tan fazla baskı yapmış olan “Kitabu'l -Cederi ve'l-Hasbe” adlı eseridir. İslam medeniyeti devrinin hekimi ve filozofu olan Razi'nin tıpta ahlak adına orijinal ve kapsamlı bir risalesinin olduğunu biliyoruz. Kendi döneminde son derece kapsamlı ve orijinal olarak kaleme alınmış olan bu eser, ahlak anlayışına olan orijinal katkıları üzerine bir araştırma olup ve mukayeseli bir yöntemle tartışmak devre ait önemli bir husus olacaktır.

Rönesans dönemindeki bilgiyi değerlendirirken, Osmanlı'ya ait farklı bir soru sorulursa, bu sorgulama neticesinde, “Ahilik Teşkilatı” ve “Futuvvetnameler”i de önemli araştırma konularından bir tanesidir.

1914 lerde Batı’ da “Precis de Deontologie Kitabı” nın incelenmesi ayrı bir ışık tutarken, 1966 larda yayınlanan “Ethics in Medical Progress” adlı eserin incelenmesi de yatay düzlemdeki araştırmayı epey aydınlatabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Tarihi, Tıp Etiği, Tıbbi İlerlemeler

Summary

Comparative studies in medical history are very important in terms of methodological approach, informative, illuminative and filling in the empty spaces of information. When studying a period, a person, a case or a document either by transcription, translation or analytical evaluation, establishing the facts in the right paradigm is very necessary to weigh its real value.

Through the long and old history, medical morality, deontology and ethics have presented various properties and foundations starting with prehistoric men, ancient civilizations and ending up with today’s postmodern understanding. In ancient civilizations it was affected by religions and it was founded on philosophy during Hippocratic medicine. During Islamic medicine, it was in a different paradigm and we observe a methodology reaching today in Renaissance. Besides, through the long and brilliant history of Ottomans, it shows a different direction through the studies and books.

Ebubekir er-Razi (865–925) was an important Islamic physician who was born in the city of Rey. Until 20 years of age, he got a comprehensive education about philosophy, mathematics, astronomy and literature education in this city. Later on in his older ages, he got interested in medicine and educating himself, he became one of the mostly recognized physicians of medical history. Mostly belonging to medicine, he wrote more than 200 books and small books about particular subjects (risales). One of the very recognized contributions of Razi to medicine and medical history was the diagnose criteria and differential diagnosis criteria of measles and variola. He wrote a comprehensive book about those topics called “Kitabu’l –Cederi ve’l-Hasbe” and it was translated between the years of 1498 and 1866 and had been printed 40 times in Europe. Razi who was an Islamic age physician, had written an important small book (Risale) about morality in medicine, patient-physician relationship and relevant various topics. A research about this piece of valuable work in his era and his original contributions to morality, deontology and ethics is important to discuss.

When evaluating the Renaissance from the viewpoint of ethics and humanities, if a challenging question is asked about the progress of the concept during the Ottoman period, the point of analysing the structure of “Ahilik” and “Futuvvatnamas” is an important topic.

In 1914s in the Western world, the analytical evaluation of the book “Precis de Deontologie Kitabı” will illuminate and in 1966s, the evaluation of the book “Ethics in Medical Progress” will validate the horizontal study of medical history.

Key Words: Medical History, Medical Ethics, Progress in Medicine

İslam Dünyasında Hekim Andı Uygulaması ve Hippokrat Andı'nın İzleri

Physician's Oath in Islamic World and Traces of Hippocratic Oath

**İLGİLİ ÖNDER*, ŞAHİNOĞLU Serap*, ACIDUMAN Ahmet*, TUZCU
Kemal**, ŞEMS Şehriyar*****

e-mail:Onder.Ilgili@medicine.ankara.edu.tr

*Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

** Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve

Edebiyatları Bölümü

***Bağımsız Araştırmacı

Özet

Bilinen ilk yazılı hekim andı Mısırlı hekim İmhotep'in (MÖ. 3000) yazmış olduğu metindir. Yine de insanlarda çoğu zaman hekim andı Hippokrat (MÖ 459-355) andını çağrıştırmaktadır. Hippokrat Andı olarak anılan en eski metnin ortaya çıkış tarihi MÖ IV. yy olarak kabul edilmektedir. Yazarı hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Batı Tıbbı'nın babası olarak kabul edilen Hippokrates'e atfedilmektedir. Hippokrat Andı'nın İslam Dünyası'nda dokuzuncu yüzyıldan itibaren uyarlamalarına rastlanmaktadır. Hippokrat Andı'nın Abu Süleyman tarafından Arapça'ya Kitâbü'l-'Ahd adıyla çevrildiği İbnü'l-Kiftî'nin eserinde belirtilmektedir. Çeviriler yapılmış, antlaşmalar ve tıp etiğiyle ilgili kitaplar yayınlanmıştır. Bu çalışma İslam Dünyası'nda hekim andı uygulamalarını Hippokrat Andı'nın İslam Dünyası'ndaki etkisi yönünden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla Hippokrat Andı'nın İslam Tıp yazınında rastlanan İbn Ebû Usaybiya'nın (ö. 1269) 'Uyûnü'l-Enbâ fî Tabakâti'l-Etibbâ adlı eserindeki Arapça tercüme, Prof. Uzluk'un hazırlamış olduğu kitapçıkta yer alan Arapça, Farsça, Türkçe örnekler derlenerek içerik incelemesi yapılacaktır. Hippokrat Andı'nın Yunanca metninin tercümeleri ile karşılaştırılarak metnin katkı ve eksikliklerin saptanmasına çaba gösterilecektir. İslam Dünyası'nda daha yakın tarihlerde hekim andı uygulamalarında kullanılan metinler, Şah Rıza (1923-1941) döneminden sonra Tahran Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kullanılan and, 1925 yılında Türkiye'de kullanılan and, "Müslüman Hekimin Andı" (Kuzey Amerika İslam Tıp Derneği, Islamic Medical Association Of North America, 1977), Tıp Bilimleri İslam Örgütü Kuveyt Bildirgesi'nde yer alan "Doktorun Andı" (Islamic Organization for Medical Sciences, 1981), gibi metinler tarihsel gelişim ve etkiler açısından değerlendirilecektir. Son olarak alan yazın ışığında İslam Dünyası'nda hekim andı uygulamalarına bütünlüklü bir bakış sunulacaktır.

Summary

The first written physician's oath was written by Egyptian Physician Imhotep (BC. 3000). However most of the time physician's oath brings Hippocratic Oath to mind for many people. Hippocratic Oath widely accepted as composed in the 4th century BC. The writer of the oath isn't exactly known but the oath attributed to Hippocrates (BC. 459-355) who is referred to as the father of Western Medicine. Hippocratic Oath converted to different versions in Islamic World after the 9th century. In writings of Ibn al-Qifti it's expressed that Hippocratic Oath has been translated by Abu Suleyman as Kitāb al-'Ahd. There are works as translations, treatises and books on medical ethics.

Objective of this study is to investigate the physician's oath ceremonies in Islamic World and determine the effect of Hippocratic Oath. Contents of one of the earliest Arabic translation of Hippocratic Oath in Ibn Ebī Usaybiya's (d. 1269) work 'Uyūn al-Anbā fī Tabakāt al-Atibbā, Arabic, Persian, Turkish translations in booklet by Prof. Uzluk will be analyzed. Additional and missing points will be specified in comparison with the translations of The Greek Hippocratic Oath text.

More contemporary samples of oaths that used in Islamic World as, the oath used in 1925 in Turkey, the oath used in University of Tehran since Reza Shah (1923-1941) period, "The Oath of A Muslim Physician" (Islamic Medical Association Of North America, 1977) and "The Oath of The Doctor" in Islamic Code of Medical Ethics Kuwait Document (Islamic Organization for Medical Sciences, 1981) will be evaluated from historical point of view. At last a comprehensive view will be shared in the light of literature on physician's oaths in Islamic World.

The Achievements of Albucasis in Neurosurgery

Abdul Nasser KAADAN *

*** Prof.Dr.MD.Ph.D ,The President of ISHIM (www.ishim.net).
Chairman, History of Medicine Department, Aleppo University, Aleppo -
Syria
Consultant in Orthopedic Surgery
P.O. Box: 7581, Aleppo, Syria
E-mail: ankaadan@gmail.com**

Summary

Albucasis has lived in Andalus (Spain), and died there in 1013. He is considered one of the most celebrated surgeons during the Middle Ages. The influence of his book (Kitab al-Tasrif) in the field of surgery development in general and neurosurgery in particular was tremendous. Guy de Chauliac, the “restorer of Surgery” quotes Albucasis more than 200 times. The arrangement of the work, the clear diction, and lucid explanations, all contributed to its great success. It soon became an authority quoted by medieval European physicians and surgeons more frequently than Galen himself. Albucasis describes some neurosurgical operative procedures and instruments which do not appear in extant classical writings and which may be regarded as his own. In the chapter related to Hydrocephalus treatment, Albucasis says: “If the humidity is beneath the bone, and the sign of that is that you will see the sutures of the skull gaping on all sides, you should make three incisions in the middle of the head, in this pattern. After incising, drew out all the humidity, then bind up the incision with pads and bandages, and over the bandages foment with wine and oil till the fifth day”. To remove the depressive fracture in the skull, he says: “As to the manner of perforation round the fractured bone, you apply the drill to the bone and revolve it with your fingers until you know that the bone is pierced, then you transfer the drill to another place, making the distance between the perforations about the thickness of a probe. Then with the chisels cut out the bone between the perforations, using the utmost delicacy, as we have said. Then take out the bone, either with your hand or with some other instrument we have ready for the purpose, such as forceps or fine tongs. You will have to observe the utmost caution that neither drill nor chisel touch any part of the membrane”.

The aim of this work is to shed light on Albucasis neurosurgery, to reveal his accomplishment and contribution in this field of surgery.

İslamın Engelliye Yaklaşımı Islamic Attitude Towards Disability

Şafak Sahir KARAMEHMETOĞLU

Prof.Dr.İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve
Rehabilitasyon Anabilim Dalı

E-posta: karamehm@istanbul.edu.tr

Özet

Engelli olsun ya da olmasın insan yaratıkların en şerefliisidir. “Biz gerçekten insanı en güzel biçimde yarattık”. Allah, insanları servet, ırk, renk, cinsiyet, dil, soy, engel veya sağlık açısından değerlendirmez, îman-inkar, güzel ahlâk, iyi ve kötü davranış açısından değerlendirir. Allah bir kimseyi gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Görme engelliler savaştan muaftırlar. “Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur”. Zihinsel engelinin korunup kollanması emredilir. Allah’a yönelen görme engelli, isyan eden zenginden daha değerlidir. Bu husus, Abese sûresinin ilk on iki âyetinde açıkça bildirilmektedir. Peygamberimiz, Mekke’nin ileri gelenlerini dine davet ile meşgul olması sebebiyle bir görme engelli ile ilgilenmediği için sert bir şekilde uyarılmıştır. Görme engelli: “Ey Peygamber! Allah’ın sana öğrettiklerinden bana öğret’ der. Peygamberimiz, sözünün kesilmesinden hoşlanmaz, yüzünü ekşitir ve diğerlerine döner. Peygamberimiz bu olay nedeniyle uyarıldıktan sonra kendisinin yerine, iki defa, Medine’de vekil bırakmış, cemaate imam yapmıştır. Bu hadiseye hürmeten Osmanlı’da ikinci müezzinler görme engellilerden seçilmiştir. Hastalar için dini vecibeler kolaylaştırılmış hatta bazen tamamen kaldırılmıştır. Mesela, Ramazan orucu tutamayanlar yerine fidye verebilirler. Zekatla yükümlü olunabilmesi için, akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış bulunulması şarttır. Akıl hastaları zekat ve kurbandan sorumlu değildirler. Bir kimsenin abdest organlarından biri sargıda ise sargı üzerine mesh edebilir. Boy abdesti de böyledir. Sağlık nedeniyle abdest veya gusül için suyu kullanmak mümkün değilse teyemmüm yapılır. Engelli kimsenin çamaşırına engeli nedeniyle bulaşan kan, irin gibi sıvılar, namazının sıhhatine engel olmaz. Engelliler ve hastalar durumlarına göre namazlarını kılarlar. Ayakta kılamayanlar, bir yere dayanarak kılarlar, bu şekilde de kılamayanlar oturarak, oturarak da kılamayanlar, sırtüstü veya yan yatıp kılarlar. Bir insanın dinen sorumlu tutulabilmesi için akıllı olması gerekir. Aklı melekesini tümüyle yitirmiş veya ileri zeka engelliler hiçbir dinî görevle sorumlu değildirler. Kısmî özürlüler, güçleri nispetinde sorumludurlar. Beş vakit namaz süresi ve daha fazla devam eden bayılma ve koma halinde olanlar ibadetten muaftırlar. Namazda okunacak duaları ezberleyemeyenler diğer şartlarını yerine getirerek namazını kılabilirler.

Summary

Disable or not human being is considered as the most valuable creature in the universe. "We surely created man of the best design". Allah does not evaluate human beings according to their wealth, race, colour, gender, health, illness, disability or handicap but according to their belief, wellness, behavior, attitudes. In Islam, the responsibility is related to the capacity. Allah does not force you out of your limits. Blind people are not considered to go to war. Mentally disabled people have the right to positive discrimination. Blind people prone to pray to Allah deserve more respect than rich and powerful people who are away to believe to Allah. This is stated clearly in Abese verses. In the first twelve verses Allah warns the prophet and tells him that he is acting in a wrong manner against the blind. Whereas the blind came to him in purity and was much more prone to accept his religion. The prophet frowned and turned away. Then, Allah seriously warned the prophet and ordered him to be interested to him. Thus, Prophet realized that he made a mistake and changed his behavior against the blind. He complimented by appointing him as the leader of the community in his absence. Those who can not fast can pay poor people if they can. To be responsible to pay zakat one has to be sane and adolescent. If for medical reasons, one has to wrap bandages, he or she does not have to wash this part of the body, he or she can mesh only. Disabled people can pray according to their conditions. If one can not stand, then he or she can sit, if one can not sit, then he or she can lie down. In Islam, disabled people can be paid if they can not work.

İbn Sina'nın Kanun-u Sagir Kitabı The Book Kânûn-u Sagîr of İbn Sina

Kadircan KESKİNBORA (1)
(1) Prof. Dr., Ph. D., Bahçeşehir Ü. Tıp Fakültesi

e-mail: kadircan.keskinbora@gmail.com

Özet

İbn Sina, çoğu felsefe, din, tıp, fizik, astronomi ve doğa bilimleriyle ilgili olmak üzere birçok bilim dalında kimisi birkaç sayfa, diğer bazıları birkaç ciltten oluşan 270'i aşkın eser yazmıştır.

Farsça olan biri dışında eserlerinin hepsi Arapça yazılıdır. O devirde bilim dili Arapça olarak kabul görmüş ve eserlerini Arap diliyle yazmak bilim adamlarının geleneği olmuştu. İbn Sina'nın birbirinden değerli eserleri arasında en hacimli ve en tanınmış olanlarının başında felsefe ağırlıklı el-Şifa ve Tıp Kanunu anlamına gelen el-Kanûn fi't-Tıbb isimli, tamamen bir tıp ansiklopedisi olan beş ciltlik diğer kitabıdır.

İbn Sina, yüzyıllar boyunca, hem Avrupa, hem Anadolu ve hem de İslam Coğrafyasındaki Tıp Okullarında temel kitap olarak okutulan tıp kitabının kısa bir özeti mahiyetinde, Kanûn-u Sagir (Küçük Kanun) adlı eserini de bir kitapçık olarak ayrıca kaleme almıştır.

Eserin istinsah edilmiş bir orijinal kopyası; İstanbul, Bayezid Devlet Kütüphanesi, Yazma Eserler Kısmı, Veliyüddin Efendi Kataloğu 2529 numarada kayıtlıdır. Bu eser, başkanlığında oluşturulan ekip tarafından 2013 yılında Türkçeye tercüme edilmiş ve kitap olarak yayınlanmıştır.

Esas alınan el-Kânûn fi't Tıbb kitabında olduğu gibi, bu küçük eserde de İbn Sina, konuları gayet iyi sistematize etmiştir. Her bir makale için kısa, tanıtıcı birkaç cümlelik açıklamadan sonra alt başlıklar (bölüm-bâb) anlatmıştır.

Kanûn-u Sagir (Küçük Kanun), on makeden oluşan bir kitaptır. Alt bölümlere (bâb) ayırarak, ayrı ayrı makaleler halinde, önce insanın yaratılışı, bedeninin oluşması, tıp biliminin kısımları özetle anlatılmıştır. Nabız detaylı olarak sınıflandırılmış, idrar, bedenin diğer organlarıyla ilgili temel bilgiler, yiyecek ve içeceklerin güçleri, sağlığı koruma, çocukların eğitimi, hamile ve emzikli kadınların yönlendirilmesi, baş ve baştan başlayıp göğüs sınırına kadar olan bölgenin hastalıkları, göğüs ve göğüsten karına kadar olan bölümün hastalıkları, mide ve sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları hastalıkları, nefes, eklem ağrıları, sıtmalar, bedenin dışındaki arazi hastalıklar, kan verme, zehirli haşeratın sokması konuları özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İbn Sina, Kanun fit-Tıbb, Tıp Tarihi

Summary

Ibn Sina wrote more than 270 books, some of a few pages, others extending through several volumes which are concerning philosophy, religion, medicine, natural sciences, and other scientific areas. All books that written by Ibn Sina are in Arabic but one which in Persian language. Arabic was accepted as the scientific language at that age and writing in Arabic was a scientific tradition.

Ibn Sina composed his major philosophical treatise, *Kitab al-shifa* (Book of Healing), a comprehensive account of learning that ranges from logic and mathematics to metaphysics, and the best known major medical book, *Canon of Medicine*, *el-Kânûn fit-Tıbb* in 5 volumes. He wrote another short book about medicine and diseases as if a summary of his Great Canon, *Kânûn-u Sagîr* (Small Canon). One copy of this book is at Bayezid State Library, Istanbul, section of hand-written books and recorded in Catalogue of Veliyuddin Efendi nr.2529. This book was translated in Turkish by a committee under the head of mine and published in 2013.

Ibn Sina systematized this book as he did in the main Great Canon. At the beginning of every section he gave a short information and cut the section into subsections.

Kanûn-u Sagir consists of ten separate sections. First of all, the being of the human, moulding the body, and the parts of the medical science is told. The pulse is described in details. The basic knowledges related to the organs, the urine, the power of the food and drinks, keeping the health, training the children, management of the pregnant and breastfeeding mothers, from the head to the feet the basic diseases of the regions of the body are summarized.

Key Words: Ibn Sina (Avicenna), Canon, History of medicine.

Menstruasyon'un Kùltür Tarihine Kısa Bakış **A Short Introduction to the Cultural History of** **Menstruation**

Arın NAMAL

Prof.Dr.İstanbul Tıp Fakùltesi Tıp Tarihi ve Etik Anablím Dalı Öğretim
Üyesi

e-mail:arinnamal@gmail.com

Özet

Menstruasyon (Latince mensis=ay), yumurta döllemmediği takdirde, korpus luteum'un bozulması sonucunda progesteron ve östrojen salgısının azalması ve hormon uyarısının ortadan kalkmasıyla uterus'un iç çeperinin parçalanıp, döllememiş yumurta ile birlikte dışarıya atılmasıdır. Bu olay 3-7 gün sürer, menapoza dek 28 gün arayla kadın bedeninde yinelenir. Akan kan yaklaşık 100 gram kadardır. Bütün kùltürlerde kadının, menstruasyon sürecinde daha farklı giyindiği ve menstruasyon kanını emmesi için bazı materyaller kullandığı bilinir. Hippokrat (M.Ö. 460-375), menstruasyonun nedenini Humoral Patoloji ile açıklamıştı: Kadının yapısı nemli, daha az sıkı ve erkeğe göre zayıf olduğu için, fazla vücut sıvısı üretmektedir ve bu sıvıların düzenli olarak vücuttan atılması gerekir. Bu görüş, orta çağ boyunca yaşadı ve menstruasyon kadın sağlığı için önemli bulundu. 20. yy.'a kadar bu kanın zehirli olduğu ve gıdalara bulaşırsa onları çürütebileceği fikri yaşadı. Menstruasyon kanına büyüsel özellikte de atfedildi: Örneğin bir evin kapısına adet kanı sürülürse, cadıların bu eve yaklaşamayacağına ve o evde yangın çıkmayacağına inanıldı. Tek Tanrılı inanışlar da menstruasyon sürecindeki kadını „kirli“ kabul etti ve onu dini ritüellerden muaf tuttu. 19. ve 20. yy.larda kadının sağlıklı olması bakımından, menstruasyon sürecini sorunsuz atlması önemsendi ve bunun için dinlenmesi önerildi. Menstruasyon, aynı zamanda kadının çalışma yaşamında geride konumlanması için sağlam bir gerekçeydi. Antik Çağ'dan günümüze, Menstruasyon'un kùltür tarihi, kadının ve bedeninin, çağlar boyunca daha alt değerde kabul edildiğini de göstermektedir.

Summary

Menstruation (mensis= month in latin), is the decrease of secretion of progesterone and estrogen of corpus luteum in case the egg is not fertilized, the fragmentation of the inner wall of the uterus and then ejaculation along with the unfertilized egg, when hormones warning disappears. This phenomenon takes 3-7 days, repeats itself in the woman body by 28 day intervals until menopause. Flowing blood is

about 100 grams. It is known that in any culture, women are dressed differently during menstruation and they use certain materials to absorb menstrual blood. Hippocrates (460-375 BC), explained the cause of menstruation by the Humoral Pathology: Woman's structure, being moist, less stringent and weaker than men, produces much body fluid and these fluid need to be eliminated from the body on a regular basis. This opinion survived during the middle age and menstruation was considered significant for women's health. The idea supporting that this blood is toxic and can putrefy the food in case of contamination survived until the 20th century. Magical qualifications were also attributed to the menstrual blood: For example, the belief was that if you put menstrual blood on the door of a house, witches could not approach this house and that no house fire could initiate. Monotheistic belief admitted the woman in the menstrual period as "dirty" and exempted her from religious rituals. In the 19th and 20th centuries, in terms of being healthy women, it was attached importance to overcome menstruation period and women were recommended to rest accordingly. Menstruation was also a strong justification to position woman behind in worklife. From Antiquity to the present day, the cultural history of menstruation shows that woman and her body were admitted the lowest value through the ages.

Zeytin Ağacı Hz. Nuh'un Gemisi'nin Yerini Belirledi **The Olive Tree Identified the Location of Noah's Ark**

Fevzi ÖZGÖKÇE

Doç.Dr.Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, 65080
Van-Türkiye

e-mail:f_ozgokce65@yahoo.com

Özet

Bu güne kadar sadece Hz Nuh'un Gemisine bir çift hayvan alınmasından söz edilmekteydi. Oysa gerek dünya çapında olduğu kabul edilse (imkansız gözükmekte), gerekse de lokal olarak gerçekleştiği kabul edilse Biyolojik çeşitliliğin önemli bir parçası olan bitkilerin de gemiye alındığı kaçınılmazdır. Bitkilerin toplanması, taşınması ve gemide uzun zaman saklanması ve bakımı hayvanlara oranla daha kolaydır. Çünkü bitkilerin ekserisi tohum, kalan kısmının ise soğan, yumru ve diğer vejetatif organların gemiye alınması ve orada korunması çok kolaydır.

En yaygın görüşlere göre Hz. Nuhun Gemisi ya Ağrı Dağı (Ağrı)'nda yada Cudi Dağı (Şırnak)'nda olduğu iddia edilmektedir. Nuh Tufanı sonrası Beyaz güvercin suların çekildiğinin ve canlılık belirtisi ve karanın yakınlığı gösteren tarihi kayıt en azında tufan kadar kesindir. Beyaz Güvercinin ağzında zeytin dalı ile Nuh'un gemisine dönmesi Geminin Cudi Dağı'na indiğinin en önemli floristik delilidir. Yaklaşık on yıllık bölgedeki bitki örtüsü araştırmalarımız sonucunda Zeytin'in doğal yayılışı Cudi ve Gabar dağlarında tespit edilirken, Ağrı Dağı ve çevresinde yayılışı atırlı araştırılmasına rağmen bulunmamaktadır. Doğal zeytin ağaçlarının (Olea europea L.) tarafımızdan Cudi ve Gabar eteklerinde tespit edilmesi de geminin Ağrı Dağı'na değil, bilakis Cudi Dağı'na konduğu rivayetini güçlendirmektedir. Çünkü gerek günümüz gerekse de fitocoğrafik verilerde Ağrı ve çevresinde Zeytin bitkisinin yayılışına rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Nuhun Gemisi, Zeytin Ağacı, Ağrı Dağı, Cudi Dağı, Türkiye.

Summary

To this day, only a couple of animals were mentioned to be taken to Prophet Noah's Ark. However, either assuming that it happened worldwide (seems impossible), or assuming that it happened locally, it is inevitable that plants which embrace an important part of the biodiversity were taken to the ship. Plant collection, transport and storage on board for a long time are easier to maintain when compared to

animals. For it is very easy to protect the predominant seed plants, the remainder bulbs, tubers and other vegetative organs to be taken aboard.

According to the most common opinions, Noah's Ark is alleged to be at Mount Ararat (Ağrı) or at the Mount Cudi (Şırnak). It is as at least certain as the Deluge that after the Deluge, White dove is a historical record showing the foreshore and is a sign of life and the proximity of the land. That White dove in returning to the ship with an olive branch in the mouth of its own is the most important floristic evidence that the Noah's Ark was placed on Mount Cudi. As a result of nearly ten years of our research in the area of vegetation, natural distribution of Olive was detected in the mountains Cudi and Gabar, although there was no spread around Mount Ararat in spite of detailed investigation. That natural olive trees (*Olea europea* L.) were identified by us at the foot of Cudi and Gabar strengthens the rumor that the ship is not placed at Mount Ararat, but rather is placed on Mount Cudi. For, either in today's data or in phytogeographical data, the distribution of olive plants was not observed in and around Ağrı (Ararat).

Keywords: Noah's Ark, The Olive Tree, Mount Ararat, Mount Cudi, Turkey.

Şanlıurfa'da Halkın Tansiyon Düşürücü Olarak Kullandığı Bitkiler

Plants Used as Blood Pressure-Lowerings by Public in Şanlıurfa

Fevzi ÖZGÖKÇE & Hüseyin HASIRCI

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, 65080 Van-Türkiye

e-mail:f_ozgokce65@yahoo.com

Özet

Bu çalışma ile Şanlıurfa'da halkın tansiyon düşürücü olarak kullandığı bitkiler araştırılmıştır. Yöre halkından bu bitkilerin kullanımı hakkında anketlerle ve yüz yüze görüşmelerle bilgiler alınmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda Şanlıurfa ve çevresinde halkın tansiyon düşürücü olarak kullandığı 8 bitki taksonu tespit edilmiştir; Acı yavşan otu (*Teucrium polium* L.), Deve çökerten (*Tribulus terrestris* L.), Isırgan otu (*Urtica dioica* L.), Karabaş otu (*Lavandula stoechas* L.), Kışniş (*Coriandrum sativum* L.), Oğul otu (*Melissa officinalis* L.), Ökse otu (*Viscum album* L.), Sarımsak (*Allium sativum* L.), bitkilerinin halk arasında kullanımı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tansiyon düşüren, Bitki, Şanlıurfa, Etnobotanik.

Summary

This study examined plants used as blood pressure-lowerings by the people in Şanlıurfa. Information about the use of these plants was obtained using questionnaires and face to face interviews with local people. As a result of the findings obtained, eight plant taxa were identified to be used as blood pressure-lowering by the people in and around Şanlıurfa; bitter wormwood herb (*Teucrium polium* L.), camel refuted (*Tribulus terrestris* L.), nettle (*Urtica dioica* L.), buckwheat herb (*Lavandula stoechas* L.), coriander (*Coriandrum sativum* L.), lemon balm (*Melissa officinalis* L.), mistletoe (*Viscum album* L.), garlic (*Allium sativum* L.) plants were identified to be used among the public.

Keywords: The lowering Tans, Plant, Sanlurfa, Ethnobotany.

Türkiye’de Felaketlerin Hastanelere Kazandırdığı Kadın Hastabakıcı Mesleği “Hemşirelik”

Disasters Raising Nursing Care in Hospitals as a Woman’s Carrer in Turkey

Prof.Dr.Nil SARI

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

e-mail:hnilsari@gmail.com

Özet

Osmanlı döneminde kadınların hastanelerde çalışması düşünülmezdi. Kadınlar (anneler, eşler, kız kardeşler) ailelerinin doğal hastabakıcılarıydı. 19’uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren savaşlar, göçler ve salgın hastalıklar gibi felaketler sebebiyle Osmanlı’lar kadın hastabakıcılarla tanışmaya başladı. Kırım Savaşı’nda (1853-56) Türkiye’ye gelen rahibe hemşireler ordularının yaralı ve hasta askerlerine baktılar. Rahibe hemşireler 1865 kolera salgınında özveriyle hizmet ederek takdir topladılar. Osmanlı-Rus Savaşı’nda (1877-78) Kızılhaç ile birlikte kurulan Hilâl-i Ahmer Hastanelerinde rahibe hemşireler de hizmet verdiler. Kafkas ve Balkan göçlerinde hastanelere yatırılan evsiz ve kimsesiz kadın hastaların bakımı için kadınlar görevlendirildi.

19’uncu yüzyılın sonlarında kadın hastalar için açılan hastanelerde ve koğuşlarda hasta bakımı yapan kadınlar “kadın hizmetçi”, “inâs hademe” ve “tımarcı” gibi sıfatlarla çalışmaktaydı. Osmanlı-Rus Savaşı başladığında “Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti” olarak 1877 yılında kurulan Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti içinde kadınların örgütlenmesi ancak 1912’de gerçekleşti. Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı hanımefendileri gönüllü olarak hastanelerde hemşirelik yaptılar ve göçmenlere yardım ettiler. Kadın hastabakıcı (hemşirelik) mesleğinin Türkiye’de toplumca benimsenmesi ve gelişimi Dr. Besim Ömer Paşa’nın öncülüğünde ve Hilâl-i Ahmer Cemiyeti vasıtasıyla sağlanmıştı. Ard arda gelen felaketler Osmanlı kadınının toplum içinde yer almasına zemin teşkil etmiş ve hastanelerde hasta bakımınının bir kadın mesleği olarak benimsenmesine yol açmıştı.

Summary

It would have been unthinkable for a woman to be a nurse in an Ottoman hospital before late 19th century. Female members of Ottoman families (wives, mothers, sisters) were considered as inborn nurses of the family. Ottomans came to be acquainted with professional female nurses as a result of disasters such as wars, migrations and epidemic diseases. Nursing nuns who came to Turkey during the

Crimean War (1853-56) looked after the wounded and sick soldiers of their armies. Nursing sisters were greatly appreciated due to their devoted service for patients during the cholera epidemic in 1865. Nursing sisters also served at hospitals established by the Ottoman Red Crescent Society together with the International Red Cross Society during the Ottoman-Russian War (1877-78). Women were commissioned in Ottoman hospitals to care for homeless and forlorn sick women immigrants from the Caucasus and Balkans.

During the end of the 19th century women who cared for female patients in Ottoman hospitals and wards established for women were employed as “female maid” or “female servant”. Organization of women within the Ottoman Red Crescent Society, founded in 1877 at the start of the Russian War under the name “Relief of Wounded and Sick Soldiers”, was not realized until 1912. During the Ist World War Ottoman ladies worked as volunteer nurses in hospitals and aided the immigrants. Nursing was adopted socially as a female career under the leadership of Dr. Besim Ömer Pasha and he also pioneered the development of professional nursing through the support of the Ottoman Red Crescent Society. Disasters, one after another, constituted grounds for Ottoman women to participate in social life together with men and opened the way for the adoption of nursing in hospitals as a female career.

Tıbbi Sürecin Gelişimiyle ilgili bir Değerlendirme: Mezopotamya, Eski Yunan, Roma ve İslam Dönemi An Evaluation about the Development Process of Medicine: Mesopotamia, Ancient Greek, Roman and Islamic Period

Şükran SEVİMLİ

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD. Van

e-mail:sukransevimli@gmail.com

Özet

Tıp disiplini insanın acısına son vermeyi amaçlayan ilk aktivitelerin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Tıp gibi, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeleri içeren tüm insan çalışmaları son derece karmaşık bir ürün veya faaliyetler olarak kabul edilir. Bu süreçte, farklı toplulukların bilim adamları yeni bilgi ve teknikleri ile katkıda bulunmuştur. Coğrafya, iklim ve bitki örtüsü, tıbbi bilgi iyileştirilmesi önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle tıbbi bilgiler akılcı ve mistik yaklaşımlarla birlikte geliştirilmiştir. İslam tıbbi Mezopotamya, Eski Yunan ve Roma dönemlerine ait tıbbi bilgi içeren ve daha gelişmiş, ayrıntılı bir biçimi olarak kabul edilir. Bu süreç zaman çizgisi dikkate alınarak incelendiğinde daha iyi ortaya çıkmaktadır. Zaman çizelgesi tıbbi tedavi programı bileşenleri hekim faaliyetleri bilim ve bilginin gelişmesine göre değiştiğini gösteriyor.

Mezopotamya dönemi tıbbi aktiviteleri cerrahi müdahaleler, bitkilerle tedavi ve büyüleri içermekteydi. Eski Yunan döneminde, cerrahi müdahaleler gelişirken, tıbbi bitkiler kullanılmaya devam etti, tıbbi gözlem gelişmeye başladı, mistik tedaviler azaldı. Roma döneminde, mistik tedaviler azalmaya devam ederken, jeolojik materyaller spa, çeşitli taşlar hekimlerin tedavilerinde önem kazandı, rasyonel tıbbi tedaviler gelişti. İslam tıp tarihi döneminde bazı bilgiler önceki dönemlere ait kitapları tercüme ettiler. Rhazes (Al-Razi) Avicenna (Ibn Sina) Ibn a-Nafis Al Kindi Al Tabari, Serapion gibi bilim insanları önceki bilgileri ve uygulamaları öğrendikten sonra, yeni tıbbi kavramların oluşturulmasına ve iletimine katkıda bulunmuşlardır. Bu şekilde, İslam dönemi hekimlerinin buluşları içeren çalışmaları, yeni tıbbi yöntemleri içeren birçok ileri çalışmalar için bir başlangıç noktası oldu. Bu dönem tıp dünya tarihinde önemli bir iz bırakmıştır.

Bu yazıda, Mezopotamya, Eski Yunan, Roma, İslam dönemine göre tıbbi katkılarını değerlendireceğiz.

Summary

Medical discipline that aims to put an end to human suffering has emerged with the development of the first activity. Medicine is considered as a highly complex products or activities of whole human studies that includes such as social, cultural and technological developments. In this process, scientists of different communities have contributed it with new knowledge and technics. Geography, climate and flora have played an important role improving medical knowledge. Therefore, medical information has been developed together with these rational and mystical approaches. Islamic medicine includes medical knowledge of Mesopotamia, Ancient Greek and Roman periods and it is accepted as a more advanced, detailed form. Timeline shows that medical treatment schedule components are changing according to development of science and knowledge of physician activities. Also, this development process of treatment methods has explained how to improve new treatment methods.

Mesopotamian era of medicine was including surgical intervention activities, the treatment of plants and mystic treatments. Ancient Greek period, surgical intervention was developed, physicians have continued to use medicinal plants, medical observations were began, and the mystical treatments were reduced. In the Roman period, while some kind of geological materials such as spa, land, stones were used to treat for diseases by physicians, the mystical treatments have continued to decline, and rational medical treatment has continued. In Islamic medicine period, some wise persons translated previous books. Rhazes (Al-Razi) Avicenna (Ibn Sina) Ibn a-Nafis Al Kindi Al Tabari, Serapion had researched on the previous medical knowledge. After learning previous information and application, they had contributed to medicine both by creation of new medical concepts and by the transmission of medical knowledge. In that way, their studies containing of their own discoveries were became the starting point for many further studies involving new medical methods. This period had left a significant mark in the history of the world of medicine.

In this paper we will evaluate medical contributions according to Mesopotamian, Ancient Greek, Roman, Islamic period.

Saint Illarion the Georgian Known by Muslims: New Data about Medical and Clerical Activities

Ramaz SHENGELIA, Tengiz ALPENIDZE

Tbilisi State Medical University – Department of the History of Medicine and Bioethics

e-mail:writer-geo@hotmail.com

Summary

Saint Illarion The Georgian - the 9th century's churchmen, belongs to the group of "Healers by Grace" or "silverless doctor". His activities spread mainly over Georgia, the Holy Land, and the Byzantine and Western Roman Empires. That is why he was given a distinctive title "The Georgian". Despite the fact that not so few references are preserved about the Saint, some important aspects of his life and the activity still need further studies.

The present work introduces some important aspects of the Saint's life and charity activities, the results of the recent studies and the future prospects. Saint Illarion The Georgian is described as the unrivalled healer of both the body and the soul. He is also mentioned as the influential and respected figure of the Christian world of that period, and highly respected by Muslims as well, especially after his death etc.

The main goal of the study is to reveal the unknown part (Such as activities at the crossroad of Christian and Islamic worlds; New method of building; Muslims relationships with his grave etc.) of a certainly world-scale personality, Saint Illarion The Georgian, to present decently his merit as of the renowned healer and the greatest progressive figure of the 9th century.

Kahire'den İstanbul'a Bir Yaşam: Kosoni Mehmed bin Mehmed

A Life from Cairo to İstanbul: Kosoni Mehmed bin Mehmed

Ömür ŞAYLIGİL *

* Prof .Dr., Ph.D., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, 26480, Eskişehir, Türkiye.

E-mail: omursayligil@gmail.com

Özet

Kosoni Mehmed bin Mehmed, Kahire yakınlarında Koson'da XIV. yüzyıl başından beri hekimlikle meşgul olmuş bir ailenin çocuğudur. Aile üyelerinden babası Mehmed ve amcası Alaeddin, Yavuz Sultan Selim'in 1517'deki Mısır Fethi'nden sonra İstanbul'da Sarayda hekim olarak çalışmıştır.

Koson, Kahire yakınlarında yetiştirdiği hekimlerce meşhur bir merkezdir. Burada yetişen birçok hekim, şöhret ve mevki sahibi olmuştur. Kosoni Mehmed bin Mehmed de bunlardan biridir.

1547'de Amir Efendi Mısır'dan dönerken, oradaki tedavisinden çok memnun kaldığı Kosoni Mehmed bin Mehmed'i İstanbul'a getirmiştir. Kosoni Mehmed bin Mehmed, Kanuni'nin şehzadesi Bayezid'i başarı ile tedavisi sonucu Saray ve İstanbul'da tanınan bir hekim olmuştur. Uyguladığı tedavi metotları ile hem Kanuni'nin hem de çocuklarının tedavisinden sorumlu olup, devlet hizmetine alınmıştır. 1562'de hekimbaşı olmuş, Kanuni ile Macaristan seferine katılmış, onun ölümü üzerine cesedin İstanbul'a kadar muhafazası için tahnit işlemini gerçekleştirmiştir.

Kaysuni ve Kosoni'lere ait eserler tek bir kişinin eserleri gibi düşünülerek, birine ait eserler diğerine de mal edilmiştir. Kosoni Mehmed bin Mehmed, tıp alanında olduğu kadar, dini bilimlerde ve edebiyat alanında da eserler vermiştir. Kosoni Mehmed bin Mehmed'in kahvenin zarar ve faydalarını açıkladığı bir risalesi de vardır.

Summary

Kosoni Mehmed bin Mehmed was son of a family, whose members were engaged in medicine since the early XIV century, living in Koson near Cairo. Among the family members, his father, Mehmed and his uncle, Alaeddin were employed as physicians at the Palace in Istanbul, after the conquering of Egypt in 1517 by Yavuz Sultan Selim.

Koson was a famous center with raising physicians. A lot of physicians raised in

Koson gained reputation and dignity, so as Kosoni Mehmed bin Mehmed.

In 1547, Amir Efendi brought Kosoni Mehmed bin Mehmed to Istanbul, since he was contented by the treatment of Kosoni Mehmed bin Mehmed. As a result of his successful treatment on Kanuni Sultan Suleyman's son, Bayezid; Kosoni Mehmed bin Mehmed became a recognized physician, both in the Palace and in Istanbul. His successful treatment methods made him become the official physician of Kanuni and his sons, and he was appointed in the government service. In 1562, he became the chief physician, accompanied Kanuni in the Hungarian Conquest, and embalmed the dead body of Kanuni to preserve it by their return to Istanbul.

The work of Kaysuni and Kosoni were considered to belong to the same person, thus one's work were attributed to the other. Kosoni Mehmed bin Mehmed worked on religious sciences and literature as much as on medicine. He has a pamphlet on the harms and benefits of coffee.

Erken Dönem İslam Dış Hekimliği ve Anadolu Türk Dış Hekimliğine Yansıması

İlter UZEL
Prof.Dr.

e-mail.dr.ilteruzel@gmail.com

Özet

Bu bildiride önce dokuzuncu yüzyılda yaşayan Huneyn' bin Ishak'tan başlayarak üç önemli İslam hekim - yazarı olan Razi (865 – 925), İbn Sina (980 – 1036) ve Ebulkasım Zehravi' nin (? – 1013) dış hekimliğine katkıları incelenmiştir. Bu bilgiler, onları ana kaynak olarak alan Hacı Paşa, İbn Şerif, Sabuncuoğlu ve Nidai gibi Anadolu - Türk hekim - yazarlarının dış hekimliği literatürü ile karşılaştırılmıştır.

Türk hekim yazarlarının dış hekimliği literatürüne katkılarının olduğu sonucuna varılmış, ayrıca eserlerinde ana dilleri olan Türkçeyi kullanmaları da bilim iletişimi açısından önemli bulunmuştur.

SÖZLÜ ÖZETLER
ORAL ABSTRACTS
(Alfabetik Sırayla/ In Alphabetic Order)

XVIII . Yüzyıl Tıp Abidesi ABBASOVA Kəlamə Ejder kızı

Azərbaycan Milli Bilimler Akademisi

Elyazmalar Enstitüsü bilimsel araştırmacı

e-mail:kalama.abasova@mail.ru

Özet

Her zaman sağlıklı yaşam hakkında düşünen insan evladı doğanın bahşettiği doğal araçlarla yollarını arayıp - incelemiş , bu alanda cilt cilt kitaplar yazmış ve çeşitli başarılarla imza atmışlardır . Bu açıdan Elyazmaları Enstitüsü hazinesinde birçok değerli tibbnamələr saklanmaktadır .

Hacı Kaçar Süleyman İrəvaninin " Fevaid'ul - hikmet " tibbnaməsi de bu eserler içerisinde önemli bir yer tutmaktadır . XVIII yüzyıla ait olan bu yazının 1203/1788-89 yılında Erivan beylerbeyi Ebülneşr Muhammed Han'ın teklifi üzerine yazılmaya başlanmış ve altı ile tamamlanmıştır . Döneminin tanınmış Tabipleri tarafından yüksek değerlendirilerek onayını bulmuş bu inci hazinesinin elimize kusurlu şekilde ulaşması ne yazık doğuracak faktördür .

Nesteliğe aktarılmış eser iki bölümden oluşur . Birinci bölümde tıpta kullanılan bitki ve hayvan alemi , eşyalar , onların doğası , özelliği , uygulandığı hastalıklar , onları ıslah eden araçlar , yerine , bunları kullanmak miktarı ve zamanı konusunda bilgi verilir . İkinci bölümde ise somut olarak hastalıklar ve tedavi yöntemleri gösterilmiştir . Əzcaçılıq Terimleri fars alfabetik, hastalıklar hakkında bilgiler ise xüsüsü tutarlılık dikkate alınarak baş bölümden bacaklara doğru olmakla sıralanmıştır. Tedavi sırasında İslam kanunları dikkate alınarak haram buyrulmuşlardan kullanarak olunmamıştır. Eserde insan məzaclarına nedenle muayene yöntemleri dikkate alınmıştır. Yazarın kendisinin belirttiği gibi , tibbname dönemin umutsuz ve çaresiz insanları dikkate alınarak yazılmış kolay ve çabuk elde edilen araçlarla tedavi vasitesidir. O, dönemin ölçü birimleri , bitkilerin sinonimleri de eserde özel küçük kesitler şeklinde verilmiştir . Yazarın temel amacı sık elde edilen araçlarla kolay ve başarılı tedaviye ulaşmak olmuştur . Bu da eseri çok değerli bir araç olarak öne çekiyor . Eserdeki tedavi araçları ve yöntemlerinin araştırılarak tıp alanında uygulaması yeni başarıların elde edilmesine ortam yaratıyor.

Historical Islamic Contributions to Gynecology: Extrapolation to Modern Practice

Ahmed Tageldin ABDELHAFIZ*' **; Jihan Abdelmonaim MOHAMED**

***Professor of Gynecology, Obstetrics and Fetal Medicine; Department of
Gynecology, Obstetrics and Reproductive Medicine, Souj University.
e-mail: ahmedahafiz_obs@yahoo.com,**

****Chief-person, Microbiology Lab, Asyout Gynecology Clinic,
EGYPT**

Summary

It is thanks to the pioneering works of leading Muslim doctors that Gynecology and Obstetrics have been established as well-recognized medical specialties. These are major examples:

A_ Alrazi in Alhawi has described in detail: 1) care of the pregnancy, 2) malpresentations, 3) abnormal labor and placentation, and even 5) therapeutic remedies, including intrauterine ones

B_ AL-Zahrawy described dystocias, fetal anomalies, and, introduced very accurate and delicate instruments for: 1) managing dystocia and malpresentations, 2) performing versions, 3) delivering the dead fetus, and, 4) vaginal scoping.

C_ Serefeddin Sabuncuoglu Contributions: including detailed colorful illustration of gynecologic interventions and instrumentation. The woman was illustrated not only as "gynecologic patient", but also as "practical surgeon". His book "jirahat'o alhanian" was far much advanced beyond its era.

D_ Cesarean section elegantly used on both medical and ethical bases

Meticulous studying of these contributions, and detailed analysis of the described instrumentation, in view of the current practice, gives the following conclusions:

- 1) version/destruction instrumentations are of better mechanical advantage and much more ergonomic than many of the currently used models,
- 2) vaginal scopes were made of "more tolerable" and less distressing materials, and used better "visualization approach". Imitating models are now produced and proved higher clinical efficacy,
- 3) medical education involved the production of excellently-produced text book illustrations
- 4) women-doctors for women patient, was a good policy, but, not a strict one!
- 5) Psychic and spiritual issues of the disease were of major significance; natural music therapy major example

Details of these contributions, instrumentation, and achievements are presented.

Muhammed bin Mahmud bin eş- Şirvani ve Onun " Rövzetül - atr " Eseri .

ABILOVA Zakiya AĞABABAKIZI

**Prof.Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Bilimler Akademisi
M. Fuzuli adına Elyazmaları Enstitüsü**

e-mail:abilovazakiya@rambler.ru

Özet

Vatikan Opostol kütüphanesinin zengin yazmaları hazinesinde çok sayıda Türk , Arap , Fars ve diğer Müslüman halklarının da eserleri muhafaza edilmektedir . Son yıllarda bu kütüphanede staj olmuş Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi M. Fuzuli adına Elyazmaları Enstitüsü emektaşı Profesör Ferid Elekperli bilim alemi için ilginç olan yüzlerce elyazmasının mikrofilmli Elyazmaları Enstitüsüne getirmiştir . Bilimin çeşitli alanlarından bahseden bu eserlerin arasında tıbbi ait eserler de vardır . Bunlardan biri de Azerbaycanlı yazar Muhammed bin Mahmud bin Şirvaninin " Rovzatul - atr " eseridir . Mesleği Eczacı olmuş Muhammed bin Mahmud bin Şirvani bilim alemine parfüm ve şarap üreticisi olarak tanınmaktadır . Eser hakkında bilgi veren Katip Çelebi " Kaşf al - Zunun " da Şirvaninin dilinden yazıyor : " Eczacılık sanatına olan merakımdan bu eseri yazdım . Bunun için " el - Kanun " , " ez - Zexira " , " Muxtarat " , " el - İrşad " , el - Mövcüz " , " Mufradatul - Maliqi " , " el - Minhaceyni " , " el - Havi " , " el - Kifəyə " , " ez - Zahrəvi " ve " Bustanul - ətibbə " , İbn Tilmizinin " Əlqrabadeyn " , " Disturul - Maristani " gibi kitaplardan parçalar topladım . Onlara güvenli kaynaklardan eşitdiklerimi , deneyden geçirdiklerimi ve kullanım yaptıklarımı ekledim . " Tıp ilminin tanınmış temsilcilerinin yaratıcılığına başvurmuş yazar değerli bir eser meydana getirmiştir . Bilimleri - elmul - Abdan (beden ellmleri) ve elmul - edyan (dini bilimler) diye ikiye bölen yazar tıp bilimine adadığı bu eserinde bir çok hastalıklar ve onların devaları bildirilecektir . Sekiz bölüm ve kırk dört babdan oluşan eserde devaların adreslerini Arap alfabesi sırasıyla verir . Doğal bitkilerle tedavi yöntemlerinden bahseden eserin modern tıp bilimi için de ilginç olacağına ümit ediyorum .

**Meyyāfāriqīn Bīmāristānı Üzerine Bazı Yeni Bilgiler
Işığında Bir Değerlendirme
An Evaluation on Mayyāfāriqīn Hospital in The Light of
Some New Data**

Ahmet ACIDUMAN, Kemal TUZCU

**Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim
Dalı, Ankara, Türkiye; aciduman@medicine.ankara.edu.tr;
ahmetaciduman@yahoo.com; ahmetaciduman@gmail.com**

**2Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri
ve Edebiyatları Bölümü, Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara,
Türkiye; ktuzcu@ankara.edu.tr; kemaltuzcu@yahoo.com**

Özet

Tıp tarihimizle ilgili ana konulardan birisi olan dārū’ş-şifālar ya da diğer bir deyişle bīmāristānlar ve vakıfları hakkında Türk tıp tarihi literatüründe çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ünver de çeşitli yazılarında Anadolu’da tesis edilen hastaneler konusunu ele almış, bu hastanelerden birisinin de Meyyāfāriqīn’de (Silvan) Artuklular döneminde kurulduğunu bildirmiştir. Selçuk Tababeti adlı kitabında, adı geçen bu hastanenin Ebū’l-Muzaffer Alb İnalç Kütluğ Beg tarafından vakıfları tayin edilerek yaptırıldığını Dioscorides’in Materia Medica’sının Kitābu’l-Ḥaṣāyiş olarak adlandırılmış Arapça çevirilerinden birisi olan ve İstanbul, Topkapı Sarayı Kütüphanesi, III. Ahmed Koleksiyonu, No: 2147’de bulunan nüshasını kaynak göstererek açıklamaktadır. Yine bu çalışmasında Dr. Aḥmed ‘İsā Beg’in Tārīḫu’l-Bīmāristān fī’l-İslām adlı Arapça eserini kaynak göstererek, Halīfe el-Kā’im bi-emrillah döneminde Meyyāfāriqīn’de Diyarbakır Valisi Naşīru’d-devle bin Mervān’ın hasta olan kızını tedavi eden hekim Zāhidu’l-‘ulemā’nın Naşīru’d-devle bin Mervān’ın kızının iyileşmesi için nezr ettiği parayla hastane yapılmasını tavsiye etmesi üzerine bir hastane yaptırıldığı bilgisini vermektedir. Ünver Ebū’l-Muzaffer Alb İnalç Kütluğ Beg tarafından yaptırılan hastanenin ise bundan ayrı ve sonra tesis edilmiş olduğu bilgisiyle açıklamasını sonlandırmaktadır. Hamarneh ise ünlü hekim ve cerrah İbnü’l-Ḳuff üzerinde yazdığı İngilizce kitabında İbnü’l-Maṭrān’ın Bustanu’l-Eṭṭibā adlı eserini kaynak göstererek Meyyāfāriqīn hastanesi hakkında çok değerli bir bilgi vermekte, Meyyāfāriqīn hastanesinin tamamlandıktan sonra, 417 [1027] yılının Şevvāl ayının 1. günü hastaların buraya kabul edildiğini haber vermektedir.

Meyyāfāriqīn Bīmāristān’ı hakkında ikincil kaynaklarda karşılaşılan bu bilgilerin alıntılandığı birincil kaynaklara ulaşılarak, bunların yayımlandıkları dilde dijital ortama aktarılması, tam metinlerinin ve Türkçe çevirilerinin verilmesi ve elde edilen bu bilgiler ışığında Meyyāfāriqīn Bīmāristānı tarihinin yeniden gözden

geçirilmesi bu çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır.

Summary

There are many studies on *dār al-shifās* or *bīmāristāns* [hospitals] and their *waqfs*, which are one of the main subject related to our history of medicine in the literature of Turkish medical history. Ünver also dealt with hospitals established in Anatolia in his several studies, and informed us that one of them was founded in *Mayyāfāriqīn* (Silvan) during *Artuqid*s era. He explained that abovementioned hospital was constructed by specifying its *waqfs* by *Abū al-Muzaffar Alb Īnalc Qutluğ Beg*, referencing the manuscript of *Kitāb al-Hashāyish*, one of the Arabic translations of *Dioscorides' Materia Medica*, which is in Istanbul, Library of *Topkapı Palace*, Collection of *Ahmed III*, Nr: 2147, in his book entitled *Selçuk Tababeti* (The art of medicine of Seljuk). He also stated that a hospital was built in *Mayyāfāriqīn* by *Naşir al-dawla ibn Marwān*, ruler of *Diyar Bakr*, during the era of *Caliph al-Qā'im bi-amrillah*, with the money, which was vowed by *Naşir al-dawla* so that her daughter could be recovered her illness, on recommendation of physician *Zāhid al-'ulamā* who treated her, referencing the book named *Tārīḥ al-Bīmāristān in Islām* (History of Hospitals in Islam) by *Dr. Ahmad 'Īsā*. Ünver completed his explanation with the knowledge of the hospital founded by *Abū al-Muzaffar Alb Īnalc Qutluğ Beg* was a different hospital later established. *Hamarneh* gave us an invaluable knowledge on *Mayyāfāriqīn* hospital, referencing the book *Bustān al-Aṭibbā* by *Ibn al-Maṭrān*, in his English book on famous physician and surgeon *Ibn al-Quff* and he notified that *Mayyāfāriqīn* hospital was completed and patients were admitted to it on the first of *Shawwāl*, 417 [1027].

Aims of this study are to reach the primary sources that the quoted knowledge that was encountered in secondary sources on *Mayyāfāriqīn Hospital*, and to transfer this knowledge to digital context in its original language, and to give their complete texts and Turkish translations, and to review the history of *Mayyāfāriqīn Hospital* in the light of this knowledge.

“Health Establishments and Medical Practices in India during Islamic Period”

Tafseer ALI

Dr. Associate Professor, Department of Jarahat (Surgery) & Deputy Medical Superintendent, Ajmal Khan Tibbiya College & Hospital, Aligarh Muslim University, Aligarh. 202002 INDIA.

e-mail:dr_ali-jafry@hotmail.com

The Ayurveda was the main medical system prevailing in India. There were hospitals and physicians of this system. After the arrival of Muslim Traders and Rulers, a big change was witnessed in social, cultural and political aspects in India. There were positive impacts and changes in medical field also. The health establishments and medical practices witnessed gross changes. The scientific knowledge of Muslims was shared and integrated with locals. This not only impacted on the teaching and training of medical science but also helped in the establishments of new medical centers and hospitals in India. Jarahat (Surgery) which had almost vanished was revived by the Muslim Scientists in India. Human Anatomy was also given importance during Islamic period in India. Few medical schools and health establishments are worth mentioning.

**“Türkiye’de Harf Devrimi Sonrası İslam Tıp Tarihine İlişkin
Yazma ve Eski Harfli Eserlerin Serüveni”**
**“The Adventure of Manuscripts and Works Printed in Non-
Latin on Islamic Medical History After the Alphabet Reform
in Turkey”**

Hayrünisa ALP

**Yrd.Doç.Dr. İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
Enstitüsü**

hyralp@istanbul.edu.tr

Özet

Türkiye Cumhuriyeti’ nin ilanından kısa bir süre sonra kültürel reform hareketleri kapsamında gerçekleştirilen en önemli inkılap hareketlerinden biri Harf İnkılabıdır. Türklerin İslamiyeti kabulünden 1928’e kadar Müslümanların ortak alfabesi özelliğini taşıyan Arap harfleri yerini Latin alfabesine bırakmıştır. Dolayısıyla o güne kadar yazılmış bütün yazma ve matbu eski harfli eserler atıl durumda kalmıştır. Latin alfabesiyle büyüyecek kuşakların, özellikle araştırmacıların arşiv ve kütüphanelerde bulunan eski eserlerden faydalanabilmesi amacıyla kütüphane kataloglarının Türkçe transkripsiyonlarının yapılması, mevcut katalogu olmayanlar içinse kataloglar hazırlanmasına yine o yıllarda başlanılmıştır. Müellifi bilinen Anadolu’da yazılmış en eski kitap Harezmi asıllı tabip Hakim Bereket’in “Tuhfe-i Mubarizi” adlı tıp yazmasından, 1849’da basılan ilk Tıp Mecmuası “Vekai-i Tıbbiye’ye” kadar tıp tarihine ait pek çok eser bugün Anadolu topraklarında mevcut 208.562 el yazması ve 56.550 Türkçe basma kitaplar içinde azımsanmayacak ölçüde bir bölümünü oluşturmaktadır.

Tıp tarihine ilişkin eserlerin ve künyelerinin günümüze ulaşmasında ne gibi iş ve işlemler gerçekleşmiştir? Bugün elimizde mevcut fakat zaman zaman bulmakta zorluklar yaşadığımız mevcut İslam Tıp Tarihine ilişkin yazma ve eski harfli basma eserler bugünlere nasıl gelmişlerdir? Çok değerleri tıp bilginlerinin eserlerinin akıbeti ne olmuştur? Bu bildiri Harf İnkılabı’nın hemen ardından 1978 yılında yayımlanan TUYATOK(Türkiye Yazmaları Toplu Katalogu) ve 1986’da basılan Arap Harfli Türkçe Eserler Bibliyografyası’nın basılmasına kadar olan süreçte tıp tarihine ilişkin eski harfli yazma ve basma eserlerin geçirdiği serüven tartışılacaktır. Milli Kütüphane, yazma kütüphaneleri, müze kütüphaneleri, halk kütüphaneleri gibi kütüphanelerde ve özel koleksiyonlarda tarihten yüzyılımıza ulaşmayı başarmış bu belki içlerinde hazineler barındıran eserlerin nitelik ve nicelik açısından geçirdiği evrim bildiri konusu kapsamındadır.

Summary

One of the most important reforms within the cultural reform movements immediately after the declaration of the Republic of Turkey is the Alphabet Revolution. The Arabic letters that had been the shared alphabet for the Muslim world since the Islamisation of Turks till 1928 was replaced by the Latin alphabet. Therefore all the manuscripts and printed non - Latin works have become idle. This period also saw the effort to transliterate the library catalogues and create new catalogues for missing ones in order to able the new generations, especially the researchers that will grow up with the Latin alphabet to use the old works in the archives and the libraries. Numerous works in the history of medicine from the oldest book with an identified author that is written in the Anatolia, Khwarezm origin physician Hekim Bereket's manuscript on medicine "Tuhfe – i Mubarizi " to the 1849 print, first Journal of Medicine "Vekai – i Tibbiye" constitutes a considerable amount of 208,562 manuscript and 56,550 printed Turkish books present in Anatolia.

What kind of procedures and processes has been implemented for the historical works on medicine and their tags to reach the present day? How did the available but occasionally hard-to-reach manuscripts and Turkish works printed in non-Latin on Islamic Medical History reach to modern times? What is the fate of the works of prominent medical scholars? In this paper, the history of Turkish manuscripts and printed works in non-Latin on medical history within a period from the Alphabet Reform in 1928 to the publication of TUYATOK (The Union Catalogues of Manuscripts in Turkey) in 1978 and The Bibliography of Turkish Works in Arabic Letters in 1986 will be discussed. The qualitative and quantitative evolution of these works which may possibly contain invaluable information and which have managed to endure in time from ancient history to our century in the libraries such as the National Library, manuscripts libraries, museum libraries, and public libraries and in private collections will be included within the scope of this paper.

“Ta’dil-i Emzice” ve Müellifi Hakkında Bilinenler, İncelenmeyenler ve Gözden Kaçırılanlar

**Commons, Uninvestigated and Missed Data on
“Tadil-i Emzice” and Its Author**

Peruzat ALTINAY

**Yüksek Lisans Öğrencisi
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İstanbul Araştırmaları Anabilim Dalı**

neyperaltinay@gmail.com

Özet

“Ta’dil-i Emzice”, 61a sayfasındaki “Allah-ı celle şanuhu ve amme nevaluhu abes nesne halk etmemiştir.” cümlesinden anlaşılacağı üzere, Yüce Allah’ın bahsettiklerinin insanların mizaçlarına etkilerinin anlatıldığı, halk sağlığına ve tedavilere yönelik nesir bir kitaptır. Şuuri Hasan Çelebi tesbitlerine, kelime kadrosundaki müzikaliteye de önem verdiği beyit ve kıt’alarla şevahit getirdiği için, eser hafızalarda nazım olarak yer etmiştir.

Kitabın sonundaki kayda göre H.1088/M.1672-1673’ de telif edilen eserde geçen “Vezir-i A’zam u Ekrem Cenab-ı Mustafa Paşa” cümlesinden, eserin, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa için ikmal edildiği anlaşılmaktadır.

Eserin telif tarihi ile Şuuri’nin bazı eserlerde beyan edilen vefat tarihi 1639 da çelişkilidir. Manfred Götz, yazmanın nüshalarını tanıtırken, müellifin vefat tarihini H.1105/2 Eylül 1693 olarak kaydetmiştir. 1639-1693 farkı transkripsiyon esnasındaki takdim-tehirden kaynaklanabilir.

Şuuri Hasan Çelebi’nin “Ferheng-i Şuuri” namıyla maruf, dönemine kadar yazılmış en kapsamlı Farsça- Türkçe sözlüğün sahibi, edip ve şair olduğu sözlükteki mukadime ve diğer yazılarından anlaşılmaktadır.

Edirne’deki Darüşşifa’da musiki ile tedaviye yöneldiği kaydedilen Şuuri Hasan Çelebi’nin, “Ta’dil-i Emzice’de de kayıtlı, musikiye yönelik bilgilerini ihtiva eden yazı Darüşşifa’daki duvarda asılıdır. Fakat; “Darüşşifa’da görev alan meşhur hekimler” listesinde adı geçmemektedir.

Osmanlı’da, hekim olmayan münevver kesimin de tıbbaya yönelik eserler telif ettikleri bilinir. “Tervihü’l-Ervah” adlı manzum tıp kitabı Ahmedi (şair), “Müfredat-ı Tıbb (Feraidü’l-Müfredat)” Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi, “Risaletü’t-Tıbb” Selahaddin Efendi (matematikçi), “Menafi-i Bişumar” Mahmud Paşa b. Hüseyin Paşa tarafından kaleme alınmıştır.

“Ta’dil- Emzice” içerdiği geleneksel tıp değerleri ve tesbitlerin dayandırıldığı kaynaklar bakımından nazmı kudretli bir hekimin kaleminden çıktığı izlenimi

uyandırmaktadır. Şuuri lakabının ve hekim zannının da bu eserden mülhem olduğunu düşünmekteyiz.

“Aczin ikrar eylemek hayli hünerdir arife,

Bilmediğin bilmemek cehliyle olur şöhreti.”

beyti nazmının kudretine misaldir.

Eserin müellif nüshasının 4a sayfasında: “Ta’dil-i Emzice”ismiyle mülakkap ve mükenna kılındı.” ibaresi bulunmaktadır. “Ta’dil’ül-Emzice” olarak transkripti hatalıdır.

Günümüzde sadece musikiye yönelik bölümleri üzerinde kapsamlı çalışmalar yapılan eserin, günümüzde gözden kaçırılmış bazı bölümlerinden bazılarında değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Halk sağlığı, hamam, mücevher, çiçek, beslenme, bitki.

Summary

As understood from the phrase in page 61a of “Ta’dil-i Emzice, “Allah Hu’s glory is the Mighty, the Supreme, has not created any unnecessary object among Hu’s deigned things to the universe.” It is a book written in prose, on the effects of the things that the All-mighty Allah has deigned, on the temperaments of the humans. Since Şuuri Hasan Çelebi has brought proofs with couplets and quatrains of which he gives importance to the musicality of their vocabulary, the work has taken place in the minds as poetry.

According to the record at the end of the book that was written in H. (according to islamic calender)1088/Greg.1672-1673, it is understood from the phrase “Very Generous Grand Vizier, Honourable Mustafa Paşa” that the work has been completed for the Merzifonlu Kara Mustafa Paşa.

The copyright date of this work and the death date of Şuuri which has been declared as 1639 in some other works is contradictory. Manfred Götz, while introducing copies of writing, has recorded the author’s death date as H.(according to islamic calender) 1105 / Greg. September 2, 1693. 1639-1693 difference may be caused by a typing error during transcription.

It is understood from the foreword of his dictionary and other texts that Şuuri Hasan Çelebi is a writer, poet and the author of the most comprehensive Persian-Turkish dictionary up to his period which is well known under the name "Feraheng-i Şuuri". The text of Şuuri Hasan Çelebi (who is recorded to direct his studies toward musical therapy in the Darüşşifa in Edirne) containing information related to music, recorded in “Ta’dil-i Emzice as well, is hanging on the wall of Daruşşifa. However, he is not mentioned in the list of “Famous physicians who has worked in Daruşşifa”. In the Ottoman Empire, the non-physician intellectuals have known to have authored works on medicine. “Tervihü’l-Ervah” which is a medical book written in verse was written by Ahmedi (poet), “Müfredat-ı Tıbb (Feraidü’l-Müfredat)” was written by Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi, “Risaletü’t-Tıbb” by Selahaddin Efendi (mathematician) and “Menafi-i Bişumar” by Mahmud Paşa b. Hüseyin Paşa.

From the point of traditional medicine values and the resources that the determinations are based on, "Ta'dil- Emzice" gives the impression that it comes from the pen of a physician whose poetry is strong. We think that the sobriquet "Şuuri" and the presumption that he was a physician is inspired from this work.

"The profess of insolvency is a highly skill for the wise, His fame occurs with the ignorance of not knowing what he doesn't know"

Couplet above is a sample to the strength of Şuuri's poetry. The expression; "Its named and tagged as: Ta'dil-i Emzice.", exists on page 4a of the author copy of the work. Transcription as "Ta'dil'ül-Emzice" is incorrect.

Some portions of the work (on which comprehensive studies were carried out only on the sections that are related to music), which has been missed or overlooked recently, will be referred to.

Keywords: Public health, bath, jewelry, flowers, food, plants.

“Van Gülü” Efsane mi, Gerçek mi? Is “Rose Van” a Myth or a Truth?

Ayten ALTINTAŞ*, Şevket ALP **

*Prof.Dr.İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik
Anabilim Dalı,

e-posta: aytenaltintas@mynet.com

** Doç.Dr.Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Ziraat Fakültesi, peyzaj Mimarlığın
bölümü

e-posta: alp.sevket@gmail.com

Özet

Gül konusunu araştıranlar “Van Gülü”nün şöhretini duymuşlardır. Böyle bir gülün şöhreti konusunda bir takım bilgiler olsa da bu gülün hangi gül olduğu konusu belirsizdir. Van gülü konusundaki araştırmaların yetersiz olduğu bilinmektedir. Prof. Dr. Turhan Baytop 1965-1985 yılları arasında Van bölgesine yaptığı beş araştırma gezisi sırasında Van gülü konusunu da araştırmış, bu konunun netleşemediğini ancak “çoğunlukla Rosa Centifolia” üzerinde birleşildiğini bildirmiştir.

Mevlâna'nın Dîvân-ı Kebîr'indeki bilgilerden yola çıkarak yaptığımız araştırmalarda 13. yüzyılda Van gülünün tanındığı ve şöhretinin bilindiği, şiirlerde Van gülünün örnek olarak verildiğini saptadık. Ayrıca 17. yüzyılda yazılan sözlüklerde Van gülü belirtilmiş, “Beyaz ve latif güldür” diye tanımlanmıştır.

Bu araştırmada yazılı belgelerden hareketle Van gülünün nasıl bir çiçek olduğu hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar kelimeler: Van gülü, gül, nergis, gül tarihi

Summary

Researchers investigating the subject of rose have heard the fame of “Rose Van”. Although there is some information about fame of the rose, knowledge on the kind and class of the rose is still ambiguous. It's known that researches on the rose Van are insufficient. Prof. Dr. Turhan Baytop investigated the subject of rose and he stated that knowledge on the kind and class of the rose became unclear but researchers built consensus on “mostly Rosa Centifolia” during his five research trips being done to the Van region between 1965 and 1985.

In our researches based on knowledge of the Dîvân-ı Kebîr by Jalal al-Din Rumi (Mevlâna), we determined that the rose Van was known in 13th century and its fame

was heard, the rose Van was given as a sample in poems. Moreover the rose Van was specified in the dictionaries written in the 17th century, defined as “It’s a white and pleasant rose”.

In this work, knowledge on the kind and class of the rose Van will be explained on the light of written documents.

Key words: Rose Van, rose, narcissus, history of rose

Türk İslam Dönemi'nde Minyatür Sanatının Sağlık Alanındaki Yansımaları

Miniature Art's Implications on Health Area in the Turkish Islamic Period

Miray ARSLAN*, Sevgi ŞAR*, Bilge SÖZEN ŞAHNE**

*Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Eczacılık Tarihi ve Eczacılık İşletmeciliği AD, 06100, Tandoğan-Ankara
e-mail:msevuktekin@ankara.edu.tr ,
e-mail:sevgisar98@gmail.com

**Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Eczacılık İşletmeciliği AD, 06100, Sıhhiye-Ankara
e-mail:bilgesozen@yahoo.com

Özet

Latince kırmızı ile boyamak anlamına gelen “minium” sözcüğünden türetilmiş olan minyatür, yazma eserlerde anlatılan olayları görselleştirmek üzere yapılan kitap resimleri olarak tanımlanmaktadır. Antik Çağ'dan günümüze kadar pek çok farklı alanda minyatür sanatının örneklerini görmek mümkündür.

İslam kültür çevresine giren Türk toplumlarının minyatür sanatı, genel olarak Uygur kültüründen etkilenmiş ve Selçuklular zamanında yaygınlaşmıştır. Selçuklu minyatürlerinin Anadolu'ya yayılmasıyla birlikte ise ilk Türk-İslam minyatür üslûbu doğmuştur. İslam minyatürlerinin bilinen en eski örneklerine XII. ve XIII. asırlarda rastlanmıştır. Türk minyatür resminin bağımsız olarak geliştiği en karakteristik dönem olan Osmanlı döneminde resimli tarih kitapları çoğunlukta olmakla birlikte edebiyat, kozmografya, tıp, astroloji, coğrafya ve benzer içerikli minyatürlü kitaplar üretilmiştir.

Minyatür sanatının Türk İslam dönemindeki uygulamalarına bakıldığında bu alandaki en önemli eserin Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun Cerrahiyyetü'l-Haniyye adlı eseri olduğu görülmektedir. Bu eserde yer alan minyatürler dışında başka yazma eserlerde de doğum, sünnet, tedavi yöntemleri, hastalıklar gibi birçok tıbbi konu ile ilgili değişik minyatürlere rastlanmaktadır.

Bu çalışmada Türk İslam Dönemi minyatür sanatı ve sağlık alanındaki minyatür örnekleri incelenerek konu çeşitli yönleriyle tartışılacaktır.

Summary

Miniature is derived from the word "minium" in Latin that means paint with red, is described as book photos which visualize the events in manuscripts. From ancient times to the present day, it is possible to see examples of miniature art in

many different areas.

Miniature art's of Turkish society which entering the Islamic culture environment has been influenced by the Uighur culture and has spread in Seljuk times. With the spread of the Seljuk miniature in Anatolia, the first Turkish-Islamic miniature style was born. The oldest known examples of Islamic miniatures have been found in the XIIth and XIIIth centuries. Ottoman period is the most characteristic period in which Turkish miniature paintings developed independently and in this era although the majority of illustrated history books, books with miniatures in the field of literature, cosmography, medicine, astrology, geography, and in similar content were produced.

When looking at the miniature art's practice in the Turkish-Islamic period, the most important work in this area seems to be Şerafeddin Sabuncuoğlu's Cerrahiyyetü'l-Haniyye. Except from the miniatures in this work, different miniatures related to many medical issues such as birth, circumcision, treatment methods, diseases are found in manuscripts.

In this study, miniature art of the Turkish Islamic period and miniature samples in the health field will be examined and the subject will be discussed in several aspects.

Lohusa Sultan (Rahime Kadın) Türbesi

The Tomb of Lohusa Sultan or Rahime Kadın

Ahmet Doğan ATAMAN
Kanlıca Hekimler sitesi no:45
34810 İstanbul

e-mail:drataman@hotmail.com

Özet

Bildirinin konusu Beyoğlu Mezarlığı sınırları içinde yer alan Lohusa Sultan ya da Rahime Kadın Türbesi'dir. Bu türbe mezarlığın en eski yapıtlarından biridir. Halk arasında Lohusa Kadın Türbesi olarak da bilinen Meyyitzade Türbesi, ölümünden sonra mezarında doğum yapan bir kadına aittir. Günümüzde bu türbeyi çocuğu olmayan kadınlar ziyaret etmektedirler.

Summary

The topic of this bulletin is the tomb of Lohusa Sultan or Rahime Kadın, which is within the borders of the Beyoğlu cemetery. This shrine is one of the oldest surviving structure of the cemetery. Meyyitzade Tomb is popularly known as the Tomb of Puerperal Women, who was giving birth after her death. Nowadays, women without children are visiting this shrine.

Avanzade Mehmed Süleyman ve Sağlıkla İlgili Eserleri **Avanzade Mehmed Süleyman and His Works on Health**

M.Bedizel AYDIN*

Seda KALYONCU**

**Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü,
Bilim Tarihi Anabilim Dalı, Sakarya
baydin@sakarya.edu.tr**

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Felsefe Bölümü, Sakarya
seda_kalyoncu@hotmail.com**

Özet

Telif ve tercüme eserleriyle bilim, sağlık, kültür ve edebiyat hayatımızda önemli bir yeri olan Avanzade Mehmed Süleyman (1871-1922), Darülfünun Tıp Fakültesi Eczacı Mektebinden mezundur.

Öğrenciliğinden itibaren çeşitli gazete ve dergilerde değişik konularda makaleleri yayımlanmış; mezuniyetinden sonra da sürdürdüğü bu çalışmaların yanısıra Musavver Terakki, Afiyet, Güzel Prenseler gibi dergilerin yayın yönetmenliğini üstlenmiş; ilk kadın yıllığı olan Nevsal-i Nisvan'ı çıkarmış; ayrıca tıbbi konulardan folklor, askerlikten tarihe, sihirbazlıktan rüya tabirine, yemek tarifinden astrolojiye, edebiyattan dile kadar çok çeşitli alanlarda telif - tercüme eserler kaleme almıştır.

Sağlıkla ilgili olarak Mide Hastalıkları, Tifüs ya da Lekeli Humma gibi eserlerin yanısıra kadın, erkek ve gençleri ilgilendiren cinsel sağlık konuları üzerinde yazmıştır: Kadın Hastalıklarından Seyelan-ı Ebyaz, Meme Hıfzüssıhhası, Kısır Kadınlar, Yalnız Erkeklerle Mahsus Adem-i İktidar, Bel Soğukluğu, Gençlerde İstimna Bi'l-Yed, Ergenlik; Gençlere Mahsus Hastalıklar bunlardan bazılarıdır. Ayrıca Rehber-i Muamelat-ı Zevciye, Yeni, Mükemmel, Son Rehber-i İzdivac, Alman Usulüyle Çocuk Yetiştirmek gibi evlilik ve aileyle ilgili kitaplar da kaleme almıştır. Kadın ve kadın sağlığı bilhassa üzerinde durduğu bir konudur. Bu sebeple doğrudan kadın sağlığını ilgilendiren tıbbi konuların yanında Kızlara ve Hanımlara Jimnastik gibi kadın sağlığına dolaylı olarak temas eden eserleri de bulunmaktadır. Avanzade bu eserleriyle, o dönemde rahat konuşulamayan konular üzerinde aydınlatıcı tıbbi bilgiler vererek halkı eğitmeye çalışmıştır.

Bu tebliğde Avanzade Mehmed Süleyman'ın bilhassa sağlık alanındaki eserleri değerlendirilerek bu alanda yapmış olduğu katkılar üzerinde tespit edilmeye çalışılacaktır.

Summary

Avanzade Mehmed Suleyman, who has an important place in our science, health, culture and literature life with his original and translation works, was graduated from Darulfunun Faculty of Medicine, Pharmacy School.

From the beginning of his studentship, he published many articles on different subjects in several journals and newspapers. After his graduation, while continuing such works, he also became the executive editor of the journals such as Musavver Terakki, Afiyet, and Güzel Prenses. He published the first woman annual Nevsal-i Nisvan. Moreover, he indited many original and translation works on medical subjects, folklore, military science, history, witchcraft, dream interpretation, recipes, astrology, literature, and language.

In the field of medicine, he wrote books such as Mide Hastalıkları and Tifüs ya da Lekeli Humma. In addition to these, he wrote books on the subjects of sexual health related to women, men, and teenagers. Some of them are Kadın Hastalıklarından Seyelan-ı Ebyaz, Meme Hıfzüssıhası, Kısır Kadınlar, Yalnız Erkeklerle Mahsus Adem-i İktidar, Bel Soğukluğu, and Gençlerde İstimna Bi'l-Yed, Ergenlik; Gençlere Mahsus Hastalıklar. Besides, he indited books on marriage and family such as Rehber-i Muamelat-ı Zevciye, Yeni, Mükemmel, Son Rehber-i İzdivac and Alman Usuliyle Çocuk Yetiştirmek. Woman and woman health are among his special interests. For this reason, in addition to the medical subjects directly related to woman health, he had some works indirectly related to it such as Kızlara ve Hanımlara Jimnastik.

In this paper, it will be tried to determine the contributions of Avanzade Mehmed Suleyman in the field health, reviewing his works on this field.

Ibn Tufayl's Urjuza fi al tibb (Poem on Medicine): Unique Manuscript at Al Quarawiyyin Library of Fez

El Bachir BENJELLOUN*

Mohammed El Abkari, Karima EL RHAZI , Mohammed Elbiaze, Fatima Ezzahra MERNISSI, Mohammed BERRAHO, Tazi FADL, Faouzi BELAHSEN, Abdelilah SBAI, Tarik SQUALLI, Afaf AMARTI, Chakib NEJJARI, Sidi Adil IBRAHIMI, Moulay Hassan FARIH.

***Professor of general surgery
Member of Heritage committee of medical school of Fez
Allal Ben Abdellah University, Fez, Morocco.**

Email: benjelloun19@gmail.com

Summary

Literary expression has always excited Arabs's admiration, which is moved by spoken or written words. Poetry is indeed considered along with calligraphy and architecture one of the major Islamic art forms. Among the different genres of Arabic poetry, didactic verses were devoted to supply an approachable and simply remembered epitome of a particular field of knowledge. These didactic poems were largely popular in Medieval literature and were generally written in rajaz verse, a metre employed in Arabic poetry, which is a kind of iambic metre whose pattern of syllabic repetitions produces a jingling sound that is particularly easy to remember. Numerous medical treatises, as well as essays on other subjects such as astronomy, agriculture, grammar, hippology etc. were written in verses to help learners imprint basic notions in their mind.

The best known medieval Arabic didactic medical poem was the *Urjuza fi al tibb* (Poem on medicine), written in rajaz verse by Abū'Alī al-Husayn ibn 'Abd Allāh Ibn Sīnā, known in Europe as Avicenna.

Many other authors wrote didactic poems on various medical topics, as the case of the 14th century vizier of Granada Ibn al-Khaṭīb, also known as Lisān al-Dīn, whose poem in rajaz verse *al-Manz ūmah fī al-ṭibb* (The Poem on Medicine) refers to diseases of different parts of the body and their treatment, beginning with headaches.

The 12th century Arab physician, Abu Bakr Muhammad ibn Abd al-Malik ibn Muhammad ibn Tufail al-Qaisi al-Andalusi known in Europe with the latinized name of Abubacer, wrote a "rajaz poem on Medicine" containing many informations about diagnosis and therapeutics, which may shed considerable light also on other areas of medical history. Following the traditional head-to-foot arrangement, he composed a work in seven discours and over 250 chapters; the extant text extends to over 7700 verses; this unique manuscript is saved in the Al Quarawiyyin

Library of Fez under N° 1969.

Certainly Ibn Tufayl is best known today for his philosophical novel “Havy Ibn Yaqzzam, (Alive Son of Awake)”, which is told to have inspired Daniel Defoe’s “Robinson Crusoe”, but it’s clear reading his medical treatise, that Ibn Tufayl had a deep knowledge of anatomy and disease because of the accuracy of his description.

Tıp'ta ve Genelde Ahlâki Olmanın Ortak Ölçütü Var mı?

Nazım BERATLI

- Dr.Girne Amerikan Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Fakültesi. Hemşirelik Okulu. Öğretim Görevlisi.

e-mail:beratli@yahoo.com

Özet

Bütün zamanlar ve mekânlar için geçerli bir tek ahlâk tanımı yoktur denilir. Bilindiği gibi batı felsefesi, İmmanuel Kant'ı özellikle ahlâk konusunda, bir dönüm noktası olarak kabul eder. Bu kabulün altında, Kant'ın eylemin şeklinin değil, içeriğinin ahlâki olması ile ilgili önermesi yatır. Kant'ın söz konusu önermeyi, Spinoza'dan aktardığı, bir sır değil. Öte yandan, Frankfurt Okulu düşünürlerinden Walther Benjamin'in de İmmanuel Kant'tan aktararak, aynı önermeyi, sol felsefeye de aktardığını biliyoruz: “ Eylemin ahlâk normuna uyması, yetmez! Ahlâk normu için yapılmış olması da gerekir!”

Bu çalışma, ahlâk felsefenin dinlerle bağlantısına dikkat çekecektir.

Bu bakımdan, Spinoza'nın Musevi, Kant'ın ise “ İsevi” din adamları olmaları, insanı şaşırtmıyor.

İlgi çekici olan, Batı Felsefesi'ne 17-18. Yy'larda giren bu ahlâki ölçütünün, Hz. Muhammet'in hadisleri arasından beşleyerek, doğu felsefesinde çok daha eskiden beri var olmasıdır. “Ameller, niyetlere göredir!”

İtiraf etmeliyim ki bu konuda beni uyaran, Bektaşî postnişini Hamdullah Çelebi olmuştur. 1832'de Tokat Şer'i mahkemesindeki savunması esnasında, Çelebi aynı ölçüyü, elbette Kant'tan değil, Hacı Bektaş-ı Veli'den aktararak söylemiştir.

Günümüzde ahlâkın zaman ve zemine göre belirlendiğini söylüyoruz ama bütün dinler, düşünceler, ülkeler ve zamanlarda genel kabul gören bir ahlâk ilkesi de vardır!

“Ahlâki olan, iyi olandır! Ama bu yetmez, iyi için de yapılmış olması gerekir!”

Summary

There is no single definition of morality valid for all times and places . As is known, Immanuel Kant, regarded as a major figure and the turning point for moral principles in the Western philosophy.

Under this assumption, the principle of Kant's moral action determines not the moral content but the emphasis in the moral proposition.It's not a secret that Kant quoted this proposition in question, from Spinoza.On the other hand, prominent thinker of the Frankfurt

School, Walter Benjamin, transferred the same philosophical impact from Kant, to the left-wing political philosophy.

"Action, that is comply with the norms of morality, is not enough! Principle of action, should also be made for moral norms !"

This study will draw attention to the connection of ethics with religion. In this respect, Spinoza's Jewish and Kant's "Christian" cleric personalities does not surprise people.

Interestingly, even though these moral criteria entered in Western Philosophy in 17-18 Century; feeding from hadiths of Hz. Muhammad all that exists in teachings and practice of Eastern Philosophy since time immemorial.

"Deeds are according to intentions!"

I must admit, it was Chalabi Hamdullah from Bektashi dargah who first warned me about it. During the defense of Shariah court in Tokat 1832, Chalabi, passed the same measures referring of course not from Kant; but Haci Bektas-i Veli.

Today, we say that morality determined by the time and place but also in all religions, thoughts, countries, and at times there is a generally accepted principles of morality!

"Morally good it is not enough that it should conform the need to be done for good!"

Tıbb-ı Nebevi Hadislerinin Değeri

Value of Tibb-i Nebevi Hadiths

Ali BUDAK

Yrd.Doç.Dr.Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi.

e-mail:alibudak@yahoo.com

Özet

Tıbb-ı nebevi, Hz. Peygamber'in sağlık ile ilgili değerlendirmeleri ve tavsiyelerini içerir. Bu yüzden İslam tıbbı denilince Hz. Peygamber'in hadisleri önem arz eder. Fakat Tıbb-ı nebevi hadislerinin değeri hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu yüzden, bu hadislerin kaynağı, bağlayıcılığı ve sıhhati konusu ele alınmalıdır. Bu bağlamda, tebliğde, Hz. Peygamber'in tıbb ile ilgili hadislerinin sıhhati konusu ele alınacak, hadislerin tesbiti ve içerikleri incelenecektir. Tıbb hadislerinin isnad değerlendirmeleri yapılacak, bununla birlikte hadislerin ihtiva ettiği manalar günümüz tıbb verilerinin ışığı altında bilimsel gerçeklerle karşılaştırılacaktır. Böylece hem isnadı hem de metni incelenmiş olan tıbb hadislerinin değeri tespit edilecektir.

Summary

Tıbb-ı Nebevi consists of Prophet Mohammed's advises and remarks related to health. Therefore, when talked about Islamic medicine, Prophet Mohammed's hadiths have great importance. But different views were put forward about the value of Tıbb-ı Nebevi hadiths. Therefore, source of these hadiths, matter of their correctness and credibility should be discussed.

In this context, in this paper correctness of Prophet Mohammed's hadiths related to health will be discussed, contents and evaluation of them will be analyzed. Evaluations will be made on the imputation of the hadiths related to medicine; on the other hand meanings of the hadiths will be compared with scientific facts in the light of current medical data. Thus, value of the hadiths which were analyzed in terms of text and imputation will be determined.

**Tosyavizade Dr. Rıfat Osman'ın Hatıralarında Hocası Prof.
Dr. Robert Rieder Paşa Konusundaki Hataları.
The Memories of Dr. Rıfat Osman and his Mistakes about
his Teacher Prof. Dr. Robert Rieder Paşa**

M.Engin ÇORUH

**Dr.Diş Hekimi ve Tıp Tarihi Uzmanı
Markt Str.41/1 -Marbach**

e-mail:engincoruh@aol.com

Özet

Tıp tarihimizin tanınmış simalarından olan Dr. Rıfat Osman hatıralarında ne yazık ki objektif olamamıştır. Dr. Rıfat Osman bilhassa Rieder Paşa hakkında hakikatlere uymayan ve hiç bir belgede bulunamayan isnatlarda bulunmuştur. Bu konuşmada yapmış olduğum arşiv çalışmalarında belgelerden tesbit ettiğim yanlışlıklar gösterilecektir.

Summary

Dr. Rıfat Osman is well known person in Turkish Medical History. Unfortunately he was not correct in his memories. He, especially made some mistakes about his teacher Rieder Pascha. I will try to show the mistakes which I found out from the archive documents.

**Yüz Seneden Fazla Saklı Kalan Bir Sır. Tıbbiyenin
Demirkapı'dan Haydarpaşa Tıp Fakültesi'ne Taşınmasının
Sebebi**

**A Secret more than 100 Years Old. Moving the Medical
School from Demirkapı to Haydarpaşa Medical School.**

M.Engin ÇORUH

**Dr.Diş Hekimi ve Tıp Tarihi Uzmanı
Markt Str.41/1 -Marbach**

e-mail:engincoruh@aol.com

Özet

Tıp tarihçilerimiz Demirkapı'daki askeri tıp okulunun ani bir kararla yeni yapılmakta olan Haydarpaşa'ya naklini çeşitli sebeplere bağlamışlardır. Ama Osmanlı ve Alman arşivlerinde yapılan çalışmalar şimdiye kadar hiç bilmediğimiz sebeplerden dolayı fakültenin nakil sebebini ortaya çıkarmıştır.

Summary

Historians estimate and explained moving of Demirkapı Medical School to Haydarpaşa with different arguments. But new documents show us the real reasons. In this part , I will show the documents about the reason of moving the Medical School from Demirkapı to Haydarpaşa.

Tıp Tarihi Müzeleri içinde İslam Tıp Tarihi'nin Yeri Place of Islamic Medical History in the Museums of History of Medicine

Müge DEMİR*, Aşlıhan AKPINAR*

***Öğr.Gör.Dr. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Ana-
bilim Dalı, Ankara**

**aslyakcay@yahoo.com
mdemir@hacettepe.edu.tr
mydere@gmail.com**

Özet

İnsanlığın kültür ve bilim mirasını gelecek kuşaklara taşıyacak en önemli araçlardan biri olan tıp tarihi müzeleri, tıbbın sanatsal, bilimsel ve kültürel özelliklerinin öncelikle geleceğin hekimlerine ulaştırılması, toplumun ve sağlık alanındakilerin eğitimi, sağlık çalışanlarının tarihsel bağlarının güçlendirilmesi gibi işlevlere sahiptir. Ayrıca Tıp Tarihi alanında araştırma ve eğitim çalışmalarında önemli yeri sahibidir.

Son yıllarda Avrupa ve Amerika'da kurulan tıp tarihi müzeleri ve ziyaretçileri hızla artmaktadır. Avrupa'da yaklaşık 240, ABD ve Kanada'da 150 tıp tarihi müzesi bulunduğu bildirilmekte, tıp tarihi müzeciliği hakkında bilimsel etkinlikler düzenlenmektedir. Bu durum tıp tarihi müzeciliğine toplumsal ve bilimsel ilginin arttığını düşündürmektedir.

Tıp tarihinde dokuzuncu ve on altıncı yüzyıllar arasında altın çağını yaşamış olan İslam tıbbının önemi tartışılmaz. Dünyada çok geniş bir coğrafyaya yayılmış olan milyonlarca el yazmasının da dâhil olduğu İslam tıp tarihi eserlerinden söz edilebilir. Bununla birlikte bu eserlerin toplanması, korunması ve yaygınlaştırılmasına hizmet edebilecek müzecilik anlamında İslam tıp tarihine yönelik benzer ilgiden söz edilememektedir.

Ülkemizde az sayıda da olsa İstanbul Üniversitesi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Trakya Üniversitesi gibi bazı üniversiteler bünyesinde kurulmuş olan tıp tarihi müzeleri bulunmaktadır. Gerek bu müzelerin bir kısmında bulunan İslam tıp tarihi eserleri, gerek 2008 yılında kurulmuş olan İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'ndeki tıp tarihi eserleri İslam tıp tarihi müzeciliğine katkı sunabilecek az sayıdaki örneklerdendir. Bu nedenle İslam tıp tarihi eserlerini toplayarak eğitim ve araştırma amacıyla kullanılmasını sağlayacak bir İslam Tıp tarihi müzesinin gerekliliğinden söz edilmektedir.

Bu çalışmada Türkiye ve dünyadaki tıp tarihi müzelerine ilişkin literatür gözden geçirilerek tıp tarihi müzeciliğinde İslam tıp tarihinin yerini tartışmak amaçlanmıştır.

Summary

Some functions of history of medicine museums are carrying the culture of medicine to the future physicians, training community and the health care professionals, and strengthening ties within the medical community. History of medicine museums are also important sources for research and education activities in history of medicine area.

It is reported that in Europe and America, several museums of history of medicine were established recently and their visitors have been gradually increasing. In addition there have been several scientific meetings were conducted in more than hundreds of history of medicine museums in Europe, Canada, and the USA. Therefore it can be said that public and scientific interest of history of medicine museums has been increased in the western countries.

Contribution of Islamic medicine in the history of medicine was unchallengeable. It is mentioned that historical heritage of Islamic medicine including more than millions of manuscripts spread across the world. However there is less interest for collection and preservation of this heritage and dissemination of this knowledge by museums.

In Turkey, there are several history of medicine museums especially affiliated to universities such as Istanbul and Trakya Universities. History of Islamic medicine heritage within these museums and the Istanbul Museum for the History of Science and Technology were rare examples for Islamic history of medicine. Therefore the necessity of a museum for Islamic medical history was stated.

In this study we aimed to discuss the place of Islamic history of medicine within the literature on history of medicine museums.

Doktor Mehmet Kâtibzâde Refi Efendi ve Tıp Eserleri **Doctor Mehmet Kâtibzâde Refi and His Medical Works**

Nilüfer DEMİRSOY

**Arş.Gör.Dr.Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik
Anabilim Dalı**

e-mail: npoyraz@ogu.edu.tr
nilufer_p2@hotmail.com

Özet

Kâtibzâde Mehmet Refi Efendi 1682–1769 yılları arasında yaşamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun 39. Hekimbaşıdır. Ayrıca, tıp sanatının yanında hattatlıkta büyük bir ün kazanmıştır. Babası Mustafa Efendinin, Divan-ı Hümayun çavuşları katiplerinden olmasından dolayı " Katipzade " ünvanıyla tanınmıştır. Teoloji eğitimin ilk yılında sonra, Tıp eğitimi almaya başlamıştır. Hayatının ve çalışmalarının tüm dikkatlice incelendiğinde, üç önemli alan ortaya çıkmaktadır; Din , Tıp ve Hat Sanatı .

Tıp eğitimi tamamladığında, 1714 yılında Saray hekimi olarak göreve başlamış ve 1757 de hekim başı , 1758'de İstanbul Kadısı, 1762'de Rumeli Kadıaskeri olmuştur. Bugüne kadar , tıp alanında vermiş olduğu 5 adet önemli eser bulunmaktadır. Bunlar 1) "Ziyki Sadr Risalesi " - Göğüs Hastalıkları, 2) " Evcai Mefasil " - Ekstremiteler Hastalıkları, 3) " risâlei mesane " - İdrar Kesesi Hastalıkları, 4) " risâlei Beyani Cedvar " - Antidotlar ve Bitkisel ilaçlar, Tıbbi Bitkiler ve 5) " Bahname "- formüller

Prof.Dr.Süheyl Ünver " Hekimbaşı ve Talik Üstadı Kâtibzâde Mehmet Refi Efendi Hayatı ve Eserleri e " başlıklı eseri yazmıştır . Çalışmamız bugünkü tıbbi bilgi ve uygulamalar çerçevesinde bu eser esas alınarak karşılaştırmalar yapılmasına dayanmaktadır.

Summary

Kâtibzâde Mehmet Refi Effendi lived between 1682 and 1769. He was the 39th chief physician of the Ottoman State. In addition to the art of medicine, he earned reputation for his success in calligraphy. He received the title of "Katipzade" because his father Mustafa Effendi was one of the clerks (katip) of the Divan-ı Hümayun (Ottoman Imperial Council). Following the first year of his study in theology, he started studying medicine. His biography and works provide us with three fields in which he was interested: religion, medicine and calligraphy.

Completing his study in medicine, he started working as a physician in the palace in 1714, and became the chief physician in 1757, the kadi of Istanbul in 1758, and

the kadi asker of Rumelia in 1762. He produced five significant works in the field of medicine: 1) "Ziyki Sadr Risalesi" – Chest Diseases, 2) "Evcaul Mefasil" – Extremity Diseases, 3) "Risâle-i Mesane" – Bladder Diseases, 4) "Risâle-i Beyani Cedvar" – Antidotes and Herbal Drugs, Medicinal Plants and 5) "Bahname" – Formulae.

Prof. Dr. Süheyl Ünver wrote a work titled “Hekimbaşı ve Talik Üstadı Kâtibzâde Mehmet Refî Efendi Hayatı ve Eserleri (Chief Physician and Master of Talik Writing Kâtibzâde Mehmet Refî Effendi: Biography and Works)”. This study focuses on the comparison of Kâtibzâde Mehmet Refî’s medical knowledge and practices with current knowledge and practices on the basis of the information provided in Süheyl Ünver’s work.

Dünya Tabipler Birliği Helsinki Bildirgesi'nin Geçmişten Günümüze Değişimi

Revisions to the World Medical Association Declaration of Helsinki from Past to Present

Nilüfer DEMİRSOY

**Arş.Grv.Dr.Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve
Etik Anabilim Dalı**

**e-mail: npoyraz@ogu.edu.tr
nilufer_p2@hotmail.com**

Özet

Bugün tıp pratiği içinde birçok tanısal, tedavi edici ve profilaktik etkili uygulamalar yapılmaktadır. Uygulamaların zararlı etkileri bilinmektedir. Bu durum özellikle biomedikal araştırmalar için çok önemlidir. İnsan gönüllüler üzerinde yapılan biyo-medikal araştırmalar için hekimlere yol gösterici öneriler sunan, tüm tıbbi araştırmalardaki temel ilkeleri tıbbi bakımla birleştirip tıbbi araştırmalara ilişkin ek ilkeleri tanımlayan; 1964 yılında Finlandiya'da kabul edilen Dünya Tabipler Birliği Helsinki Bildirgesi- İnsan gönüllüler Üzerinde Yapılan Tıbbi Araştırmalarda Etik İlkeler - araştırma etiği açısından tarihsel olarak önemli bir belge özelliği taşımaktadır. Bildirge spesifik olarak klinik araştırmalara odaklıdır. Nüremberg Kodlarında kullanılan "İnsan Deneyi" kavramı tıbbi uygulamalarda klinik araştırmalar olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada Helsinki Bildirgesinin ilk versiyonundan itibaren geçirmiş olduğu tüm değişikliklerin önemli noktalarına vurgu yaparak, son 2013 versiyonu klinik araştırmaların yapılması ve denetlenmesi konusundaki katkılarının değerlendirmesi amaçlanmıştır.

Bildirgede; 1975 yılında yapılan ilk büyük revizyonunda etik komiteler/gözetim onam kavramı genişletilmiş, yayın etiği kavramı dile getirilmiştir. 1983/1989 yıllarında yapılan revizyonlar nispeten daha küçük olmuştur. 1996 yılında kanıtlanmış tanı ve tedavi yöntemlerinin bulunmadığı çalışmalarda plasebo dışlanmamalı ifadesi yer almış, 2000 yılında 5 ek madde yayınlanmıştır. 2002 yılında sadece bir dip not, eklenmiş ve plasebo şarta bağlanmıştır. 2004 yılında araştırmaların sonuçlarında geliştirilen olanaklara erişimin araştırma öncesi nasıl olacağının belirlenmesi gerekmektedir. 2008 yılında eklenen dip not kanıtlanmış tanı ve tedavi yöntemlerinin bulunmadığı çalışmalarda plasebonun dışlanmaması ifadesini getirmiştir.

Son olarak 2013 versiyonu ise 12 ana başlık ve 37 maddeden oluşmaktadır. En büyük değişiklik ve revizyona sahip bu versiyonun Etik kurullarının her türlü çıkar çatışmasından özenle uzak kalması, Etik kurul üyelerinin değerlendirme yapmak için gerekli yetkinliğe sahip olması ve araştırmanın bitiminde etik kurula bir rapor

sunulması koşulları Bildirge’de doğrudan yer bulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Helsinki Deklerasyonu, Denemeler, Bilim Etiği

Summary

Today medical practice involves a great many of diagnostic, curative and prophylactic interventions. The harmful effects of practices are known. This is of particular importance in biomedical research. The World Medical Association Declaration of Helsinki – Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects is a historically important document in terms of research ethics. The Declaration, adopted in Helsinki, Finland in 1964, provides guiding principles for physicians with respect to biomedical research involving human subjects and combines fundamental principles in all medical research with medical care to offer supplementary principles related to medical research. The declaration specifically focuses on clinical research. The concept of “human experiment” used in the Nuremberg Code is known as clinical research in medical practices. The purpose of this study is to highlight the main points of all revisions made to the Declaration of Helsinki since the adoption of its first version and to evaluate the contributions of the final 2013 version to the performance and control of clinical research.

The first significant revision to the Declaration in 1975 elaborated on the concepts of ethics committees and consent and introduced the concept of publication ethics. The revisions made in 1988/1989 were relatively smaller. The 1996 revision involved the statement that the use of placebo should not be excluded in studies where no proven diagnostic or therapeutic method exists, and five more articles were added in 2000. In 2002, only a footnote was added, and certain requirements were introduced for the use of placebo. The 2004 revision stipulated that post-trial access to research results should be identified before the research is carried out. The footnote added in 2008 required that the use of placebo should not be excluded in studies where no proven diagnosis and treatment methods exist.

Finally, the 2013 version of the Declaration consists of 12 main parts and 37 articles. This version, obtained as result of most significant amendments and revisions to the Declaration, lays down that the members of ethics committee must be independent from any conflicts of interest and be qualified enough to evaluate the research protocols submitted. It is also set forth that a final report must be submitted to the ethics board at the end of a study.

Key Words: Declaration of Helsinki, human experiment,

Geçmişten Günümüze Hastahane Binalarının Mimari Açıdan İncelenmesi

Examination of the Development of Hospital Building in Terms of Architecture from Past to Present

Yaşar Subaşı DİREK

Yrd. Doç. Dr. YYÜ Müh-Mim. Fak. Mimarlık Bölümü VAN/TÜRKİYE

e-mail: yasarsu2000@gmail.com

Özet

Kişinin bedenlen, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyi olma hali, sağlık olarak tanımlanır. İnsanın sağlıklı olma hali ise pek çok etmene bağlıdır. Bunların başta gelenleri kişisel ve çevresel etmenlerdir. Sağlığımıza etki eden Çevresel Etmenler çok çeşitlidir. Bunlar; sosyal, kültürel ve ekonomik etmenler; psikolojik, fiziksel, kimyasal, biyolojik etmenler olarak sınıflandırılabilir ve her biri farklı bilim dallarının konusudur. Ancak tüm bu bilim dallarının dışında yapılı çevre var ki, tüm insanları etkiler. Bu yapılı çevrenin oluşumunda gösterilecek hassasiyet ve önem, kişinin sağlıklı olmasını etkileyen en önemli etkenlerden biridir.

Geçmişten günümüze insanın kendini korumak amacıyla doğal çevre içinde, ikinci bir çevre, yani yapılı çevre oluşturması da mimari olarak tanımlanır. Mimarinin amaçlarından önde geleni, insanların kullanıcı gereksinimine uygun, sağlam, fonksiyonel ve estetik mekanlar yaratmaktır, yani mekan oluşturma sanatıdır. İnsanın iyi olma halini etkileyen fiziki etken ve çevrelerin başında mekan, dolayısıyla mimari oluşum gelir. İnsan ne iş yaparsa yapsın veya nerede yaşarsa yaşasın, mutlaka fiziki ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için mekana ihtiyaç duyar. Mekanların bir araya gelmesi binaları oluşturur. Binaların İşlevi, genellikle insanın sağlıklı kalmasını sağlamak, bazen de sağlık hizmeti vermek de olabilir. Sağlık hizmeti verilen binalar da çeşitlilik gösterir. Bu binaların başında hastane binaları gelir. Her dönem ve süreçte farklılık gösteren hastane binalarının tasarımı ve yapımı özellik olarak çeşitlilik gösterir.

Sağlık hizmeti alımında binalar son derece önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada sağlık binaları olan hastaneler ele alınmaktadır. Hastane binalarının geçmişten günümüze gelişimini mimari açıdan incelenmesi, bu çalışmanın temel amacıdır. Dünyadaki ve ülkemizdeki hastanelerin gelişimi, bu gelişimi etkileyen faktörlerle birlikte irdelenecektir. Hastane mimarisinde yer alan öğeler vurgulanacaktır. Geçmiş ve günümüzdeki hastane mimarisi kıyaslanarak ve yine hastanelerdeki kullanıcı gereksinmesinden yola çıkılarak genel bir değerlendirme ile çalışma sonuçlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hastane Mimarisi, Sağlık Mekanları

Summary

Health is defined as a state of complete physical, mental, and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity. If a healthy state of being human is dependent on several factors. They are the leading personal and environmental factors. Environmental factors that affect our health are many and varied. They; social, cultural and economic factors; psychological, physical, chemical, biological factors can be classified as and each one is different branches of science topics. However, all these branches of science outside the built environment, however, affect all people. This will be displayed in the formation of the built environment and the importance of accuracy, the person to be healthy is one of the most important factors affecting.

Past and present in the natural environment in order to protect the man himself, a second environment, the built environment so as to create the architecture is defined. Architecture of the goals of leading people according to user requirements, durable, functional and aesthetic is to create spaces, so is the art of creating space. Physical factors affecting the well-being of people and the environment at the beginning of the space, hence the formation of architecture income. What do you do if people work or where you live, you can always meet the requirements for social and physical space to meet the needs of those duyar.mek creates buildings. Function of building, usually to keep people healthy, and sometimes may also provide health services.

Shows the diversity of the health-care buildings. This building comes the beginning of the hospital buildings. And processes differ in each period of hospital buildings vary in design and construction features. Health care is extremely important in the purchase of buildings. Therefore, in this study are discussed hospitals medical buildings. Development of hospital buildings in terms of architecture from past to present examination is the primary objective of this study. Development of hospitals in the world and in our country, along with factors affecting this development will be discussed. Located in hospital architecture elements will be highlighted. Past and present architecture of the hospital and the hospital again in comparison with a general evaluation on the basis of user requirements study will be finalized.

Key Words: Architecture oh Hospitals, healthy places

İhsan Hilmi Alantar ve “Püerikültür: Ferdi ve İçtimai Çocuk Hıfzıssıhhası” Kitabı
İhsan Hilmi Alantar and His Book “Puericulture: Individual and Social Child Hygiene”

Zehra EDİSAN , Selim KADIOĞLU

**Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı,
zedisan@hotmail.com**

**Doç Dr, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim
Dalı, selimkad@cu.edu.tr**

Özet

Ord Prof Dr İhsan Hilmi Alantar (1881-1962) Türkiye’de çağdaş pediatriinin yerleşmesine önemli katkıları olan bir hekimdir. Çocuk hekimliği ile çocuk bakımı alanlarını bütünleştiren bir yaklaşıma sahip olan Alantar’ın, her iki alanda telif ve tercüme birçok eseri bulunmaktadır. Eserlerden biri ilk olarak 1931 yılında İstanbul Devlet Matbaası’nda basılmış olan “Püerikültür: Ferdi ve İçtimai Çocuk Hıfzıssıhhası” başlıklı kitaptır. Bu bildiride hem Alantar hem de onun 1938’de ve 1944’de iki baskısı daha yapılan bu kitabı hakkında tanıtıcı bilgi verilecektir.

Summary

Ord Prof Dr İhsan Hilmi Alantar (1881-1962) is a doctor who had significant contributions to the improvement of modern pediatrics in Turkey. Alantar was interested in both pediatrics and child care and had an approach to integrate them. He has a lot of original and translated works in these two fields. One of his original works is the book titled “Puericulture: Individual and Social Child Hygiene” which was published in İstanbul thrice in 1931, 1938 and 1944. This study consists of Alantar’s biography and presentation of this book.

Ebubekir Nusret Efendi'nin Mahazar Adlı Tıbbî Eseri A Medical Work:Mahazar Which Was Written By Ebubekir Nusret Efendi

Muhittin ELİAÇIK

Prof.Dr.Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Kırıkkale

e-mail:meliacik63@yahoo.com

Özet

Ebûbekir Nusret Efendi, 18. yüzyıl şâirlerinden olup Harputludur. İstanbul'da Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde hâfız-ı kütüblük yapmış, resmî ilimleri Dağıstanî Ali Efendi'den, tasavvufî ilimleri de Mustafa el-Bekrî-i Kuddusî'den tahsil etmiştir. Mâ-hazar adlı eserinin önsözünde verdiği bilgiye göre otuz yıldan fazla İstanbul'da kalmıştır. 1793 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Eyüp civarında Kaşgarî dergâhına defnedilmiştir. Onun Mâ-hazar adlı tıbbî muhtevalı bir eseri olup, gerek İstanbul'a gelmeden önce, gerekse hâfız-ı kütüblük yaptığı sırada kitaplardan görüp derlediği bilgilerle yazılmıştır. Yani Ebûbekir Nusret Efendi tıbbî bilgilerinin çoğunu hocası ve okuluna giderek değil, kendi çaba ve gayretleriyle ve tecrübî yollarla edinmiştir. Böyle olmakla beraber eserinde yer alan bilgiler, medrese ve hoca icazeti almış bir tabip ile karşı karşıya olduğumuz intibamı vermektedir. Eserin önsözünde verdiği bilgilere göre, Ebûbekir Nusret Efendi tıp ilmine ait birçok mühim kitap okuyup tecrübeler kazanmış, ehil kimselerden birçok tıbbî bilgi edinmiş ve edindiği bu bilgileri kağıda dökerek insanlara faydalı olmak istemiştir. Bu eser, tıbbî bilgilerin derlenip kaydedildiği büyük bir tıp ansiklopedisi hüviyetindedir. Nüshalarının çokluğu, çok okunan önemli bir kitap olduğunu göstermektedir. Ayrıca, eczacılık bakımından da önemli bir eser olup birçok drog tarifi verilmiştir. Bir başka önemli özelliği de kadın hastalıkları konusunda verilen pratik tedavi ve ilaç tarifleridir. Bildirimizde bu eser analitik biçimde incelenerek hastalık, tedavi, drog ve pratik uygulamalardan seçilenler ayrıntılı olarak ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler: Ebûbekir Nusret Efendi, Mahazar, hastalık, tedavi, ilaç.

Summary

Ebûbekir Nusret Efendi who is poets of the 18th century was born in Harput. Nuruosmaniye Library in Istanbul guarding of books made the official sciences from Dagistani Ali Efendi, the mystical sciences from Mustafa al-Bakri-i Kuddusî learned. According to the preface of his book Mâhazar stayed in Istanbul for over thirty years. In 1793 died in İstanbul and on Kaşgari dergah near Eyüp buried. There

is a piece of medical-contents Mâhazar named. This work before coming to Istanbul, as well as the while he was guarding of books see books written information compiled by. So Ebûbekir Nusret Efendi much of his medical knowledges to teacher and school not going to, has acquired with his own efforts and endeavors and experiential ways. According to the preface, experience gained by several important books to read medical sciences, many medical ones who qualified on paper by pouring this information to gain knowledge and wanted to be useful to people. This work is a big medical encyclopedia which was compiled and saved medical informations. Show that the sheer number of copies of an important book widely read. Pharmaceuticals are also important for the description of many of the drug works. Another major property is information in the practical treatment of gynecological diseases and drug recipes. In this paper, the analytical work examining the from disease, treatment, drug, and practical applications selections will be presented in detail.

Key words: Ebûbekir Nusret Efendi, Mahazar, disease, treatment, drug.

Darüş-şifadan Hastaneye: Sağlık Kurumlarında İşleve Dayalı Plan Değişimi

From Darussifa to Hospital: In Health Institutions Plan Change Based Function

Ebru ELPE

Yrd.Doç.Dr.Batman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü
e-mail:ebru.elpe@batman.edu.tr

Özet

İnsanın en temel gereksinimlerinden birisi belki de en önemlisi sağlıktır. Sağlığı korumak için insanlığın var olduğu zamandan bu yana çeşitli yöntemler denenmiştir. İlk zamanlarda din kaynaklı yöntemler, büyüler denenmiş; bu yöntemler, halk tarafından yaratıcı tarafından özel yetenekler verildiğine inanılan çeşitli toplumlarda farklı isimlerle anılan insanlar tarafından, uygulanıyordu.Tıp ilminin prototipini oluşturacak nitelikte olup olmayacağı tartışılabilir bu yöntemler, Türk toplumlarında “otacı”, şaman ya da başka isimlerle anılan diğer toplumlarda da halk tarafından çeşitli isimlerle anılan kişilerin kendi özel yerlerinde (mağara, çadır vb) uygulanıyor olabilirdi.

İslam toplumlarında da sağlık ve dolayısıyla tıp ilminin her toplumda olduğu gibi büyük önem verilmiştir. Dini ilimlerin yanısıra pozitif ilimlerde de çalışmalar yapmış olan islam toplumları tıp ilminde de ilerlemişlerdir. Tıp ilmini öğretmek ve öğrenilenler uygulamak amacıyla medreseler inşa ettiren İslam devletleri, aynı zamanda hastalıkların teşhisi ve tedavisi amacıyla da sağlık kurumları inşa ettirmişlerdir. Bu sağlık kurumları çeşitli adlarla anılmıştır. “Şifa Evi”, “Daruşşifa”, “Hastane”.Bu İslam topluluklarından biri olan Türkler, kurdukları devletlerde çeşitli mimari eserler inşa ettirmişlerdir. Sağlık kurumlarının inşasına da oldukça önem veren Türk-İslam devletlerinden günümüze az sayıda da olsa, inşa ettirdikleri sağlık kurumları gelebilmiştir. Bilinen ilk sağlık kurumu Peygamberimiz Hazreti Muhammed(S.A.V) zamanında Hendek savaşı sırasında Mescid-i Nebevi'nin içine kurulmuştur. Daha sonraları Türk İslam devletleri sağlık kurumları inşa ettirmişlerdir. Anadolu'ya baktığımızda ise Anadolu Selçuklu öncesi Doğu ve İç Anadolu civarlarında kurulmuş Türkmen beylikleri, Anadolu Selçukluları, İlhanlılar, Beylikler, ve Osmanlılar “darüş-şifa”adı verilen sağlık kurumları inşa ettirmişlerdir. Bu kurumlardan bazılarının yanında tıp eğitimi veren medreseler de bulunmaktaydı.

Sağlık kurumlarında, zamanla hastalıkların sınıflandırılması ya da tedavi usullerinde değişiklik ya da gelişmeler olması sonucu var olan bina üzerinde ya değişiklik yapılmış ya da çeşitli ilave binalar eklenerek Daruş-şifa büyütülmüştür. Teknoloji ve mimarlıktaki gelişmeler ve yeniliklerle beraber, Darüş-şifalardan modern hastanelere geçiş olmuştur.

Bu bildiride Daruş-şifaların mimarisinde işleve bağlı olarak yapılmış değişiklikler ve günümüzdeki hastane kurumlarının mimarisinin geçirdiğinin geçirdiği değişimler ele ana hatlarıyla ele alınmaya çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tıp, Sağlık Kurumları, İşlam, Daruş-şifa, Hastane

Summary

One of the most basic requirements of human health is perhaps the most important. To protect the health of humanity is experimented with a variety of methods since then. At first I tried methods, from spells of religion; These methods are given by the people, believed to be a variety of special abilities by creator communities referred to by different names by the people, was practiced. Medical science will create a prototype of figurative stone sculpture whether these methods, Turkish societies, "Murray", referred to other societies shaman or other names are also referred to by various names in their own private parts in public (cave, tent, etc.) could be implemented.

Islamic societies, health and medical knowledge has been given great importance, as it is in every community. Religious sciences, as well as positive the work of Islamic communities ... ..is to medical ilminde in Bougainville. Medical knowledge and teach lessons that build the Islamic States in order to implement the madrasas, the diagnosis and treatment of diseases at the same time, for the purpose of medical institutions have built. This was known in various health care institutions with names. "Healers", "Daruşşifa", "Hospital". This is one of the Islamic communities, the Turks have established various architectural monuments built in the States. The construction of health institutions is also very important to present the Turkish-Islamic States to build their health institutions, albeit to a small number of notices. The first known medical authority at the time of the Prophet Muhammad (peace be upon him) during the battle of the Ditch was established inside the Masjid Al-Nabawi. Later, the Turkish-Islamic States have to build health institutions. Looking at the pre-Seljuk Anatolia, is founded around the Eastern and Central Anatolia Anatolian Seljuk, Beyliks, principalities, the Ilkhanate, Turkmen, and the Ottomans "daruş-healing" is the name given to medical institutions built. Some of these institutions with medical training was at madrasas.

Over time, the classification of diseases or health institutions, treatment must be the result of changes or improvements to the conventions of their building or adding various additional buildings have been modified or Daruş-healing raised. Technology and mimarlıktaki developments and innovations, Daruş-şifa has been the transition to modern hospitals.

This statement has been made, depending on changes to the function Daruş-şifa architecture and outlines the changes in today's hospital institutions worked to take over his architecture.

Keywords: Medicine, Health, İşlam, Daruş-şifa, Hospital

Osmanlı İmparatorluğu Dönemine Ait Bir Verem İle Mücadele Belgesi Document Of The Fight Against Tuberculosis That Belongs to the Ottoman EmpireTime

Celil ENDER

İstanbul

e-mail: kalender@dsl.ttmail.com

Özet

Balkan Savaşları ve arkasından gelen 1.Dünya savaşı sonucu Rumeli’de yerleşik Türkler yanında Müslüman ahalinin Osmanlı İmparatorluğu topraklarına göçleri sonucu İmparatorluk topraklarında yoğun bir açlık baş gösterdi.Gelenlerin zamanla yiyecek bulamamaları sonucu yoğun bir verem salgını başladığını bir belgeden öğrenmekteyiz .Bu belge bir kağıt rozettir.Çok mümkündürki bu belge Hilâli Ahmer mensupları tarafından derneğe yardım toplamak amacı ile bastırılmıştır.İlginç olan taraf 1927 yılında yine Kızılay mensupları tarafından kurulan İstanbul Verem Savaş cemiyeti ile aynı motifi yani iç içe sola bakan çift hilal taşımasıdır.Diğer bir ilginç taraf ise bu rozetin bütün Osmanlı imparatorluğunu kapsamasıdır,halbuki 1927 yılında başlangıçta kurulan Veremle Mücadele Cemiyetleri şehirler düzeyinde çeşitli yıllarda kurulmuşlardır.1946 yılında Ankara’da bir federasyon bünyesinde birleşmişlerdir.1949 yılında Streptomycine’ nin keşfi ile Verem tedavi edilebilen bir hastalık oldu.halbuki bu tarihlere kadar Verem’in tedavisi ancak sanatoryumlarda yapılıyor fakat kurtulan çok az oluyordu.Türkiye kısa zamanda dünya ile veremden ölümler düzeyini yakaladı.Bahse konu olan kağıt rozet 38mm. genişliğinde olan kenarları tırtıllıdır,yukarısında Arap alfabesi harfleri ile :

(verem ile mücadele Osmanlı Cemiyeti) yazılı olup ortası çift hilâlin altında ise Fransızca olarak iki satır halinde:

**SOCIÉTÉ OTTOMAN
CONTRE LA TUBERCULOSE**
yazılıdır.

Summary

After Balkan Wars followed by the 1st World War, Turkish Muslims lived in Europe started migrating to Ottoman Empire territory for safety but increased population caused starvation problem followed by Tuberculosis. This document is a paper badge which had been printed to collect donations by Red Crescent members established 1927. During the Republic of Turkey, badge 2 moons design also had been used by Tuberculosis Society. Ottoman Times Tuberculosis Society has written above and Societe Otomane Contre La Tuberclose below the design.

**1898 Tarihinde Yayınlanan “Nevsal-i Afiyet” Kitabındaki
“Hipnotizma – Manyetizma” Başlıklı Yazı Bağlamında
Hipnoz Tedavisinin Değerlendirilmesi
The Evaluation of Hypnosis Treatment, Contextual of
"Hypnotism and Magnetism" Topic in "Nevsal-i Afiyet"
Book Which was Published in 1898**

Mesut ERSOY*, Eray Serdar YURDAKUL*, Fatih NAMAL*

*** Gülhane Askeri Tıp Akademisi
Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı
Etik / ANKARA
mesutersoy@gmail.com**

Özet

Hipnoz terimi, Yunan mitolojisinde uyku tanrısı olarak bilinen Hypnosis'ten gelmektedir. Hipnoz, telkin yoluyla diğer bir kişinin bilinç ve farkındalık, vücut, hisler, duygular, düşünceler, hafıza veya davranışlarında değişiklik elde etmek üzere tasarlanmış veya bu sonucu ortaya çıkaran eylem veya prosedürlerden oluşan uygulama yöntemidir. Hipnotizma günümüzde genellikle alternatif ve tamamlayıcı tıp yöntemi olarak sporadik vakalarda kullanılmaktadır. Ancak, tarihte bir çok antik medeniyette şifacılar, medyumlar, kahinler tarafından özellikle insanları etkilemek, transa geçmek veya kötü ruhları kovmak amacıyla kullanılmıştır. Hipnotizmayı, bilimsel olarak tıbbı tanıtan, Avusturyalı hekim Frans Anton Mesmer'dir (1734 – 1815). Hipnotizma, Frans Anton Mesmer'in 1765 yılında yayınladığı “Yıldızların ve Seyyarelerin İnsan Vücuduna Fizyolojik Etkileri” başlıklı doktora tezinden sonra tekrar popüler hale gelmiştir. Bu çalışmada hipnotizmanın tarihsel gelişimi ve 1898 tarihinde yayınlanan “Nevsal-i Afiyet” kitabındaki “Hipnotizma - Manyetizma” başlıklı yazının tercümesi kapsamında hipnotizma konusu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hipnoz, Mesmer, Nevsal-i Afiyet.

Summary

The term of “hipnoz”, comes from “hypnosis” in ancient Greek mythology which is known as the god of sleep. Hypnosis is another person's consciousness and awareness through inculcate, body, feelings, emotions, thoughts, memories or changes in behavior designed to achieve this result or action or procedure that reveals the method of application. Hypnotism is usually used in sporadic cases as a method of alternative and complementary medicine. However, historically, in

many ancient civilizations, hypnosis is used by healers, mediums and priests, particularly to influence people, go into trance or ward off evil spirits. Hypnotism was introduced by the Austrian physician Frans Anton Mesmer to medicine as a scientifically (1734 – 1815). Hypnotism has become populer after the doctoral thesis, "Upon the Influence of the Stars on the Human Body", published in 1765, by Frans Anton Mesmer. In this study we evaluated that the historical development of hypnotism and translations of "hypnotism and magnetism" topic in "Nevsal-i Afiyet" book which was published in 1898.

Key Words: Hypnosis, Mesmer, Nevsal-i Afiyet.

İslam Hukukuna Göre Tıbbî Müdahale ile İbadet İlişkisi According to Islamic Law Relationship Between Prayers with Medical Intervention

Yusuf EŞİT

Arş. Görv. Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri İslam
Hukuk Anabilim Dalı. Mail: yusufesit11@hotmail.com

Özet

Yirmi birinci yüzyıl her alanda olduğu gibi bilim alanında da baş döndüren gelişmelere sahne olmaktadır. Bu gelişmeler içerisinde özellikle tıp alanında kaydedilen gelişmeler, yapılan çalışmalar her geçen gün artmaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak bilim insanlarının çalışmalarında etik ilkelere uygun hareket edip etmedikleri de yeni den sorgulanır hale gelmiştir. Toplumdan topluma bazı farklılıklar olsa da genel kabul gören bu ilkeler yarar sağlama, zarar vermeme, yaşama ve inanca saygı v.b. ilkelerdir. Bu tür ilkelerin sağlık alanında olduğu gibi hayatın her alanında da göz önünde bulundurulması gereken ilkeler olduğu İslam Hukukunca benimsenmiştir.

Bu ilkelerin İslam dinince genel kabulünün yanında biz, özellikle İslam Hukuku açısından klinisyenlerin ve akademik çalışma yapanların, ülkemiz hasta portföyünün çoğunluğunun dine uygun yaşama isteğini de göz önünde bulundurarak çalışma yaparken dikkat etmeleri gereken bir ilkeye değinmek istiyoruz. İslam Hukukunun üzerinde ısrarla durduğu, hatta sağlık politikasının bir parçasını olmasını istediği bu ilke tıbbî müdahale ile ibadetler arasındaki uyumluluk ilkesidir. Başka bir ifadeyle, tedavide uygulanacak nesnelere bireyin ibadetini eda etmesine engel olmama önceliği taşınmalıdır. Özellikle Şâfiî hukukçular kendi zamanlarında uygulanan kemik nakli, diş ve saç eklememesi gibi tedavilerde bu ilkeye dikkat çekmiştir. Onların belirlediği bu ilke organ nakli, kök hücre, saç ekimi gibi birçok tıbbi müdahaleyi de ilgilendirmektedir. Bu bağlamda neyin ibadete engel olup olmadığı kullanılan terim itibarıyla insan bedeni başta olmak üzere doğada neyin necis olup olmadığı ve necis sayılan nesnelere kullanım şartları önem arz etmektedir. Tebliğimizde İslam Hukukunun tıbbi tasarrufları ilgilendiren bu bakış açısını ortaya koymak istiyoruz.

Bildiri tam metni hazırlanırken öncelikle Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde tıpla ilgili yer alan genel ilkelere yararlanılacaktır. Öte yandan klasik fıkıh literatürünün yanı sıra son dönem İslam hukukçularının bu alana özel çalışmaları bu bildirinin başlıca kaynakları olacaktır. Konunun tıp ve hukuk ilmini ilgilendirmesi hasebiyle tıp literatüründen ve günümüz hukuk sistemlerinin verilerinden de faydalanılacaktır.

Summary

Head spinning developments in the field of sciences have been witnessed at the twenty-first century, as in all areas. Especially in the medical field, these developments have been in progress and have been increased with each passing day. Scientists who research on from the most important diseases to plastic surgery, i.e. on almost every field of medicine have to act according to the concept of ethics. In order for the ethic which may vary from society to society to guide scientists, some principles are determined. General accepted ethical principles are to be benefit, not to be harm, to be respectful for life etc. It is acknowledged by the Islamic Law that such principles should be taken into consideration in the health field as well as in all areas of life.

In addition that these principles are admitted by Islam, we want to emphasize the importance of a principle that clinicians should take into consideration, in terms of that most of patients want to live according to religion in our county. The principle which Islamic Law insists on and moreover considers as a part of the health policy is compatibility between prayers with medical intervention. In other words, medical instruments used in treatment should not be an obstacle for performing religious services. Shafi'i jurists have drawn attention to this principle when they adjudicate on medical treatment of their times such as bone, teeth, hair etc. transplantations. This principle relates to many medical interventions such as organ, hair, and stem cell transplantation. In this context, it is important that which objects are considered as clean or unclean in the nature in terms of religious orders. In this paper, we would like to explain the perspective of Islamic Law concerning medical interventions.

Full papers in preparing the firstly Holy Quran and the hadith related to medicine in the general principles shall be utilized. On the other hand, the classical fiqh literature as well as the recent period of Islamic jurists specialized work in this area will be the main source of this statement. Due to the subject concerning of medicine and Jurisprudence will be benefited from the contemporary legal system and present data.

**Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi'nde Bulunan Tıp
Yazmalarından Bir Örnek: Zahir-i Harzemşahî
An Example of Medical Manuscripts in the Edirne Selimiye
Manuscript Library: Zahir-i Harzemşahî**

Nilifer GÖKÇE

**Öğr.Gör ,Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim
Dalı/Edirne - nilifergokce@gmail.com**

Özet

Zahir-i Harzemşahî'nin Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi'nde, eski 1671, yeni 4721 numarada kayıtlı nüshası Abdullah b. Ahmed b. Ali tarafından kopya edilmiştir. Kopya ediliş tarihi yazılı değildir.

Eser, Farsça olarak kaleme alınmıştır. Yazarı, XII. yüzyılda yaşamış olan Ahmed b. Mehmed b. Hüseyin b. İsmail el- Cürçânî'dir (....Ölümü: H.531/M.1137). 47,5 x 33.5cm. boyutlarındadır. Kahverengi mor arası ince deri bir cilt ile kaplıdır. Kitap 344 yaprak olup, son iki yaprağı boş ve numaralıdır. Kitabın ilk yaprağının üst kenarında 22x 7 cm.lik bir süsleme bandı içinde "Kitab-al Zahir-i Harzemşahî" yazılıdır.

Zahir-i Harzemşahî, kendi içinde on kitap halinde düzenlenmiştir. Bu kitaplardan birincisinde tıbbın tarifi, faydaları anlatıldıktan sonra, anatomiden bahsedilmektedir. Diğer sekiz kitap, doğrudan doğruya hastalık ve sağlıkla ilgilidir. Onuncu kitap ilaçlara ayrılmıştır. Her kitap, yine kendi içinde makalelere, makalelerde konularına göre bölümlere ayrılmıştır.

Anahtar Kelime : Curcani, Zahir, Zahir-i Harzemşahî , Edirne, Tıp, Hastalık

Summary

The copy of Zahir-i Harzemşahî, which is newly registered with identification number 4721 (previously registered with identification number 1671), in the Edirne Selimiye Manuscript Library was reproduced by Abdullah b. Ahmed b. Ali. The reproduction date is not known.

The book was written in Persian. Its author is Ahmed b. Mehmed b. Hüseyin b. İsmail el- Cürçânî, who lived in the XII. Century (Dead: B.C.531/A.D.1137). Size of the book is 47.5 x 33.5cm. It is covered with a brown-purple thin leather. The book has 344 sheets and the last two sheets are blank and unnumbered. "Kitab-al Zahir-i Harzemşahî" is written in a 22x 7cm decorative band at the upper edge of the first sheet of the book.

Zahir-i Harzemşahî itself consists of ten volumes. In the first of these volumes,

after the definition and the benefits of the medicine are explained, anatomy is mentioned. The other eight volumes are directly related to disease and health. The tenth book is devoted to drugs. Each volume in-itself consists of articles; each article is divided into sections by their subject.

Keywords: Curcani, Zahir, Zahir-i Harzemşahî Edirne, Medicine, Diseases

Huneyn bin İshâk'ın İslam Tıbbına Katkıları Hunayn bin Ishaq's Contributions to Islamic Medicine

Mahmut GÜRGAN (1), İnci HOT (2)

(1) Yrd. Doç. Dr., Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Ad.

(2) Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Ad.

e-mail:mgürگان@gmail.com

Özet

İslam tıbbının iki yüz yıl kadar süren ilk döneminde öncelikle antik dönemin tıbbi mirasını içeren birçok Yunan ve Hint tıp bilgininin eserleri Arapça'ya aktarılmıştır. Çeviri dönemi olarak da adlandırılan bu dönem sayesinde mevcut tıp bilgilerini özümseyen Müslüman hekimler zamanla kendi tecrübelerini de kitaplarda yazılı olanlarla birleştirerek ileride Latinceye çevrilerek Avrupa tıbbının temelini oluşturacak olan orijinal eserler vermişlerdir. Bu dönemin çevirmen-hekimlerinden en ünlüsü kuşkusuz, Latince literatürde Johannitius olarak bilinen Huneyn bin İshâk'tır (808-873). İS. 810 yılında Irak'ın Kufe kenti yakınlarındaki Hıra'da, Hristiyan bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelen Huneyn bin İshâk, eczacı olan babasının da etkisiyle, erken yaşta tıp bilimine merak salarak, eğitim almak üzere Bağdat'a giderek ünlü hekim Yûhannâ bin Mâseveyh'in yanında tıp öğrenmeye başlamıştır. Bir müddet sonra dönemin tıp ve felsefe dili olan Grekçe'yi öğrenmeye karar veren Huneyn önceleri İbnü'l-Hasî adlı bir kişiden Grekçe dersleri almış, sonra da İskenderiye ve Bizans'a yaptığı yolculuklarla bu dili mükemmel şekilde öğrenmiştir. Bağdat'ta dönüşünden sonra daha on yedi yaşında Galen'in kitaplarından başarılı çeviriler yapan Huneyn, Abbasî Halifesi Me'mûn'un özel hekimi Cibrâil b. Buhtîşû'un desteğiyle Beytülhikme'ye kabul edilmiş ve çok sayıda Grekçe eseri Süryânîce'ye ve Arapça'ya çevirmiştir. Yaptığı önemli çevirilerin yanı sıra mesleğinde de başarılı bir hekim olan Huneyn bin İshak tıp alanında 118 telif eser de yazarak tıp bilimine de önemli katkılarda bulunmuştur. Tıbbi bilimine giriş niteliğindeki Kitâbü'l-Mesâ'il fi't-tıbb adlı eseri Ortaçağ boyunca İslâm dünyasında, Latince tercümelemleri vasıtasıyla da Avrupa'da ders kitabı olarak okutulmuştur. Bu bildiri kapsamında Huneyn bin İshâk'ın hayatı, eserleri ve tıbbi katkısı incelenmektedir.

Summary

At the time of the initial period of Islamic medicine, two hundred years of medical heritage of antiquity containing primarily many of the works of Greek and Indian

medical knowledge was transferred into Arabic. Through this period, also called the period of translating, medical information available assimilating Muslim physicians time by combining their experiences in the future is written in the book was translated into Latin, which will form the basis of European medicine original works of art. Undoubtedly the most famous the translator- physician of this period is, Hunayn bin Ishaq, known in Latin literature as Johannitius (808-873). Hunayn bin Ishaq was born at A.D. 810 in Hira, a city near Iraq's Kufa, as a son of a Christian family. He was curious for medical sciences at an early age, with the effect of his pharmacist father, and, release to study in Baghdad besides of famous physician Yûhannâ bin Mâseveyh and began to learn medicine. After a while period, Hunayn decided, to learn Greek the language of medicine and philosophy, previously Ibn al - Hashimi, a person named from Greek courses taken, then Alexandria and Byzantium his journey with this language perfectly learned. After returning to Baghdad than seventeen years old, successful translation of Galen 's book that makes Hunayn, with the support of Buhtîsû, the Abbasid Caliph Mamun Cibrâil 's adopted Beytül-hikme and many Greek works had been translated into Syriac and Arabic. In addition to his important translation profession was Hunayn bin Ishaq, also a successful physician and writing in the medical field 118 copyrighted work has contributed significantly to medical science. Introduction to the science of medicine in his work Kitab al - Mesâ'il fi't - Tîb in the Islamic world during the Middle Ages, in Europe through Latin translations were taught in textbooks. In this Manuscript are, Hunayn bin Ishaq 's life, works and his contributions to Islamic Medicine examined.

Comparison Between the book of “Ethics of the Physician”(Adab Al-Tabib) by Ishaq bin Ali Al Rahawi (854-931) and GMC (General Medical Council of UK) Good Medical Practice Guidelines.

Amer AB HAMED

**Dr. Amer AB Hamed, Cardiology Consultant with special interest in Cardiac Imaging, Alexandra Hospital, Woodrow Drive, Redditch, B29 7UB, UK.
Email: aabbilal@hotmail.com**

Summary

A leading Islamic Medical Ethics book called (Adab Al-Tabib) by Ishaq Bin Ali Al-Rahawi in Tenth century was a landmark book in laying out the principals of Islamic Medical Ethics which is very comparable to contemporary Medical Ethics. Islam, in its core principals, was the driving force in that book for all the good practices of Muslim physicians from that time till modern days.

Two main principals of Islamic Medicine form the basic pillars of Islamic Medical Ethics; sanity of life and seeking a cure for any disease.

This book concentrates not only on the physician’s body care; including the way he looks and perceived by patients as well as relatives, but also on the physician’s faith, behaviour, attitude, dignity and communication. All these issues are high lightened in the GMC guidelines section on communication, partnership and teamwork.

It also has a separate chapters dealing with corruption of physicians, harmful habits & warning against quacks which is addressed in the GMC guidelines on maintaining trust section. The chapters dealing with remedies & peculiar incidents match the safety & quality part of the guidance nicely.

Al-Rahawi addresses examinations for physicians as a necessary tool for accreditation of them similar to what the GMC currently require in knowledge, skills & performance section of the guidance.

“Ethics of the Physician” have similar goals as the GMC guidance on Good Medical Practice in preparing physician of that time to the challenges of medical practice that is still broadly the same in the current practice. This book represents an amazing extensive work by a Muslim physician to improve dramatically the work of Galen to a higher standard.

Ebu Ali İbn Sina`ın Tıp Tarihinde ve Pedagoji Fikir Tarihimizde Yeri

The Place of Ebu Ali İbn Sina in the History of Medicine and Pedagogy

Nübar HAKIMOVA

**Doçent doctor, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Folklor İnstitutu,
e-mail:nubarhakimova@mail.ru**

Özet

İbn Sina yüksek yeteneği ile dönemin büyük bilim adamı, tabibi ve düşünürü olmuştur. Bildiride İbn Sina`nın genel türk ve genel dünya pedagoji fikir tarihinde önemli yere sahip olması öyrenilmiş, şu sonuçlara gelinmiştir: a) İbn Sina tıp ilmine armağanlar vermekle beraber, aynı zamanda tıbbın öğretilme yöntemleri, doktor - hasta ilişkileri pedagoji ilminin talepleri düzeyinde araştırmıştır. İbn Sina “Kanun ve Şifa” isimli eserlerini kolay ve çabuk öğrenmeleri için ber bölümden sonra sonuçlar ve kısa yorumlar yazmıştır. b) İbn Sina ahlaka ve fazilet terbiyesine büyük önem vermiş, ve bunun insanlar için büyük önem taşıdığını söylemiştir. c) İbn Sina padişahların ahlaki manevi hayatı ile ilgili değerli fikirler ireli sürmüştür. Şöyle ki o bazı yazılarında padişahların faziletli bir hayat sürmesini, kadınlardan uzak durmasını, felyesof ve bilimadamlarından yararlanmaya çalışmasını yüksek değerlendirmiştir. Başka bir tarafanda kendi de hükümdarlara vezirlik yapmış ve kendi görüşlerine de uygun olarak bir felyesof ve bilimadamı devlet memurunda birleşmiştir. d) İbn Sina her zaman ilme önem vermiştir. Bilgi edinmek bu dünyada olduğu kadar ölümden sonraki hayatta da mutluluk için gereklidir. İbn sina belirtir ki, ilim insanın kendisini anlaması ve Allah`ı tanınması için gereklidir. e) İbn Sina vücudun terbiyesine, şahsın fiziki gelişmesine önem vermiştir. O Hifz-Sihhat konularını geniş araştırmış ve şöyle bir sonuca gelmiştir ki, günlük hayatta yapılan hareket düzenli ve planlı bir biçimde yapılırsa faydasını açıkca görebileceğini belirtir. Yazar harekete daha büyük değer vererek insan beyninin bilgi alma kapasitesini, tefekkürünü geliştirdiğini söyler. Bu fikirlere benzer yüz yıllar sonra tanınmış fizikiçi Pavlov bedeninin hareketi beynin gelişmesini olumlu etki etdiğini söylemiştir. f) İbn Sina, çocuğa ilgi ve sevgi onun eğitimi ile ilgili günümüz pedagoğlarımız için değerli fikirler söylemiştir. Onun bu hakkındaki görüşleri “Kanun” ve “Şifa” kitaplarında yer alır.

Anahtar kelimeler: İbn Sina, ahlak, fazilet, sihat, şifa, tıp tarihi

Summary

The Persian doctor, the scientist, the philosopher and the poet Abu Ali al Hussein ibn Abdallakh of Ibn Sina (Avicenna) was born in the village of Afshan, near Bukhara. He lived in Central Asia and Iran, studied mathematics, astronomy, philosophy and medicine in Bukhara, held positions of the doctor and viewfinder at various governors.

The main philosophical works – "The healing book" (in the reduced statement – "The rescue book"), "The book of instructions and manuals", "The knowledge book" (in Farsi language). Ibn Sina's philosophy carries on traditions of east aristotelism in the field of metaphysics, gnoseology and logic, partly – the ontologic concept of Neoplatonism. Ibn Sina is denied by a world in time, explaining it as a timeless emanation of God – "the first reason" from which in a hierarchical order expire reasons, souls and bodies of heavenly spheres. "Universal reason" and "world soul" Neoplatonism are split up at it for separate reasons and souls according to Aristotel's cosmological scheme. Only God, after Ibn Sina, possesses absolute existence, nevertheless other but only is possible, and is valid only thanks to God. However the nature which has expired from God through hierarchy of emanations, develops further by the principle of self-movement, being at the same time closed in time and space. In Ibn Sina's social doctrine the thought of an armed revolt against unfair board is remarkable. Muslim theologians (in particular, Gazali) accused to Ibn Sina of heresy and atheism whereas Ibn Rushd criticized him from positions of more consecutive naturalism. Ibn Sina's philosophical and natural-science treatises enjoyed wide popularity in the east and in the West during a number of centuries.

Key words: Ibn Sina, behavior, treatment, benefits, history of medicine

Hastalık Tedavisinde Batıl İnanışlar

Superstitious Beliefs in the Treatment of Diseases

İnci HOT*

Mahmut GÜRGAN**

* Doç. Dr. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İstanbul.

** Yard.Doç.Dr. Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İstanbul.

e-mail:incihot@yahoo.com

Özet

İnsanlık tarihinin eski dönemlerinden beri hastalıkların tedavisinde ilaçlar, cerrahi yöntemler dışında bazen sihirselsel ve dinsel işlemlerle sağaltma yöntemlerine başvurulmuştur. Bütün semavi dinlerin büyü ve büyü ile ilgili uygulamaları yasaklamasına rağmen, hastalıkları çeşitli büyüsel işlemlerle tedavi etme çabaları varlığını sürdürmüştür. Dinsel işlemlerle tedavinin temelini Tanrıya, ruhlara ya da totemlere yalvarma yoluyla hastalığın kaynağını yok etmek oluşturur. Bu işlemler uygulanırken büyüsel eşyalar yerine dua, dualı nesnelere ve yakarma ile din adamları, hoca veya yatır ziyaretleri vardır. Amaca ulaşmak için dinin kutsal saydığı değerlerine, peygamberlerine, kutsal kitaplarına başvurulur.

Müslüman topluluklarında bazı hastalıklara cinlerin sebep olduğuna inanışına rastlanırdı; epilepsi ve delilik tam anlamıyla cine tutulma olarak görülme-kteydi. Hastalıkların muskalar ve dualar yoluyla tedavisine ilişkin örneklere rastlansa da, bu sınırlandırılmıştır. Hz. Peygamber yalnızca muskaların içeriklerinin Kur'an-ı Kerim öğretisi ile uyum içerisinde olmaları halinde izin vermiştir. Şifa, din ve büyü kavramları iç içe geçmiştir.

Bu bildiri kapsamında çeşitli dönemlerde tanımlanmış olan dinsel ve büyüsel işlemler ele alınarak incelenmiştir.

Summary

Since the beginning of human history, people have been using magical and religious methods in the treatment of diseases in addition to using drugs or surgical procedures. Although all monotheistic religions prohibit the magic and magic-related methods, magical methods have continued their existence to treat a variety of diseases. The basis of the treatment in religious processes is to appeal to God, spirits or totems to destroy the source of the disease. To implement this treatment people used prayers and invocation objects, praying to God or visiting the tombs of the saints instead of using magical items. Aiming to reach to the treatment and the sacred values of religion, prophets and holy books are referenced.

Also, in the Muslim communities people still believe that some diseases are caused by demons; those who suffered from epilepsy and insanity were believed to be vessels to demons. Although examples were observed relating to treatments of diseases using charms and prayers, this was still limited. Mohammed the Prophet limited treatments that involved amulets and prayers, but he allowed them only if the amulets were compatible with the Holy Quran. Healing, religion and magic were intertwined concepts.

These alternative methods of healing involving religious and magical processes had been examined.

Hemşirelik Sürecinin Evrimsel Gelişimi

Evolutionary Development of Nursing Process

Türkan IŞIK 1, Meltem AKBAŞ 2, Gülay YILDIRIM 3

1 Yrd.Doç.Dr.MEÜ SYO Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Mersin

E-mail adresi: turkanerer@gmail.com

2Yrd.Doç.Dr.CU. SYO Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Adana

E-mail: makbas@cu.edu.tr

3Yrd.Doç.Dr.C.Ü. Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Sivas

E-mail: gyildirim@gmail.com

Özet

Hemşirelik, bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını ve esenliğini koruma ve geliştirme ve hastalık halinde iyileştirme amacına yönelik, hemşirelik hizmetlerinin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, değerlendirilmesinden ve bu hizmetleri yerine getirecek bireylerin eğitiminden sorumlu bilim ve sanattan oluşan bir sağlık disiplini. Hemşirelikte bireysel bakım, hastanın biricikliğini korumaya yönelik profesyonel bilgi, becerilerini kullanma sanatı ve ahlaki boyutu olan bir olgudur. Bireyin sağlık sorununu çözümlenmede belli sistematik bir yöntemle hemşirelik bakımını vermeyi sağlayan ve birbirini izleyen aşamaların oluşturduğu hemşirelik aktivitelerinden olan “hemşirelik süreci” kullanılmaktadır. Hemşireliğin tanımı göz önüne tutulduğunda hemşirenin hastaya bakım verirken yeterli bilgi beceri ve donanıma sahip olarak ve sistematik bir şekilde yaklaşması ancak hemşirelik süreci ile gerçekleştirilebilmektedir.

Hemşirelik süreci kavramı ilk kez Lydia Hall tarafından 1955 yılında kullanılmaya başlanmış ve günümüze kadar ciddi gelişmeler sağlanarak ülkemizde de hemşireler tarafından pratik olarak uygulamaya geçirilmiştir.

Hemşirelik süreci, hemşireliğin hasta bakımına katkısının görünürlüğünü, kanıtlanabilirliğini artırmaktır. Hemşire bireyin günlük yaşamını sürdürme yeteneğini etkileyen ve yardım gerektiren sorunu belirler. İnsanın içinde yaşadığı dünyayı tanımayı, sistemli biçimde bilgi almayı sağlamakla birlikte; sağlıklı/hasta kişiye bireysel ve bütüncül yaklaşım sergileyerek, sağlık düzeyini koruma ve yükseltmeyi, hemşirenin karar verme (otonomi) yeteneğini geliştirmeyi sağlar. Yirminci yüzyılın başından itibaren teknolojik ilerlemeler ve hemşirelik bilimindeki gelişmeler, hemşirelik sürecini de etkilemiştir. Günümüzde hemşirelik sürecinin bazı basamakları, birçok sağlık kurumunda bilgisayar ortamına aktarılarak hemşire tarafından kullanılmaktadır.

Bildiride hemşirelik sürecinin tarihsel evrimini inceleyerek önemine ve uygulamaya yansımaya durumuna ilişkin de kısa bilgi verilecektir.

Anahtar kelimeler: Hemşire, hemşirelik süreci, hemşirelik tanısı, tarih.

Summary

Nursing is a health discipline consisting of science and art responsible for planning, organizing, implementing, evaluating nursing services and training individuals to conduct these services towards the aim of maintaining and developing the health and well being of individuals, families and the society, and healing at the time of an illness. In nursing, individual care is the art of using professional knowledge and skills, and a moral phenomenon to protect the uniqueness of the patient.

“Nursing process” that is one of the nursing activities providing nursing care in a systematic way and consisting of successive steps is used to sort out the individual’s health problem. Considering the definition of nursing, it is only possible for the nurse to approach the person systematically while having necessary knowledge, skills and capabilities through the nursing process.

As a term, the nursing process was firstly used by Lydia Hall in 1955 and after exposing to significant changes to date, started to be implemented by nurses in our country.

The nursing process increases the visibility and provability of the contribution of nursing to the patient care. The nurse identifies the problem affecting the individual’s ability to resume their daily life and which requires help. While the process makes it possible to get to know the world the individuals lives in and obtain information systematically, it maintains and improves the health condition, and develops the decision making ability (autonomy) of the nurse by taking an individual and holistic approach towards the patient. The terminological developments and advancements in the nursing science since the beginning of the 20th century have also affected the nursing process. Today, some of the steps in the nursing process have been transferred to computers and used by the nurse.

In the presentation, the historical evolution of the nursing process will be examined and brief information regarding its importance and impact on practice will be provided.

Keywords: Nurse, nursing process, nursing diagnosis, history.

1912 Balkan Harbi Sırasında Kızılay'ın Halka Yaptığı Sıhî ve Sosyal Yardımlar

The Red Crescent Society's Social and Health Welfare During the Balkan War in 1912

Ahmet Zeki İZGÖER

Yrd.Doç.Dr.Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi,Sosyoloji Bölümü

e-mail: izgoer@yahoo.com

Özet

Bu bildiride 1912 tarihinde başlayan ve Osmanlı Devleti'nin Rumeli'deki topraklarının elden çıkmasına yol açan Balkan Savaşı sırasında sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinin ana adresi olan Kızılay'ın topluma yaptığı sıhî ve sosyal yardımlar üzerinde durulacaktır. Bildirinin temel kaynaklarını arşiv belgeleri başta olmak üzere Hilâl-i Ahmer Sâlnâmesi meydana getirecektir.

Kızılay'ın bu dönemde Osmanlı halkıyla birlikte yaptığı faaliyet ve başarılı çalışmalar -savaşın sonucu olumlu olmasa da- insanlık onurunun yanı sıra kültür ve medeniyet tarihimize katkısı bakımından da önemli sonuçlar doğurmuştur. Ayrıca ülkenin neredeyse bütün fertlerinin aynı duyarlılık ve kararlılıkla çalışma ve yardım faaliyetlerine katılması, aynı hedefe doğru yürümesi ve aynı acı, ıstırap ve endişeyi paylaşması daima hatırlanması ve unutulmaması gereken hususlardandır. Balkan Savaşı'nda sadece kendi yaralı ve hastalarına değil, esirlere bile aynı sevgi ve şefkati gösteren Osmanlı Kızılayı'nın örnek çalışmaları, bugün de bütün insanlığa model olacak izler taşımaktadır.

Summary

Health and social aid during the Balkan War, which ended with the loss of Ottoman land in Rumelia, was mainly carried through the Red Crescent Society. Sources referred to in this study of the Society's welfare during the Balkan War are archive documents and the Yearbook of the Society.

The Red Crescent Society's activities and successful work in this period brought about significant outcomes, contributing to the development of civilization as well as respect for human dignity. It must never be forgotten that almost all people contributed to welfare work with the same objective, sensitivity and determination, sharing the same sorrow, anguish, suffering and worry. The Ottoman Red Crescent Society accomplished exemplary work during the Balkan War, not only showing compassion to the wounded and sick Ottoman people, but captives as well.

**Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi'nin (ö. 1103 / 1692)
Risâle-i Sevdâ-i Merâkıyye'si
Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi's (d. 1103 / 1692) Risâle-i
Sevdâ-i Merâkıyye**

Emre KARACAOĞLU*

*** Uzm. Dr. Şanlıurfa Adli Tıp Şube Müdürlüğü, Adli Tıp Uzmanı
*Ankara Üniversitesi, Dil- Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Felsefe Anabilim
Dalı, Bilim Tarihi Bölümü, Doktora Öğrencisi**

e-mail: karacaogluemre@yahoo.com

Özet

Hekimbaşı Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi'nin (ö.1103 / 1692) Risâle-i Sevdâ-i Merâkıyye adlı eseri, Resâilü'l-Müşfiyye Li'l-Emrâzi'l-Müşkile adlı muhtelif konulara dair beş risâleden oluşan kitabında ikinci risâle olarak yer almaktadır. Hayâtîzâde illet-i merâkıyye adlı ilk risâlede, illet-i merâkıyye ile sevdâ-i merâkıyyenin önceki hekimlerce birbirine karıştırıldığını ve bunların aslında farklı hastalıklar olduğunu, bu nedenle eserini kaleme aldığını belirtmektedir.

Risâle-i Sevdâ-i Merâkıyye bir mukaddime ve yedi fasıldan oluşmaktadır. Sırasıyla sevdâ-i merâkıyyede etkilenen organlar, sevdâ-i merâkıyyenin ortaya çıkışı, değişen ahlâtın doğası, hastalığın ortaya çıkış sebepleri ve nihayet tedavisi konuları ele alınmaktadır. Hayâtîzâde risâlesinde Batılı hekimlere de atıflarda bulunarak, hastalığı ahlât-ı erba'a (dört hılt) nazariyesi ile izah etmektedir.

Mustafa Feyzî Efendi, Resâilü'l-Müşfiyye Li'l-Emrâzi'l-Müşkile adlı kitabının girişinde eserini Sultan II. Ahmed'e (saltanatı 1691 - 1695) ithaf ederek, bahis konusu hastalıklarla ilgili tecrübe ve bilgilerini herkese faydalı olması ve rahatça okunup anlaşılması için Türkçe kaleme aldığına işaret etmektedir. Yazmanın geniş bir çevreye hitap ettiği ve okunmuş olduğu, çok sayıda kopyası bulunmasından ve özellikle XIX. yüzyıl başlarına kadar tekrar-be-tekrar istinsah edilmiş olmasından anlaşılmaktadır.

Hayâtîzâde'nin, Latinceyi ve bazı Batı dillerini bilmesine ve yaşadığı dönemdeki Avrupa tıbbına vakıf iyi yetişmiş bir hekim olmasına binaen, Sultan IV. Mehmet'in (saltanatı 1648 - 1687) hekimbaşılığını da yaptığı bilinmektedir. Ayrıca aralarında Şaban Şifâî'nin de bulunduğu bazı muteber Osmanlı hekimlerinin yetişmesine de vesile olmuştur.

Kendisinden sonra sevdâ-i merâkıyye hastalığına ilişkin olarak, Hayâtîzâde Damadı Süleyman Efendi'nin (ö. 1128 / 1716) de Risâle Fi'l-Maradi's-Sevdâvî adıyla bir eser kaleme aldığı bilinmektedir. Galenik tıp anlayışıyla bazı psikolojik belirtileri de olan bu illetin Osmanlı tıbbındaki izahını temsil etmesi açısından söz konusu yazmalar büyük önem arz etmektedir.

Summary

Hayâtîzâde Mustafa Feyzî Efendi's (d. 1103 / 1692) *Risâle-i Sevdâ-i Merâkıyye* (Treatise for Melancholic Passion) is the second treatise in his book titled *Resâilü'l-Müşfiyye Li'l-Emrâzi'l-Müşkile* (Curative Treatises for Hard Diseases) which is composed of five treatise about various subjects. In the first treatise, *illet-i merâkıyye* (disease of passion), he has stated that previous physicians were confused about *illet-i merâkıyye* and *sevdâ-i merâkıyye* and they thought that they are the same diseases, however they are different. Since he decided to write the treatises.

Risâle-i Sevdâ-i Merâkıyye comprises an introduction and seven short chapters that mentions about diseased organs, appearance of the disease, nature of varying humors, reasons of the disease, and treatment of the disease, respectively. Hayâtîzâde explains the disease in the way of theory of four humors by referring Western physicians.

In the introduction of *Resâilü'l-Müşfiyye Li'l-Emrâzi'l-Müşkile*, Mustafa Feyzî Efendi dedicates his work to Sultan Ahmed III (reigned from 1691 to 1695) and reports that he wrote his book in Turkish because of sharing his knowledge and experiences, and providing understandability by people. It is clear that the manuscript has been well-known and has repeatedly copied even in the beginning of the 19th century.

He also was chief physician in the court of Sultan Mehmet IV (reigned from 1648 to 1687), since he knows the language of Latin and some Western languages, and European medicine. He trained some esteemed Ottoman physicians including Şaban Şifâî.

After him, Hayâtîzâde Damadı Süleyman Efendi (d. 1128 / 1716) wrote a treatise titled *Risâle Fi'l-Maradi's-sevdâvî* (Treatise for Melancholic Disease) which mentions about the same disease. These manuscripts that discuss the disease, which has some psychological symptoms, from the Galenic point of view have great importance because of resembling Ottoman physicians' approach.

In The Name Of Allah

**A Review to Status of Islamic Hospitals and Treatment
Centers in Mogul Era with Emphasis on Rashidi
Dar-Al-Shifa**

Masood KASIRI , Arezou BEYRAMI

**Assistant Professor of Isfahan University, General Physician & PhD of
History,**

Email:

masoodkasiri@gmail.com

**Researcher & MS Student of science history- Medicine and pharmacology in
the Islamic world, Isfahan University, Iran,**

Email:

arezou.beyrami@gmail.com

Summary

About 7 and 8 AD there was no completely independent concept for word hospital unlike what is existed before that centuries or what we know today.

Hospitals that was often called Dar-Al-Shifa in some of big cities was placed near other cultural collections such as schools, monasteries, mosques and so on.

Between these cultural and treatment centers Dar-Al-Shifa was used as hospital and clinic and its costs was provided by endowments and the property that was spent for this purpose by benefactors.

This research tries to verify the status of Iran hospitals referring to the historical and medical supplies of that period and to express Muslim patriarch role in development and equipment of hospitals.

This article is based on introducing various parts of Rashidi Dar-Al-Shifa and results of this study clarifies that after spending the golden age of Islamic medicine during 3 and 4 AD, they were just Moguls that again revived the education and treatment system and created the new system of medical care that were based on hospitals.

Rashidi Dar-Al-Shifa is a part of Rashidi Rab' which was placed in Tabriz city and it was absorbing 5000 students for medical sciences a year.

Keywords:

Mogul, Iran, Hospital, Rashidi Dar-Al-Shifa.

Prof Dr Akil Muhtar Özden ‘in Yorumu ile Hekim İbni Sina (Avicenna)

A Brief Presentation of Avicenna as a Physician by Prof. Dr. Akil Muhtar Özden

Gülsel KAVALALI

Prof.Dr.İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi (Emekli)

e-mail : gulsel.kavalali@isbank.net.tr

Özet

Ünlü Türk Hekimi İbni-Sina, Haziran 1937 yılında Hamadan (İRAN) da vefat etmiştir. O vefatının 900. yılı olan 21 Haziran 1937de Türk Tıp Tarihi nin İstanbuldaki oturumunda geniş katılımlı bir toplantı ile anılmıştır. Toplantıya , Uluslararası Tıp Tarihi Kurumunun fahri başkanı Dr Med Joseph Tricot Royer (Anwers- Belçika), O dönem Başkanı. Dr Med Victor Gomoiu (Romanya) ve Çok sayıda Türk Tıp Tarihcisi hocalar katılmıştır. Bu toplantıya konuşmacı olarak katılan Türk Tıp Tarihcisi Prof Dr Akil Muhtar Özden bu büyük bilim adamını, bir hekim olarak değerlendirmiş, kısa özgeçmişini ardından tıbbı yaptığı katkıları, araştırmalarını ve eserlerini ayrı ayrı yorumlamıştır. Toplantı dili Fransızca olup, Türkçe ve Fransızca olarak yayınlanmıştır.

Summary

The 900th anniversary of death ceremony of İbni Sina (Avicenna) took place in the Turkish History of Medicine meeting held on June 21, 1937 in İstanbul In this meeting Prof Dr Akil Muhtar Özden introduced İbniSina as a physician and discussed his biographical details including his early life and adulthood.Dr Özden emhasized İbni Sina’s medical theories, his works on healing properties of medicine as well as other aspects of his medical practice covered in his books.

•Hekim İbni Sina Avicenne Medicin
Dr.Akil Muhtar Özden Tedavi Kliniği ve Laboratuarı
Tom 7 no 26 1937 Extract Ahmet İhsan Basım Evi Ltd
Extract is published in Turkish and in French

XVII . Yüzyılda Orta Anadolu'da Cerrahlık ve Hukuki Boyutu

Surgery and Its Legal Aspects in the XVII. Century in Central Anatolia

*Kemal KAYA

*Yard. Doç. Dr. , YYÜ, Eğitim Fakültesi, VAN
e-mail:kemalkaya@gmail.com

Özet

Tıbbi hastalıkların tedavisinde bir yöntem olarak kullanılan cerrahinin geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Tarihi süreç içerisinde insan anatomisi, hastalıklar ve tedavileri hakkında bilgi birikiminin etkisiyle hasta bedenine cerrahi müdahalelerde bulunmaya başlanmıştır. İnsanların medenileşme süreciyle, insan bedenine yönelik cerrahi müdahale bazı toplumlarda erken, bazılarında ise daha geç başlamıştır. Tarih bilimi hastalıklarla mücadele etme bilgi ve kültürünün oluşmasında yerel tecrübeler kadar dinlerin yayılışı ve kitlesel göçlerin de etkisi olduğu sonucuna varmamıza imkân vermektedir. Anadolu coğrafyasını İslam öncesi ve Türk-İslam dönemleri açısından değerlendirdiğimizde tarihsel süreç içerisinde hastalıklar ve tedavi yöntemlerine ilişkin gelişimde farklılıkları daha iyi gözlemlemek imkân dâhilindedir. Bilindiği gibi Türk kültürünün Anadolu'da boy göstermesiyle, bu kültürün önemli bir bölümünü oluşturan halk hekimliği ve halk ilaçları da bu coğrafyaya taşınmıştır. 14. yüzyıldan itibaren Osmanlı tıbbi ile ilgili telif ve tercüme birçok eser yazılmıştır. Geniş bir bilgi külliyatına yaslanan Osmanlı hekimlerinin hastalıklarla mücadele ve insan bedenine cerrahi müdahalede bulunma yöntem ve niteliklerini oldukça iyileştirdikleri görülmektedir. İnsan bedenine cerrahi müdahale, dini ve hukuki boyutu olan bir meseledir. Osmanlı tıbbının uygulamalarına baktığımızda cerrahi müdahaleler konusunda bir hukuk nosyonunun teşkil edildiğini görmekteyiz. Bu bildiride XVII. Yüzyılda orta Anadolu kentleri olan Konya, Kayseri, Afyon ve Isparta örneklerinde cerrahi müdahalede bulunan hastalıklar, yöntemler ve bu konularda hasta ile hekimler arasında hazırlanmış olan sözleşme metinleri üzerinden dönemin Osmanlı tıbbına Şer'iyye Sicilleri penceresinden bir kapı aralanmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler; Osmanlı, tıp tarihi, cerrahi müdahale, hukuki sözleşme.

Summary

Surgery used as a method of medical treatment of diseases is based on ancient times. In the historical process, surgical intervention on the human body had begun with the influence of knowledge about the human anatomy, diseases and treatments.

As parallel with civilization, beginning time of surgical interventions to human body changed from society to society. The science of history allows us to have an idea about local experiences related to the formation of knowledge and culture to cope with diseases, and also provides us with recognizing the impact of spread of religions and the mass immigration on this formation. When pre-Islamic and Turkish-Islamic periods in Anatolia are considered, it is possible to observe the differences in the development of treatment methods in the historical process. As known, when Turkish culture began to spread in Anatolia, folk medicine and folk remedies which constituted an important part of the culture has been moved to this region. Since 14th century, many books about Ottoman medicine has been written or translated. It is seen that Ottoman physicians who had a large corpus of information on the human body improved their quality and methods related to coping with diseases and surgery. Surgery on the human body is a matter which has religious and legal aspects. When we look at the practices of Ottoman medicine, we can see that the law is formed for the notion of surgical interventions. In this paper, it is aimed to explain diseases treated through surgery, methods and some contracts between patients and physicians in the central Anatolian cities such as Konya, Kayseri, Afyon and Isparta in XVII. Century through texts to the Sharia Court Records.

Key words; Ottoman, history of medicine, surgery, legal contract.

* Assistan Prof. Dr. YYÜ, Faculty of Education, VAN

Contribution of Abul Hasan Ahmed Bin Mohammed Tabri towards Biomedical Ethics; A Literature Survey of “Moalejat-e-Buqratia”.

Shariq Ali KHAN* Shagufta REHMAN Shakir JAMIL***
e-mail:drshariqakhan@gmail.com**

***Presenting author, Scientist-IV, RRIUM, AKTC Hospital(New Block), AMU,
ALIGARH(India)-202001**

**** R.O.(Unani), RRIUM(CCRUM) , AKTC Hospital(New Block), AMU,
ALIGARH(India)-202001**

***** Director General, CCRUM(Ministry of Health &F.W., Deptt. Of AYUSH,
Govt. Of India), New Delhi**

Summary

Biomedical ethics has been described at great length in the classical literature of Unani system of medicine. Hippocrates(460-377 BC), the father of Unani medicine postulated a bioethical charter known as Hippocratic Oath which contains all the four components of Bioethics viz.-(i) Autonomy,(ii) Beneficence,(iii) non maleficence and (iv) Justice. The knowledge of the system travelled through various continents and evidenced several era. During this course of journey, it was enriched by medieval scientists especially Arabs, Central Asians and Indians as well. Hence, the knowledge of bioethics was also enriched by the scholars of Unani system of medicine.

During the recent elaborations about the subject, it was observed that as a part of historical background of bioethics, the modern literature takes start from Hippocrates but directly rushes to Nuremberg Code 1947, which came after experiencing the ugly incidents of Second World War and Nazis trial during 1939-45. Tuskgee trial is also mentioned which was started in 1932 and ended in 1972. A vacuum of historical description was felt in between Hippocrates and Nuremberg code. Therefore, this vacuum can be filled by the literature survey of the classical literature of Unani Medicine.

Keeping this in veiw , this study was designed and carried out to explore medieval medical literature of Unani system of medicine for compilation of the references of Biomedical ethics . As a first leg of the project, we selected “Moalejat-e-Buqratia” by Abul Hasan Ahmed Bin Mohammed Tabri of 11th Century AD from Tabristan, for thorough literature survey.

At the end of the study, it was concluded that Al-Tabri in “Moalejat-e-Buqratia” has mentioned total 180 references regarding biomedical ethics. Out of 180 references, 178 were found regarding Clinical ethics and 02 regarding Research ethics.

The details will be presented in full text.

(Key Words: Al-Tabri,Biomedical Ethics, Moalejat-e-Buqratia)

**Al-Kânûn Fi't-Tıbb ve Yaşlılıkta Bakım ve Beslenme
(Geriatrı)
Al-Qânûn Fi't-Tıbb and Care and Diet in the Elderly
(Geriatrics)**

Nurdan KIRIMLIOĞLU*

***Yrd.Doç.Dr.Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve
Etik Anabilim Dalı
Eskişehir /Türkiye**

**e-mail:nurdank@ogu.edu.tr
nurdankirimli@hotmail.com**

Özet

Klasik Türk-İslam kültüründe felsefe ve bilimin önde gelen otoritesi olarak kabul edildiği için “eş-Şeyhu’r-Reis” ünvanıyla anılan İbn Sina (980-1037) günümüzde “İslam’ın Altın Çağı” olarak adlandırılan dönemde yaşayarak eserlerini oluşturmuştur. Oldukça hareketli geçmiş bir hayata çok sayıda eseri sığdırmayı başarmış, bıraktığı felsefi ve bilimsel mirasıyla Türk-İslam dünyası yanında Avrupa bilim ve düşüncesini de derinden etkilemiştir.

El-Kânûn fi't-Tıbb adlı eseriyle tıp dünyasında çok büyük ve derin izler bırakmış ve eser, gerek doğu gerekse batılı hekimler tarafından uzun yüzyıllar kullanılmıştır. El-Kânûn fi't-Tıbb adlı eser 5 kitaptan meydana gelmiştir.

- 1.Kitap: Tıp biliminin genel konuları,
- 2.Kitap: Basit ilaçlar,
- 3.Kitap: Baştan ayağa kadar tek tek organ hastalıkları,
- 4.Kitap: Sistemlere ait hastalıklar,
- 5.Kitap: İlaçların terkibi (akrabadin) hakkındadır.

Eserin 1.Kitabı olan “Tıp Biliminin Genel Konuları” 1995 yılında Prof.Dr. Esin Kahya tarafından Türkçe’ye kazandırılmış ve aynı yıl Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi tarafından Ankara’da basılmıştır. Kitap;

- 1)Tıbbın temeli,
- 2)Sağlık ve hastalık,
- 3)Sağlığın korunması,
- 4)Hastalığın tedavisi olmak üzere başlıca dört konudan oluşmuştur.

Sağlığın korunması ismini taşıyan 3.Bölüm de kendi içinde;

- 1)Çocuk bakımı,
- 2)Gelişkinin genel beslenme rejimi,
- 3)Yaşlılıkta bakım ve beslenme,
- 4)Mizaçlarla ilgili anormalliklerin düzeltilmesi,

5)İklimin etkileri olmak üzere beş kısma ayrılmaktadır.

Günümüzde sağlık alanındaki gelişmeler doğrultusunda yaşam süresinin uzamasıyla toplumlarda yaşlı nüfus oranları da artmakta, uzayan yaşam süresi yaşam kalitesinin artırılması ve sağlıklı yaşlanma konusunu gündeme getirmekte, yaşlı sağlığına verilen önem her geçen gün artmaktadır. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada eserin “Sağlığın Korunması” başlığı altında yer alan “Yaşlılıkta Bakım ve Beslenme (Geriatri)” konusu ele alınmış, günümüz tıp bilgileriyle karşılaştırılarak bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Sağlıklı bir yaşam için yaşlılıkta sporun önemi son yıllarda oldukça ağırlıklı olarak ele alınmaktadır. Bu konunun önemine dünya tıp tarihinin en önemli hekimlerinden olan İbn Sina, bundan 1000 yıl kadar önce “El-Kânûn fi’-Tıbb” adlı eserinin 1.Kitabında ayrıntılı olarak değinmiştir.

Eserde, İbn Sina, yaşlıların sağlıklı yaşamaları için gerekenler önlemler arasında ifade ettiği masaj, egzersiz ve kişinin durumuna özel beslenmenin önemini vurgulayarak, bilimsel araştırmaların ışığında bu günde geçerli olan öğütlerde bulunmuştur.

Summary

Ibn Sina (better known in Europe as Avicenna) (980-1037), bearing the title of “eş-Şeyhu’r-Reis (Grand Master)” because he was accepted as the leading authority of philosophy and science in Turkish-Islamic culture, lived and produced works in an age today referred to as the “Golden Age of Islam”. He produced a great many of works in a quite active life and had deep influences on the European science and thought in addition to the Turkish-Islamic world with his scientific heritage.

His work Al-Qânûn Fi’-Tıbb had profound effects on the medical world and was used for long years by both eastern and western physicians. Al-Qânûn Fi’-Tıbb consists of five books:

The 1st book is about general issues in medicine,

The 2nd book is about simple drugs,

The 3rd book is about organ diseases from top to bottom of body,

The 4th book is about diseases of systems, and

The 5th book is about the mixture of drugs.

The first book “General Issues in Medicine” was translated into Turkish in 1995 by Prof. Dr. Esin Kahya, and was published in Ankara in the same year by Atatürk Cultural Center of Atatürk Higher Institution of Culture, Language and History. The book comprises four chapters:

1)Fundamentals of medicine,

2)Health and diseases,

3)Protection of health, and

4)Treatment of diseases.

The third chapter on the protection of health was subdivided into the following parts:

1)Child care,

2)General diet regime of adults,

- 3) Care and diet in the elderly,
- 4) Treatment of anomalies related to temperament,
- 5) Effects of climate.

Today, with the extension of human life span in parallel to the developments in health, the older population has been growing. The extension of human life has brought about the questions of life quality improvement and healthy aging. The importance attached to the health of elderly people has been increasing. Based on these considerations, this study sets out to deal with the issue of “Care and Diet in the Elderly (Geriatrics)” included in Avicenna’s work under the title “Protection of Health”, making comparisons with present-day practices.

The importance of physical exercise for the elderly has increasingly been addressed in recent years. The importance of this issue was emphasized by Avicenna, one of the most prominent physicians of the world history of medicine, 1000 years ago in the first book of *Al-Qânûn Fi’t-Tibb*. In this work, Avicenna underlined the importance of massage, exercise and individual diet among the measures related to the health of aged people, and offered advices in the light of scientific research, which are still applicable today.

Fahrettin Kerim ve Tıp Dünyası Mecmuası

Emine KISIKLI

Dr. Başkent Üniversitesi
ATAMER-Öğr. Gör.
tarihkisikli@hotmail.com

Özet

Türk-İslâm tıp aleminin önemli isimlerinden Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim'in 1928 yılında çıkarttığı, elimizde 7 sayısı bulunan Tıp Dünyası Mecmuası, Cumhuriyet ve öncesi dönem Türk tıbbının sorunlarına ışık tutmuştur. Mecmuanın ilk sayısında; ağrısız doğum ile ilgili dünyadaki gelişmeler konu edilmiş, Tabip Odaları Kanunu tam metin olarak verilmiştir.

Mecmuanın 2. sayısında; veremin doğuştan değil, sonradan kazanılan bir hastalık olduğu istatistiklerle ortaya konmuş, Türkiye'de Kadın Hastalıkları tedavisinde ilk cerrahi uygulamayı başlatan Asaf Derviş Paşa'dan söz edilmiştir.

Mecmuanın 3.sayısında; Türkiye'de Hekim Hakkı konusu incelenmiş, Genç hekimlerin kurmayı tasarladıkları Genç Hekimler Birliği'ne karşı çıkmıştır.

Mecmuanın 4. sayısında tıp dilinde Türkçe konusu işlenmiş, Osmanlıların kuruluşundan itibaren tıp kitaplarının Türkçe yazıldığı, tıp eğitiminin Türkçe verildiği, Sultan Mahmut Dönemi'nden itibaren Fransızca eğitime geçildiği vurgulanmıştır. Bu sayıda 1928 yılında Türk kamuoyunu meşgul eden Voronoff (Gençlik) Aşısı üzerinde durulmuştur.

Mecmuanın 5. sayısında Türk tıp tarihi üzerine yazılmış eserler tanıtılmıştır.

Mecmuanın 6 sayısında dünyada yeni bulunan ve Türkiye'ye getirilen Verem Aşısı'ndan söz edilmiş, ancak kamuoyunun Verem Aşısı'na, Voronoff Aşısı kadar ilgi göstermediği eleştirisi yapılmıştır.

Mecmuanın 7. sayısında 478 yıldır Türklerde uygulanan eski bir tedavi yönteminden söz edilmiş, Fatih Sultan Mehmet'in doktoru Altuncuzade'nin mesaneden taş düşürülmesi konusundaki uygulaması anlatılmıştır.

Tamamı eski harflerle yayınlanmış olan Tıp Dünyası Mecmuası günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Bu bildiri; Tıp Dünyası'nda yer alan tüm haberlerden hareketle, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemindeki tıbbi sorunları ve gelişmeleri ortaya koymayı hedeflemektedir.

Summary

We have 7 publishments of World of Medicine Magazine shedding light on Turkish medical issues, released by one of the major names in Turkish-Islamic medicinal community, professor in ordinary Fahrettin Kerim in 1928.

In the first edition of the magazine, studies around the globe on the issue of

painless labor were studied, and the Code of Doctor's Lounge was shared as a full text.

The second edition of the magazine, reviews statistics pointing to the fact that tuberculosis is not a congenital but an acquired disease, and makes a mention to Asaf Dervis Pasha who had initiated surgical practice in the field of Turkish Gynecology.

In the following third publishment, doctors' rights in Turkey was observed, and Young Doctors Union, an organization aimed to be formed by a group of young doctors, was opposed.

The fourth edition worked on the role of Turkish language in medicine, and stated that since the formation of Ottoman Empire medicine books were written in Turkish, but that this was changed to French in Sultan Mahmut period. Another mention was made in this publishment in 1928, on the Voronoff Vaxxine (Vaxxine of Youth) which was highly popular in those times.

In the fifth publication of the magazine, books on Turkish medicinal history were introduced.

The sixth edition worked on the new-found and imported vaxxine of tuberculosis, and opposed the public for not paying enough attention to it, in comparison with the Voronoff Vaxxine.

In the seventh edition of the magazine, an ancient medical practice which had been used in Turkish history for 478 years at that time was introduced, and a mention was made on the method of relieving urinary stones from the bladder, practiced by Fatih Sultan Mehmet's doctor Altuncuzade.

Originally written with the older alphabet, World of Medicine Magazine has been translated to modern Turkish. This notion, aims to clarify the advances and issues faced in the medicinal community in both Ottoman and Republic times, with respect to all mentions made in the World of Medicine Magazine.

İbn el-Nefis ve Pulmoner Dolaşımın Keşfi

Ibn al Nafis and the Discovery of Pulmonary Circulation

Alper Tunga KÖKÇÜ *

***Jandarma Eğitim Tabur Komutanlığı, Birinci Basamak Muayene Merkezi
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, ÇOMÜ Tıp Fakültesi, Çanakkale, Türkiye
e-mail:alpertungakokcu@hotmail.com**

Özet

Kalbe gelen kanın akciğerlere gidişi ve oksijenlenmiş olarak tekrar kalbe gelişi, pulmoner dolaşım diğer adıyla küçük dolaşım olarak adlandırılır. Pulmoner dolaşımın keşfi insan anatomisi ve fizyolojisinin anlaşılmasına önemli bir katkı sağlamıştır.

Hipokrat, Galen ve İbn-i Sina'nın kan dolaşımına ilişkin teorilerinde pulmoner dolaşım tanımlanmamıştı. Pulmoner dolaşımın bulunması, 20. yüzyıla kadar Servetus, Colombo ve Harvey gibi batılı bilim adamlarına atfedilmiştir. Almanya'da öğrenim gören Mısırlı hekim Muhyi-al-din Al-Tatawi 1924 yılında hazırlamış olduğu doktora tezinde, küçük kan dolaşımının ilk olarak İbn Nefis tarafından tarif edildiğini belirtmiştir. İlk başlarda bilim çevrelerinde kabul görmeyen bu görüş daha sonra batılı bilim adamları tarafından da teyit edilmiştir.

Ortaçağ batı tıbbında dogmatik bir yaklaşım hakimken, aynı dönemde islam tıbbı altın çağını yaşamıştır. Pulmoner dolaşımın tanımlanması da ilk olarak müslüman bir hekim olan İbn Nefis tarafından "Şerh-i Teşrih el-Kanun" adlı eserinde, batılı bilim adamlarından üç asır önce 13. yüzyılda yapılmıştır.

Summary

Pulmonary circulation also known as lesser circulation is the movement of blood from the heart, to the lungs, and back to the heart again. Discovery of the pulmonary circulation made a significant contribution to the understanding of human anatomy and physiology.

The pulmonary circulation was not defined in Hippocrates, Galen and Avicenna's theories on blood circulation. Discovery of the pulmonary circulation had been attributed to the western scientists Servetus, Colombo and Harvey until 20th century. Mohey Al-Din Tatavi, the Egyptian physician while educating in Germany stated in his doctoral dissertation in 1924 that the pulmonary circulation had been first described by Ibn al Nafis. In the first instance, this thesis hadn't been accepted by the western scientists, later on it was confirmed by them.

While a dogmatic approach dominating in the medieval western medicine, the golden age of Islamic medicine was prevailing at the same period. Ibn al Nafis, a Muslim physician had described the pulmonary circulation in his book “Sharah al Tashreeh al Qanoon” in the 13th century almost three centuries before western scientists.

“Nevsal-ı Afiyet” ve “Hikemiyat-ı Tıbbiye” “Nevsal-ı Afiye”t and “Hikemiyat-ı Tıbbiye”

Engin KURT*, S.Eray YURDAKUL*

*Yrd.Doç.Dr.

**Dr.

Gülhane Askeri Tıp Fakültesi

Tıp Tarihi ve Deontoloji AD

Etlik / ANKARA

enkurt@gata.edu.tr

Özet

Prof. Dr. Besim Ömer Akalın ülkemizde çağdaş doğum biliminin öncülerindendir. 1862'de İstanbul'da doğmuştur. İlk öğrenimini Priştine ve Kosova'da tamamlamıştır. Daha sonar Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirmiştir. 1885 yılında Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'yi (Tıp Okulu) Yüzbaşı rütbesiyle bitirmiştir. Bir dönem Yunanistan sınırında Askeri Hekim olarak görev yapmıştır. 1887'de Paris'e uzmanlaşmak için gitmiştir. Paris'teki eğitiminin ardından 1891 yılında İstanbul'a dönmüştür.

Prof. Dr. Besim Ömer Paşa tarafından, İstanbul'da 1315 (1899), 1316 (1900), 1320 (1904) ve 1322 (1906) yıllarında, 4 sayı olarak yayınlanan “Nevsâl-i Âfiyet” adlı yıllıklar, tıp alanında önemli bilgiler içermektedir. Bu eserlerde yer alan yazılarda halka yönelik sağlık konuları ve haberler yer almaktadır. Bununla birlikte ülkede tıp alanında yapılan yenilikler, tıp kurumları ve tanınmış hekimler hakkında bilgiler içermektedir. Bu çalışmada ise "Hikemiyat-ı Tıbbiye" başlıklı konu, çağdaş Türk Dili ile sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nevsâl-i Âfiyet, Besim Ömer Paşa, Hikemiyat-ı Tıbbiye, Özlü Sözler.

Summary

Prof. Dr. Besim Ömer Akalın in our country, one of the pioneers of the science of contemporary birth. He was born in Istanbul in 1862. He completed his earlier education in Pristina and Kosovo. Then graduated from the Military High School. He graduated from the School "Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane" (Medical School) with the rank of Captain in 1885. In a period he worked as military physicians at the border of Greece. He went to Paris in 1887 to be specialize. After studying in Paris

he returned to Istanbul in 1891.

Medicinal books called “Nevsâl-i Âfiyet” was published by Prof. Dr. Besim Ömer Pasha in İstanbul in 1315 (1899), 1316 (1900), 1320 (1904) and 1322 (1906) years as four issues. These books are containing actual and important health news and articles. In these books situated the works for the public health issues. However the innovations made in the field of medicine in the country medical institutions and information about well-known physician contains. In this study, the "Hikemiyat-ı Tıbbiye" topic, will be presented with contemporary Turkish language.

Key Words: Nevsâl-i Âfiyet, Besim Ömer Pasha, Hikemiyat-ı Tıbbiye, Apothegm

Havacılık Tıbbı ve Eskişehir Asker Hastanesi **Aeronautical Medicine and Eskişehir Military Hospital**

Engin KURT

Yrd.Doç.Dr.GATA Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji ABD - Etlik /
ANKARA
e-mail: enkurt68@gata.edu.tr

Özet

Osmanlı idaresinde yedek birliklerin merkezi olan Eskişehir'de, askeri sıhhi faaliyetlere Birinci Dünya Savaşı başlarından itibaren rastlanılmaktadır. İlk olarak, İstanbul, Ankara, Konya ve İzmir istikametlerinden getirilen yaralıların bakım ve tedavisi için Eskişehir'de istasyon yakınlarında bir yer satın alınarak tecrithane kurulmuş ve burada faaliyete başlanmıştır. Ancak mütareke döneminde Eskişehir'e kadar gelen İngiliz kuvvetlerinin baskısı ile burası lağvedilmiş ve Buğday Pazarı'nda bir kilisede küçük bir hastane açılarak faaliyetlerine devam etmiştir. Bir süre sonra, şimdiki Adalet İlköğretim Okulu olan Fransız Okulu hastane olarak kullanılmıştır. Okulun kilisesi cerrahi vakalara ayrılmış ve mutfağı da ameliyat salonuna çevrilmiştir. Operatör Doktor Gaffar Bey ve yardımcılığına verilen Doktor Cevdet Gönenden Bey'lerin gayretli çalışmaları ile burada faaliyete başlanmıştır. Savaşın başlamasından sonra Eskişehir'i işgal eden Yunanlılar, burayı kendi hastaları için kullanmaya devam etmişlerdir.

Zaman zaman Eskişehir'in değişik yerlerinde açılıp kapanmış olan asker hastanesi binasının inşası, o günün parası ile 1.000.000 lira harcanarak Ekim 1948'de tamamlanmış ve 27 Ekim 1948'de de bugünkü modern binanın açılışı yapılmıştır. Bu çalışmada, Eskişehir Asker Hastanesi'nin kentsel yerleşim kültürü açısından tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ayrıntılı olarak ele alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eskişehir, Asker, Hastane.

Summary

In Eskişehir, the center of reserve troops under Ottoman administration, military medical activities have been encountered since the commencement of the First World War. In order to care for and treat the wounded who had been evacuated from Istanbul, Ankara, Konya and Izmir, firstly a place close to Eskişehir Train Station was bought and a tecrithane (isolation house) was founded, then these activities commenced. However, during the Armistice Period, under the pressure of the British troops reaching Eskişehir, this place has been abolished and a small hospital in a church at the Buğday Pazarı was founded and the activities have continued. After a period, the French School, currently Adalet Primary Education School, was

used as a hospital. The church of the school was reserved for surgical cases and the kitchen was transformed into an operating theater. Activities have commenced here due to the zealous efforts of Surgeon Gaffar Bey and his assistant, Surgeon Cevdet Gönenden Bey. After the commencement of the war, the Greeks who occupied Eskişehir have kept using this place for their own patients.

The current modern hospital building was opened at September 27th, 1948 after being completed at a cost of 1000000 liras of that period following a series of different hospital locations in Eskişehir throughout the time. In this study, the detailed development of Eskişehir Soldier Hospital in the historical period through the point of urban settlement was evaluated.

Key Words: Eskişehir, Soldier, Hospital.

Antimicrobial Potential of Some Medicinal Plants Used in Islamic Medicine

Abdul Latif* and Sumbul Rehman**

***Dr.Chairman, Department of Ilmu Advia; **Project Fellow, DRS-I (UGC)
Ajmal Khan Tibbiya College & Hospital; Faculty of Unani Medicine,
Aligarh Muslim University; Aligarh (U.P) INDIA
Email id: abdullatifamu@gmail.com**

Summary

Concept of microbes was there in Islamic system of medicine since ancient times, although they were known by other names as ajsaam-e-khabeesa, mufsid-e-ardi but due to non-availability of microscope they were not able to identify them. Persons acquainted with the literature of Islamic medicine knows the terms like Taffu'n, Ta'adiya and waba have been frequently used in literature. The terms are clear testimony to the facts that physicians of the period were well known of the infectious nature of the disease.

Ibn-e-Sina (980-1037 A.D) a Giant personality of Islamic medicine has explained about Amraz-e-wabai (infectious diseases) and ajsaam-e-khabeesa, mufsid-e-ardi as infection causing organism. Abu Bakr Muhammed ibn Zakariya-al-Razi (841-926 A.D), the famous physician of Greco-Arab, have given a big contribution to put forward the fermentation theory and he not only distinguished a separate disease but also mentioned in detail about small pox and measles and even penned a first time special tract namely, Kitab al jadri wal hasba.

In this regard, the present study was done to confirm antibacterial activity against various bacterial strains in various medicinal plants as Ushna (*Usnea longissima*), Chirayita (*Swertia chirayita*), Shahtra (*Fumaria officinalis*), Sarpooka (*Tephrosia purpurea*), Lodh pathani (*Symplocos racemosus*), Chirchita (*Achyranthus aspera*) and Kanghi booti (*Abutilon indicum*) were evaluated in vitro according to Clinical Laboratory Standard Institute (CLSI) guidelines using Kirby Bauer's Disk Diffusion Method and Agar Well Method against some Gram positive bacteria (*Staphylococcus aureus*, *Streptococcus mutans*, *Streptococcus pyrogenes*, *Staphylococcus epidermidis*, *Bacillus cereus* and *Corynebacterium xerosis*) and some Gram negative bacterial strains (*Escherichia coli*, *Klebsiella pneumoniae*, *Proteus vulgaris* and *Pseudomonas aeruginosa*) using Agar well method. Zone of Inhibition (ZOI) and Minimum Inhibitory Concentration (MIC) were taken as the end point to determine their antibacterial activity; it was compared with standard antibiotics used for the specific bacterial strains. All the drugs used separately in the present study showed a very promising result and have an effective antimicrobial activity against the bacterial strains.

It is concluded here from present study that claims of Hakims using such these drugs in an infectious diseases is confirmed that these drugs may act as an effective antibiotics which cure the infectious diseases.

Huseyn Curcani'nin <Hafi El-Alayi> Eseri

Zemfira MUHAMMEDOVAN

AMEA nın M.Füzuli adına Elyazmalar
Enstitüsü'nün bilimsel çalışanı
e-mail:abilovazakiya@rambler.ru

Özet

Zeyneddin bin Ebu İbrahim İsmail bin Hasan bin Ahmed bin Muhammed El-Hüseyin El-Curcaninin "hafi-ələyi" eseri hakkında. Ortaçağ'da təbabətə ait çok sayıda dəğerli eserler yazılmıştır .

Azərbaycan Milli Bilimler Akademisi Muhammed Fuzuli adına Elyazmaları Enstitüsü'nde bilimin çeşitli alanlarını kapsayan elyazmaları arasında təbabətə adanmış çok sayıda eserler saklanır.

Onların arasında Zeyneddin El Curcaninin (531/1136-cı yılında Merv'de vefat etdi) Farsça yazdığı "hafi-ələyi" ("Tedavi yöntemleri hakkında özet toplu") eseri özel bir yere sahiptir.

Kendi zamanının tanınmış tabiplerinden biri olan Cürçânî değerli eserler tertip etmiştir.Onun "Eltibbi-elmeluk", "Kitab-eleqraz", "Kitab-yadkar", "Zəxireyi-Xarəzmşahi" vesaire eserleri tıp ilminde kendine layık yer tutup [3,313].

Takdir durumudur ki, bugün Muhammed Fuzuli adına Elyazmaları Enstitüsü'nde "Zəxireyi-Xarəzmşahi" ve özet olunmuş "Hafi-Elayi" tibbnamelerinin versiyonları muhafaza edilmektedir.

Şunu da belirtmek gerekir ki, "Zəxireyi-Xarəzmşahi" eseri Elyazmalar Enstitüsü'nde muhafaza edilen tıp ve eczacılık üzere önemli kaynaklardan biridir.

"Zəxireyi-Xarəzmşahi" eseri ile tanışan Kızıl Arslan Ebu El-Muzaffer bin Xarəzmşahi (1186-1191) Curcaninin tıp bilimi alanındaki bilgisini yüksek değerlendirmiş ve yazarın kendisinin belirttiği gibi, eserin özet kopyasını hazırlamayı ona sipariş etmiştir. Bu da ondan ileri geliyordu ki, "Zəxireyi-Xarəzmşahi" hacimce çok büyüktü. Onu savaş sırasında veya sefere çıkarken taşımak sıkıntı tərədirdi. İşte bu açıdan da eserin özet şekilde hazırlanması zorunluluğu ortaya çıkıyordu [1,1 a].

Bu gerekliliği dikkate alan Cürçânî siparişi kabul ediyor ve "hafi-ələyi" eserini hazırlar.

" Hafi-elayi" eserinin Elyazmaları Enstitüsü'nde muhafaza edilen nüshasında (A-576) telif tıp biliminin ikiye bölmüştür: bilimsel ve teorik.

Genelde bakıldığında, yazar eserde kendi döneminde bilinen tüm tıbbi bilgileri kuşatmıştır.

by Andrew Barkules on <http://www.flickr.com/photos/abarkules/4357816030/>

**Davud el Antaki'nin Nüzhet ül Ezhan fi Islah ül Ebdan
Eserinin İlter Uzel Kütüphanesi Nüshası Derkenarları
An Anonymous Medical Text in the Margin Spaces of İlter
Uzel's Library Manuscript Copy of Nüzhet ül Ezhan fi Islah
ül Ebdan by Davud el Antaki**

Sadık NAZİK*, Funda Gülay KADIOĞLU**, Selim KADIOĞLU***

sadiknazik2003@yahoo.com

fgkadioglu@cu.edu.tr

selimkad@cu.edu.tr

***Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
Doktora Öğrencisi**

**** Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi**

*****Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
Başkanı**

sadiknazik2003@yahoo.com

fgkadioglu@cu.edu.tr

selimkad@cu.edu.tr

Özet

XVI. yüzyıl Osmanlı hekimi Davud el Antaki'nin Tezkire'den sonra ikinci önemli tıbbi eseri kabul edilen Nüzhet ül Ezhan fi Islah ül Ebdan'ın günümüze intikal etmiş bilinen 19 yazma nüshası bulunmakta, bunlardan biri Prof Dr İlter Uzel'in kişisel kütüphanesinde yer almaktadır. Hayli yıpranmış ve bazı varakları eksik olan bu nüshanın ilginç bir özelliği ana metnin dışında derkenar notları halinde ilerleyen ve kendi içinde bütünlük oluşturan ikinci bir uzun tıbbi metin içermesidir. Yazarı belli olmayan ancak hekim olduğu izlenimini veren ve başlığı bulunmayan bu metinde çok sayıda tıbbi bitkinin ve terkinin kullanım endikasyonları bildirilmekte, bu kimi yerde ilaçlar kimi yerde hastalıklar esas alınarak yapılmaktadır. İki metin arasında konu akışı bakımından paralellik bulunmamaktadır. Bildirimiz çerçevesinde din, büyü, astronomi gibi konularda kimi paramedikal unsurlar da içeren derkenar notları halindeki ikinci metnin tanıtımı ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Summary

Nüzhet ül Ezhan fi Islah ül Ebdan is an important medical work of 16th century Ottoman physician Davud el Antaki (Dawood bin Omar) and one of its 19 manu-

script copies remaining today belongs to the Prof Dr İlder Uzel's personal library. This worn and partially missing copy includes a second long and integrated medical text in its margin spaces. This anonymous text without title makes feel that its writer is a physician and contains knowledge on using of medical plants and composed drugs and also magic, mystic and astronomic elements. There are not parallelism between the main text and the latter. This study consists of the introduction and evaluation of this second text.

The Discovery of the Spread and Prevention of Major Epidemics: the contribution of an Andalusian Physician of the Thirteenth Century: Lisan Ad Din Ibn Khatib (1313-1374).

Chakib NEJJARI*

Mohammed BERRAHO, Karima EL RHAZI, Mohammed El Abkari, Mohammed Elbiaze, El Bachir BENJELLOUN, Fatima Ezzahra MERNISSI, Tazi FADL, Faouzi BELAHSEN, Abdelilah SBAI, Tarik SQUALLI, Afaf AMARTI, Sidi Adil IBRAHIMI, Moulay Hassan FARIH.

***Professor and Head of clinical Epidemiology Department.
Member of Heritage committee of medical school of Fez,
Allal Ben Abdellah University, Fez, Morocco.
Email: cnejjari2000@yahoo.fr**

Summary

Ibn Khatib is one of the most fascinating figures of the Arab- Andalusian culture. Vizier of the Granada King, historian, philosopher, theologian and poet he spend his time between his native Andalusia and Morocco, where he made several trips to Fez and Salé where he will have a tragic end. His medical works are long gone unnoticed. However, the epidemic plague that ravaged the East and West between 1357 and 1341 (reached Granada in 1348) was an opportunity for the observer to draw the first rational scientific design explaining the mechanism of propagation of major endemic diseases and focusing on the most appropriate prophylactic measures that should be taken

Ideas of Ibn Khatib was recorded in a treatise he wrote a few years after the epidemic, probably during his stay in Morocco in 1359. A copy of this treaty was acquired for his library in Marrakech by the most cultivated Moroccan sovereign of his time, the Sultan Moulay Ahmed Al Mansur (1578-1603) from Saadian dynasty. The vagaries of politics led his son Sultan Moulay Zaidan al Nasir (1613-1628) to leave for a time the capital and to entrust to a maritime carrier their most valuable assets, one of which was the library of his father. Unfortunately this carrier was hacked by a Spanish Mediterranean Corsair and precious manuscripts were confiscated by the King of Spain for his own library at the Palace Monastery of San Lorenzo del Escorial near Madrid, where still preserved until today, the only known treaty on bubonic plague, Muqni'at as-sa'il 'an marad al-ha'il (Escorial MS. No. 1785, fols. 39a-48b), with two other Andalusian treatises on the plague written by Ibn al-Khatib's pupils.

There is only one edition of the treaty made in the nineteenth century by a German researcher MJ.Muller and published in 1863, but translation is incomplete and interpretations lack of precision. There is an ongoing work at the medical school of Fez to produce a new edition of the treaty with a full translation.

Just as Ibn Nafis (1213-1288) who discovered the small circulation of blood four centuries before William Harvey (1578-1657), Ibn Khatib can be considered the precursor of the great unrecognized infectious disease of the nineteenth century. His work illustrates the scientific advances in medieval times by the Arab-Andalusian physicians.

An Analytic Study of Imam Ali's Medical Instructions

Mohsen NOURAEI

**Faculty Member, Department of Quran and Hadith - Faculty of Theology
and Islamic Studies- University of Mazandaran – Babolsar- Iran.**

e-mail: m.nouraei@umz.ac.ir

Summary

Medical history is one of the richest aspects of Islamic culture and civilization. Researchers; for a long time, have tried to clarify the notable states of Islamic medicine through an investigations in to the ancient medical texts, introducing physicians and introducing medical centers. The author believes that scholastic restudying of medical traditions of the imams which has been ignored in the existent studies is a must. This article is an analytic description of medical authentic narrations received from imam Ali (p.b.up) (d.40-66). They contain important medical points such as the position of medicine, medical morals, patients' tasks, prevention, care orders and exclamation of the usefulness of herbs. One of the most important utility of this tradition is the antiquity and magnificence of Islamic medicine and inclusiveness of imam's knowledge.

Key words: imam Ali, history of Islamic medicine, medical narrations.

**“Konstantinos Mikhael ve Sergios Ioannou adlı Hekimlerin Tıp Kitapları
Işığında Arap Tıp Dünyasına ve Arap Hekimlerine Bakış”
“A Glance At the Arab Medicinal World and Arab Physicians under the Light
of Medical Books of Physicians Named Constantinos Michael and Sergios
Ioannou”**

Esin OZANSOY

**Doç.Dr.İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Yunan Dili ve
Edebiyatı Anabilim Dalı
e-mail: esinozansoy@hotmail.com**

Özet

Konstantinos Mikhael (1751-1816), 1751 yılında Yunanistan’ın Teselya bölgesinde, Arnavutluk ve Makedonya sınırlarına yakın Kastoria (Osmanlı döneminde Kesri/Kesriye denmektedir) kentinde doğmuştur. Viyana Tıp Akademisinde felsefe ve tıp eğitimi almıştır. Avusturya’lı hocası Maximilian Stoll (1742-1787)’un derslerini izlemiştir. 1779 yılında 28 yaşında henüz tıp öğrencisiyken, İsviçre’li hekim Samuel André Tissot (1728-1797)’un “De la santé des gens de lettre” adlı kitabını Fransızcadan Yunancaya çevirmiş ve yayınlamıştır. 1794 yılında “Istoria tis Iatrikis” (“Tıp Tarihi”) adlı kitabını yazmış ve Viyana’da basılmıştır. Bu kitap 1809 ve 1819 yıllarında Venedik’te yeniden basılmıştır. Yunanca olarak yazılmış ilk “Tıp Tarihi” kitabıdır. Kitabın içeriğine bakıldığına, kitabın çeşitli bölümlere ayrıldığı görülmektedir. Antik Yunan dünyasının büyük Yunanlı hekimlerinden söz edilmektedir. Yeni tıp biliminin temellerini atan bu hekimlerin tıbbın gelişiminde ve ilerlemesinde önemli katkılarına dikkat çekilmektedir. Keza, 16.Yüzyıl-18.Yüzyıl Avrupa’sının ünlü hekimlerinden de söz edilmektedir. “Tıp Tarihi” adlı kitabının birinci bölümünde, başlangıcından itibaren tıp sanatının icraatı ve ilerleyişi üzerine genel bilgi verilmektedir. Bu süreç içinde başarılı olmuş tüm hekim, hekim-filozoflar hakkında bilgi verilirken, özellikle Arap tıbbının tarihi gelişimi ve Arap Müslüman hekimler ve onların dünya tıp bilimine katkıları irdelenmiştir.

Sergios Ioannou’nun, 1818 yılında yazdığı “Pragmateias Iatrikis” (“Tıbbi İnceleme”) adlı kitabı İstanbul’da basılmıştır. Kitabın birinci bölümünde Tıp Sanatının Kısa Tarihinin Sergios Ioannou tarafından yazıldığı belirtilmektedir. Kitap beş bölüme ayrılmıştır. Kitabın dördüncü bölümünün birinci kısmında, Batı Avrupa’ya yapılan yabancı akınlar ve Arap dönemi yer almaktadır; ikinci kısım ise ünlü Arap hekim-filozof ve yazarlarına ayrılmıştır.

Çağdaş Yunan Aydınlanma döneminde yazılmış Yunanca tıp kitaplarından, hem Konstantinos Mikhael [“Istoria tis Iatrikis” (“Tıp Tarihi”) 1794 –Viyana,] hem de Sergios Ioannou [“Pragmateias Iatrikis” (“Tıbbi İnceleme”) 1881- İstanbul]’nun “Tıp Tarihi” içerikli kitaplarında 9.yy.- 11.yy.’lar arasında yaşamış olan Al-Râzî (Rhazes) Ebû Bekir, Ali-Abbas, Avicenna (İbn Sîna), Albucasis (Ebûl Kâsım Zehrâvi), Averroes (İbn Rüşd), Avenzoar (İbn Zuhr) gibi ünlü Arap hekimlerin

adları dile getirilmiştir. İlaç yapımında kullandıklarında çeşitli bitkilerden, pek çok yeni tıbbî macun ve şurup bileşim ve tertiplerini bulduklarından, bunların günümüze kadar Arap isimlerini koruduklarından söz edilmektedir. Hatta eczacılığa hoş kokulu ilaçları yerleştirdikleri belirtilmektedir. Sözü edilen Arap hekimlerin tıp bilimine ve Aydınlanma Çağına katkıları aktarılmıştır.

Summary

Constantinos Michael (1751-1816), was born in 1751 in the township of Kastoria (called Kesri/Kesriye during the Ottoman era), located in the Thessaly region of Greece – a settlement with close proximity to the Albanian and Macedonian frontiers. He has received higher academic education in the scholarly fields of philosophy and medicine at the Medical Academy of Vienna. In the same context, he has attended the courses provided by Maximilian Stoll (1742-1787), his Austrian lecturer. In 1779, and when he was only an undergraduate of medicine at the young age of 28, he translated Swiss physician Samuel André Tissot (1728-1797)'s book titled “De la santé des gens de lettre” from French into Greek, and eventually arranged for its publication. In 1794, he has written his book titled “Istoria tis Iatrikis” (“The History of Medicine”) and it was subsequently printed in Vienna. This tome was re-printed in Vienna in 1809 and 1819. Moreover, this stands out prominently as the first “Medical History”, penned in the Greek language. When a quick glimpse is thrown into the contents of the book, it becomes clearly evident that it is purposefully divided into various sections. There is a special citation of the great Greek physicians of the antique Greek world. Reputed as having laid out the foundations of the modern medicine practice, the text underscores the important and significance contributions of these physicians to the development, advancement and progress of medicine as a vital science. Likewise, the renowned physicians of the 16th and 18th-century Europe are also notably acclaimed. In the first chapter of the book titled “The History of Medicine”, a general information and background facts are offered on the practice of the art of medicine, commencing from its early start and its furtherance in due course of time. While brief bio-profiles are furnished virtually about all of the physicians, physician-philosophers who have acquired success and fame during this extensive process, specifically the historical evolution of the Arabian medicine, as well as the Arab Moslem physicians and their noteworthy contributions to the global medicine science are also incisively scrutinized and highlighted.

The book titled “Pragmateias Iatrikis” (“Medical Examination”) written by Sergios Ioannou in 1818, was printed and issued in Istanbul. The introductory first section of the book emphasizes that the “Short History of the Art of Medicine” was written by Sergios Ioannou. The book is split into five partitions. The first part of the book's fourth section contains a vivid chronicle on the waves of foreign raids launched on Western Europe and the Arab period; the second part, on the other hand, is reserved for the well-known and illustrious Arab-origin physician-philosophers and authors.

Among the notable medical books inscribed in the Greek language during the Contemporary Greek Enlightenment Period, such as the masterpieces featuring direct reference to the contents of “The History of Medicine” incorporated into both of Constantinos Michael’s [“The History of Medicine”, 1794-Vienna] and Sergios Ioannou’s [“Medical Examination”, 1881-Istanbul], names of other celebrated and eminent Arab physicians who lived in the time-slice between the 9th and the 11th centuries, such as Al-Râzî (Rhazes) Ebû Bekir, Ali-Abbas, Avicenna (İbn Sîna), Albucasis (Ebûl Kâsım Zehrâvi), Averroes (İbn Rüşd), Avenzoar (İbn Zuhr) are noticeably articulated. Reference is again made to the fact that they have discovered a myriad assortment of plants, herbs and weeds used in the manufacture of medicines, and that they had concocted innumerable compounds, ingredients and compositions, formulas of new medical innovations, pastes and syrups, and also that they had maintained their Arabic names and generic titles until our times. Furthermore, there is also a mention that they had managed to introduce and implant pleasant-smelling and aromatic drugs to the pharmaceutical realm. The relevant narration focuses on the contributions of the mentioned Arab physicians to the science of medicine in general and the Age of Enlightenment in particular.

Muzaffer Aksoy Kalıtsal Kan Hastalıkları Tanı Merkezinin Kısa Tarihi

Brief History of Muzaffer Aksoy Genetic Blood Disorders Diagnosis Center

Oya ÖGENLER1, Fatma Tosun AKSÖZ2

**1Yrd.Doç.Dr.Mersin üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD
2Phd.Dr.Muzaffer Aksoy Kalıtsal kan hastalıkları ve Tanı Merkezi**

Özet

Talasemi hastalığı önlenemez kalıtsal kan hastalığıdır. Önemli bir halk sağlığı sorunudur. Akdeniz anemisi adıyla da bilinen bu hastalık sürekli kan nakli isteyen yıpratıcı bir tedavi sürecine sahiptir. Eğer ebeveynlerden biri taşıyıcı ise çocukların taşıyıcı olması, eğer ebeveynlerden ikisi taşıyıcı ise çocukların talasemi hastası olması muhtemeldir. Taşıyıcıların taramalarla tespit edilmesi hastalığın doğum öncesi tanısına yardımcı olmaktadır.

Türkiye’de ilk Talasemi ve Orak hücreli anemi alanında çalışmalar Prof. Dr. Muzaffer Aksoy tarafından yapılmıştır. 1947- 1957 yılları arasında Mersin Memleket Hastanesinde dahiliye mütehassısı olarak çalışan Prof. Dr. Muzaffer Aksoy bu bölgede yaygın olan orak hücre anemisi ve Akdeniz anemisi hastalığını klinik olarak tanımlamıştır.

Ülkemizde yaklaşık 1.300.000 taşıyıcı vardır. Mersindeki taşıyıcı sayısı %3.5 ile Türkiye sıklığından fazladır. Bu nedenle Mersin gibi taşıyıcı görülme sıklığı fazla olan yerlerde kalıtsal hastalıkları tanı merkezleri koruyucu tedavi açısından önemlidir.

Devletin Thalessemia ve Orak Hücreli Anemi dahil olmak üzere, bütün kalıtsal kan hastalıklarıyla koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında mücadele etmesi 28.12.1993 çıkan kanunla güvence altına alınmıştır. Muzaffer Aksoy Kalıtsal kan hastalıkları tanı merkezinin Türkiye Akdeniz Anemisi tarihinde yeri dikkat çekicidir.

Mersinde 24.09.1998 tarih ve 1 nolu il Hıfzıssıhha meclis kararı daha sonra 08.11.1998 tarih ve 23517 sayı ile resmi gazete yayımlanmasıyla kalıtsal kan hastalıklarının taranmasını sağlayan Hemoglobinopati tarama testi evlilik öncesinde zorunlu hale getirilmiştir. 2 Şubat 1999 tarihinde de ilk hastasını kabul ederek merkez çalışmalarına başlamıştır. Tüm ilçelerde kan alma istasyonları kurularak evlilik öncesinde tanı konulmaya çalışılmıştır. Dönemin yöneticileri ve politikacılarının bu sürece katkısı fazladır.

Bu çalışmanın amacı Muzaffer Aksoy Kalıtsal kan hastalıkları merkezinin kısa tarihine ışık tutmaktır. Ayrıca bu tarih çalışması sayesinde özelde bu merkezdeki genelde ise kalıtsal kan hastalıkları merkezindeki çalışmalara dolayısıyla kalıtsal kan hastalıklarıyla mücadeleye sağlık sistemindeki değişimin etkisi irdelenmektedir.

Summary

Thalassemia is preventable genetic blood disorder. It is an important public health problem. This disease which is also known as Mediterranean Anemia has a back-bearing treatment process which requires continuous blood transfusion. It is possible that one of the children is vector if one of the parents is vector, and that one of the children is thalassemia patient if both of the parents are vector. Determination of vector through screening would enable diagnosis of disease even before childbirth.

Studies on Thalassemia and Sickle Cell Anemia in Turkey were first carried out by Prof. Dr. Muzaffer Aksoy. Prof. Dr. Muzaffer Aksoy who worked as internal diseases specialist in Mersin State Hospital between 1947-1957 clinically diagnosed the diseases of sickle cell anemia and Mediterranean anemia which are common in the region.

There are nearly 1.300.000 vectors in our country. The number of vectors in Mersin is more than the frequency of Turkey with 3.5%. Therefore, genetic diseases diagnosis center is important for protective treatment in places where the frequency of disease is high like in Mersin.

State struggling against all genetic blood disorders, including Thalassemia and Sickle Cell Anemia, within the scope of protective health service was guaranteed with the law enacted in 28.12.1993. Muzaffer Aksoy Genetic Blood Disorders Diagnosis Center has a notable place within the history of Turkey Mediterranean Anemia.

With the publication in official gazette with date 08.11.1998 and issue no. 23517 after resolution of Sanitation no.1 and date 24.09.1998, electrophoresis test which enable screening of genetic blood disorders has become compulsory before marriage. The center started its studies with its first patient in February 2, 1999. Blood-letting stations were founded in all towns and diagnoses were tried to be made before marriage. There are great contributions of manager and politicians of the period on this process.

The aim of this study is to shed light on brief history of Muzaffer Aksoy Genetic Blood Disorders Center. Moreover with the help of this history study, the effect of change in health system on fighting against genetic blood disorders will be analyzed through studies in this center specifically and in genetic blood disorder centers generally.

Osmanlı Sanatında Kakma Tekniğinin Yeri ve Önemi The Importance and Place of Inlay Technique in Ottoman Art

Demet ÖRNEK

Doç.Dr.Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi bölümü
e-mail:demetornek65@hotmail.com

Özet

Zaman içerisinde tahrip olan ya da tamamen yok olmuş ahşap sanat eserlerinin bir grubunu kakma tekniği ile yapılmış eserler oluşturmaktadır. İlk dönemlerde sade olarak kullanılan ahşap zaman içinde değişikliğe uğrayarak sedef, bağa, fildişi, boynuz, gümüş, tel ve değerli taşların kakılması ve kaplanması ile değişerek günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir.

En erken örneklerine Anadolu’ da XIV. yüzyıl Osmanlılar da rastlanmaktadır. XIV. yüzyıl ve sonrasında yapılmış olan ahşap eserlerde kakma tekniğinin uygulanmasıyla beraber geometrik süsleme yoğunluk kazanmıştır. XV. yüzyılda Topkapı Sarayında bir sedef atölyesi kurulduğu ve burada sedefçilik öğretildiği bilinmektedir. XV. Yüzyılda başlayan kakmalar, rozet ve yıldız şeklinde serpmeler olarak aralara yerleştirilmiştir. XVI. yüzyılda Osmanlı imparatorluğu büyük gelişme göstermiş ve özellikle yüzyılın ikinci yarısında çok zengin nitelikte eserler verilmiştir. XVII. yüzyıl ikinci yarısından itibaren “tarsi” tekniğinin uygulanmasıyla ahşap yüzeyinin tamamen sedef ve bağa kaplanarak ahşabın görünmediği örnekler meydana getirilmiştir. XVIII. yüzyıl da kakmacılık, XVI. ve XVII. yüzyıllara göre daha sönük kalmıştır. Bu dönemde tel kakma ile kontür çizgisi yapılmıştır. Kakma tekniğinin kullanım alanı oldukça yaygındır. Özellikle ceviz, elma, armut, çam, sedir, tik ve benzeri ağaçlar yumuşaklık derecelerine göre iskeleti oluşturmuşlardır. Bir yandan vaiz kürsüsü, rahle, kuran ve cüz mahfazaları gibi dinsel içerikli eserler; bir yandan taht, saltanat kayığı gibi törenlerde kullanılan eserler; mücevher kutuları, ayna, fırça, sandık, koltuk, çeşitli sehpa, kavukluk ve yağdanlıklar gibi mobilya ve ev eşyalarında; tabanca, bıçak, kılıç gibi savaş aletlerinde kakma tekniğinin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kakma, Fildişi Ahşap, Sedef, Bağa

Summary

A group of wooden artworks that got destroyed or completely disappeared in time were formed of artworks done with the inlay technique. The wooden artworks that used to be simple in the the first periods, started to change in time and were made

by covering or inlaying of ivory, pearl, turtles shield, horns, silver, wire and gems to the woods and kept its presence to this day.

The earliest examples can be found in Anatolia in 14. century Ottomans. Geometrical ornamentation gained importance by the inlay technique done on the wooden atworks in 14. century and onwards. It has been known that a nacre atelier has been built in the Topkapı Palace in the 15. century and nacre has been thought there. Inlay started in 15. Century, were placed in the form of stars and pins. In the 16. century Ottoman Empire showed great developement and gave artworks that have great quality especially in the second half of the century. Bu the 'tarsi' technique used from the second half of the 17. century examples of artworks that were never seen before were made by complete coverage of the wooden surface with pearls and turtle shields. In the 18. century, inlay technique did not have much importance according to the 16. and 17. centuries. In this period wire inlay and contouring were made. The usage area of the inlay technique is pretty wide. Especially, apple, pear, pine, cedar, walnut, teak and similar trees built the skeletons according to their degrees of softness. On one hand religious items like preachers bench, bookrest, Quran and fascicle cases and such, on the other hand artworks like thrones for using in the ceremonies; jewellery boxes, mirrors, brushes, chest, chairs, various tables, shelf for holding turbans and oilcups for home appliances and furniture; guns, knives, swords for war devices were made by the wide usage of inlay technique.

Keywords; Inlay, ivory, wood, pearl, turtles shield

Gençlik Aşısı Esasları

Principles of Rejuvenation by Grafting

Müesser ÖZCAN

**Yrd.Doç.Dr.(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi:
e-mail: muesserozcan@mu.edu.tr)**

M. Esat HARMANCI

Prof.Dr.(Kocaeli Üniversitesi)

Doğan EVECEN

Okt (İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü)

Naki BULUT

Dr.(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi)

Özet

Cemil Şerif Baydur (1894 - 1967) kendi imkânlarıyla nöroşirurji alanında eğitim almak ve araştırma yapmak üzere Paris'e gitmiştir ve Dr. Abdülkadir Cahit Tüner ve Dr. Hami Dilek ardından Türk Tıp Tarihinde üçüncü nöroşirurji uzmanı olarak görev yapmıştır. İyi derecede Almanca ve Fransızca bilen Cemil Şerif tıbbiyede okurken kitap yazmaya başlamış bir hekimdir. Hatta bir cerrah için çok trajik olan parkinson hastalığına rağmen ilerleyen yaşında da sürekli eserler vermiştir.

Gençlik Aşısı ve Esasları memleketi Muğla Vilâyet Matbaasında 1928 yılında basılmış ikinci kitabıdır. Osmanlı Alfabesi ile yazılmıştır. Muğla Hükümet Tabipliği görevini yaparken yazdığı bu kitap aşı ile gençleşmek üzerinedir. Bu konuyu yabancı dildeki çok sayıda literatür bilgisi ve özellikle Serge Voronoff deneyleri ile ele aldığı görülmektedir. Kitap 84 sayfadır. Elde etme şansını yakaladığımız kitabın kapağında Cemil Şerif'in imzası da bulunmaktadır. Kitabın önsözünde "Bir iki söz" başlığı ile yazılan bir önsözle başlayan kitap, ayrı bölümler halinde toplam 22 başlıktan oluşmaktadır.

Kitapta; endokrin sistem, hormonlar üzerine farklı görüşler, anatomi ve fizyolojisi, yaşlanma ve yaşlanmayı engelleme, hayvan aşı çalışmaları, Woronoff'un domuz, at, boğa ve maymunlar üzerinde yaptığı aşı çalışmaları, gençleşme çalışmaları örnekleri, aşılamanın gereği, maymunlarla yapılan aşı çalışmaları, aşılama çalışmalarının dünyadaki yeri, kendi aşı denemeleri ve deneylerinin sonuçları vaka örnekleriyle anlatılmıştır

Cemil Şerif'in diğer kitaplarından farklı bir yapıya sahip olan Gençlik Aşısı Esasları kitabı dönemin popüler tıp bilgisi veya daha az kabul gören görüşleri içeren bir kitap olma özelliğindedir.

Summary

Cemil Şerif Baydur (1894 - 1967), went to Paris with his own means for education and to make researches on neurosurgery. He has served as the third neurosurgery specialist in Turkish Medicine history after Dr. Abdülkadir Cahit Tüner and Dr. Hami Dilek.

Having good command of German and French Cemil Şerif started to write books before he was graduated. In spite of his Parkinson disease, which is quite tragic for a surgeon, he kept on writing books in his sunset years.

Principles of Rejuvenation by Grafting is his second book which was published in 1928 in his hometown Muğla at Province Printing House. The book was written in Ottoman Alphabet. This book which was written while he was doing his duty as Muğla government physician is on rejuvenation by grafting.

The book has 84 pages and the subject was discussed thanks to many literature information in foreign languages and especially Serge Voronoff's experiments.

The book which we got the opportunity to found has also the signature of Cemil Şerif on its cover. Starting with a preface titled "Bir iki söz" the book has 22 single topics in total.

In the book; endocrine system, different opinions on hormones, anatomy and physiology, aging and preventing it, studies on animal vaccine, Woronoff's vaccine studies carried on swines, horses, bulls and monkeys, examples of rejuvenation studies, necessity of vaccination, vaccine studies on monkeys, position of vaccine studies around the world, his own vaccine trials and results of the experiments were explained with case examples.

Having a different structure from Cemil Şerif's other books, Principles of Rejuvenation by Grafting has put popular medicine info of the era and the opinions which are less accepted together.

Doğu Bilgelerinden Farabi ve Müzikle Tedavi Bahsi Music Therapy in the Works of al-Farabi, One of the Foremost Eastern Scholars

Hülya ÖZTÜRK*

***Araştırma Görevlisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı.
hulyaozturk-53@hotmail.com/
hulyao@ogu.edu.tr**

Özet

Farabi, 870 yılında doğmuştur. Tam adı Ebu Nasr Muhammed bin Muhammed bin Turhan bin Uzluk el-Farabi el Türki olup Türkistan'ın Farab kentinin yetiştirdiği en önemli şahsiyetlerin başında gelmektedir.

Türk düşünce tarihinin en büyük isimlerinden olan Farabi, akli insanın sahip olabileceği en yüce değer olarak benimsemiş, grek düşüncesinden büyük ölçüde etkilenmiş, bu alanda yaptığı çalışmaları kendisine Aristoteles'ten sonra ikinci öğretmen lakabının verilmesine sebep olmuştur. Doğunun batıya açılan düşünce tarihinde köşe taşlarından biri olma özelliğini taşıyan Farabi adeta “Doğu Bilgeliğinin Kapısı” olmuştur.

Farabi, mantık-matematik-astronomi-astroloji-fizik-psikoloji-doğa tarihi-müzik-genel felsefe-ahlak, siyaset-dil-bilim-tasavvuf-din gibi pek çok alanla ilgilenmiştir. Bunlardan müzik alanında verdiği eserlerinde daha çok tasavvufi anlayış ağır basmaktadır. İslam Medeniyeti tarihinde özellikle tasavvuf ekolü mensupları müzikle uğraşmış, akli ve asabi hastalıklarda müzikle tedaviyi önermişlerdir.

Bu dönemde yaşamış büyük Türk-İslam alimleri ve hekimlerinden olan Zekeriya Er-Razi, İbn-i Sina ve Farabi, müzikle tedavinin psikişik hastalıkların tedavisinde kullanılabileceğini söylemiş ve kullanmışlardır.

Çalışmamızda Farabi'nin hayatı, eserleri ve sağlık alanına olan etkisi üzerinde durulduktan sonra bu alandaki eseri olan Musiki-ul-Kebir adlı eserinde müziğin önemi, ruha olan etkileri ve müzikle tedavinin ne şekilde yapılabileceğiyle ilgili verdiği bilgiler açıklanmaya çalışılmıştır.

Musiki, Farabiye göre ilimler sınıflamasında matematiğin bir dalı olarak ele alınmıştır. Bu konuda Oklides'in eserlerinden de yararlanan Farabi musiki alanıyla ilgili, el-medhel, sanaa'el musiki, kitab fi ihsa-ul ika'va-l ikaat, sanaate fi-l musiki ve el musiki-l kebir adlı büyük eserlerini kaleme almıştır. Bunlardan bugüne kadar ulaşan el-musiki-l kebir adlı eseri bu alandaki en önemli ve Ortaçağ'ın en büyük eseridir. Sonuç olarak İslam medeniyetinde müzikle tedavi şekli daha sonraları daha da geliştirilerek gerek Selçuklu gerekse Osmanlı hekimleri tarafından tatbik edilmiştir.

Summary

Al-Farabi was born in 870. His full name is Abu Nasr Muhammad ibn Muhammad ibn Tarhan ibn Uzalag al-Farabi. He is one of the most prominent figures who was born in Farab, Turkestan.

One of the greatest figures in the Turkish history of thought, Farabi predicated that reason is the most sublime value that a person may have. He was considerably influenced by the Greek thought, and his studies in this field earned him the title of “Second Teacher”, following Aristotle. One of the pillars in the history of thought, opening from east towards the west, Farabi was the “Door of the Eastern Wisdom”. Farabi was interested in plenty of disciplines including logic, mathematics, astronomy, astrology, physics, psychology, history of nature, music, general philosophy, ethics, politics, languages, sciences, sufism and religion. In his works related to music, the influence of Sufism is tangible. In the history of the Islamic civilization, particularly the members of the mystic school were interested in music and suggested the use of music in the treatment of mental and neural disorders.

Great Turkish-Islamic scholars and physicians who lived in that age, including Zakariya al-Razi, Ibn Sina (Avicenna) and Farabi used musical therapy for the treatment of psychic diseases.

After providing an overview of the biography and works of Farabi as well as his influence on the field of medicine, this study offers information on the importance of music, mental effects of music and methods of music therapy, as dealt with in his work *Kitab al-Musiqa al-Kabir* (The Great Book of Music).

In Farabi’s classification of disciplines, music is a subfield of mathematics. Making use of Euclid’s works, Farabi produced great works related to music, i.e. *Al-Madhal*, *Sanaa’al Musiqi*, *Kitab Ihsa’ al-Iqaat* (Classification of Rhythms), *Sanaate fi-l musiqi* and *Kitab al-Musiqa al-Kabir*. Among these works, *Kitab al-Musiqa al-Kabir*, which reached our present day, is his most notable work in this field and the greatest work on music written in the medieval age. In the Islamic civilization, music therapy increasingly developed and was used by the Seljuk and Ottoman physicians.

**Türkiye’de Hasta Hakları ve Çocukların Tedaviye
İştiraklerinde Bilgilendirilme Haklarının Yasa ve
Yönetmeliklerdeki Yeri**
**The Place of Patient Rights and the Children’s Right to be
Informed on the Participation to the Treatment in the Acts
and Regulations in Turkey**

Hülya ÖZTÜRK*

***Araştırma Görevlisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp
Tarihi ve Etik Anabilim Dalı.**

hulyaozturk-53@hotmail.com/ hulyao@ogu.edu.tr

Özet

Bir Pediatri kliniği.....nolu oda :

Asistan: Çocukların yaşam kalitesi konusunda bir çalışmamız var. Bize yardımcı olmak için bırakacağım soru kağıdını yanıtlamak ister misin?

Hasta M .16 yaşında kız : Hiç kimseye bir şey anlatmak istemiyorum

Asistan: Anlatmak zorunda değilsin, sadece ismini yazmak zorunda olmadığın bir form vermek istiyorum, cevaplamak ister misin?

Hasta M .16 yaşında kız : Herkes neden ölmek istediğimi bilmek için çok hevesli ama ben söylemek istemiyorum.

Asistan : Peki bir şey anlatma, Ben de hastaneye gelişinle ilgili bir şey sormuyorum, anlatmanı da beklemiyorum. Sana yardımcı olunabilmesi ve tedavi sürecinin belirlenebilmesi için sana bakan doktorlar bazı şeyleri bilmek isteyeceklerdir, ama sen istersen, sen anlattırsan

Çalışmamızda bu anlatıdan yola çıkarak, çocuk hastaların, onların kendi bedenlerine yapılacak girişimlerde bireysel tercih ve kararlarının yaşamları üzerine etkisi, Türkiye’deki yasa ve yönetmelikler temelinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasınının 41.maddesi Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları ile ilgilidir.

Türk Ceza Kanunu’nun(TCK) 6.maddesinde, “çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” anlaşılır. Çocuk Koruma Kanunu’nun 3.maddesinde de, “Çocuk: daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir.” Denmektedir.

Anayasanın 17. Maddesi uyarınca “Yaşama Hakkı” tam ve sağ doğumla elde edilse de bu hakların kullanabilmesi belli koşullar altında gerçekleşebilmektedir. Bunlar; ergin olmak, ayırtım gücüne sahip olmak ve kısıtlı olmamaktır.

Çocuk, toplumsal olarak ve yasalar karşısında karar verme yetilerine tam olarak sahip olmayan, kendi hakkında tam olarak karar veremeyen bir noktada

tanımlanmıştır. Oysa ki TCK'nun 31.maddesine göre çocuğun, algılama ile ilgili bir problemi yoksa 12 yaşından itibaren yaptığı eylemden sorumlu tutulmaktadır. Yaptığı olumsuz eylemlerden 12 yaşından itibaren sorumlu tutulan çocuk kendi bedeni üzerinde yapılacak işlemlerde de bu yaştan itibaren söz sahibi olmalı mıdır? Yasaların, Çocukları karar vermede sınırlı ya da yetersiz olarak kabul etmekte olduğu düşünülürse, yapılacak eylemlerde bilgilendirme kime karşı yapılmalı, onam kimden alınmalıdır? Bu doğrultuda ülke yasa ve yönetmelikleri ve etik problemler, ilkeler göz önünde bulundurularak hazırlanan Hasta Hakları yönetmeliği; "Kanuni temsilcinin muvafakatinin gerektiği ve yeterli olduğu hallerde dahi, mümkün olduğu ölçüde küçük veya mahcur olan hastanın dinlenmesi suretiyle tıbbi müdahaleye iştiraki sağlanır." şeklinde bir tutum izlemiştir. Yukarıda verilen mevzuat ve tartışma temelinde; Çocuk hastaların bilme ve katılma hakları saklı tutulsa da tıbbi müdahaleye başlamadan önce yazılı ebeveyn onamı yanında yaş dikkate alınarak çocuğun da izni alınması gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Onam, Türkiye'deki Düzenlemeler

Summary

Below conversation was between the patient (girl, age 16) and the intern, in a pediatrics clinic, room XX.

Intern: We are conducting a study on the children's quality of life. Do you want to answer the questionnaire to help us?

Patient (girl, age 16): I don't want to tell anything to anyone.

Intern: You do not have to tell anything. I just want to give you a questionnaire that you do not have to write your name on. Do you want to answer it?

Patient (girl, age 16): Everyone is willing to know why I don't want to die, but I don't want to tell.

Intern: Okay, don't tell. I am not asking about you coming to the hospital, and not expecting you to tell. The doctors that are taking care of you would want to know certain things in order to help you, and determine the treatment process, only if you want and tell.

From the perspective of the above conversation, the effects of the children patient's choices and decisions in case of the attempts on their bodies, on their lives are aimed to be explained based on the acts and regulations in Turkey.

The 41th item of the Constitution in 1982 of the Turkish Republic is about the Protection of Family and Children Rights.

In the 6th item of the Turkish Criminal Law, the word "children" refers to "someone who has not turn 18". In the 3rd item of the Child Protection Act, it was stated that, "Child, even mature in earlier ages, is someone have not turn 18".

According to the 17th item of the Constitution of the Turkish Republic, even though the Right to Live is gained at the birth in a full and healthy condition, the usage of

this Right occurs in certain circumstances. These are being mature, capacity of discernment, and not being restricted.

Socially, child is defined in the point of not fully having the ability to decide, and not having the ability on decide on own. Yet, according to the Turkish Criminal Law, a child that do not have a perception problem, is hold responsible from the acts that he/she does, if older than 12 year old. Should a child, who is hold as responsible from her/his acts, have the right to say something on the operations on his/her own body beginning from this age?

When taking into account that our acts consider the children are limited and insufficient to decide, the question “who to inform for the attempts, and take the consent from?” comes to the fore. In this direction, the Patient Rights Regulation, which was prepared considering the acts, regulations, and ethical problems and principles; has maintained the following: “even for the cases, in which the legal representative’s (guardian) acquiescence is necessary and sufficient (item 26)”, the little or interdict patient’s contribution to the medical treatment is provided by listening him/her, in so far as possible.

On the basis of the legislations and the discussion provided above, it is concluded that, however the children’s right to know and to be informed are reserved, taking the consent of the child patient is required considering his/her age, before starting to the medical intervention, in addition to the parent’s written consent.

Key Words: Child, Consent, Regulations in Turkey

Herbal Carminative Medicines as Viewed by Hakim Aghili Shirazi in Makhzan-al-Adviya

Mehdi PASALAR-1, Maryam MOSAFFA-JAHROMI-2

1- Health Policy Research Center, Shiraz University of Medical Sciences,
Shiraz, Iran

2- Department of Traditional Pharmacy, School of Pharmacy, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

E-mail: pasalar@sums.ac.ir
mehdipasalar@yahoo.com

Summary

Abdominal bloating or flatulence is one of the most prevalent gastrointestinal complaints which affecting different health parameters like satisfaction and quality of life. There are numerous suggestions to solve this problematic illness and herbal carminative medicines are among recommended options.

Regarding traditional Persian medicine (TPM), various kinds of herbal carminative medicines with their specific mechanisms of action could relieve or treat these complaints.

Hakim Aghili Shirazi (lived in 18th century), one of the great scholars in TPM field, has introduced all types of herbal carminatives in his valuable book about single herbal medicines (Mofradat), "Makhzan-Al-Adviya", written in Persian and organized it in 14 chapters.

Reviewing the book, these herbal carminatives are set in six categories:

1. **Mohallil-e Riyah (gas gradual dissolver):** Pimpinella anisum L. and Myristica fragrans Houtt.
2. **Taarid-o Riyah (gas repeller):** Cyperus longus and Glycyrrhiza glabra.
3. **Kasir-o Riyah (gas fractionating and excreting):** Ruta graveolens L. and Alpinia officinaum Hance.
4. **Daafi-e Riyah (gas excreting):** Illicium verum Mill. and Eugenia caryophyllata Thunb.
5. **Mofashi-e Riyah (gas diffuser):** Prangos ferulacea L. and Ferula assa-foetida L.
6. **Mosakin-e Riyah (gas calmative):** Beta vulgaris L. and Fraxinus excelsior L.

Each group has a specific function on gastrointestinal gas passage and consequently, results in abdominal distention relief. Recognition of precise mechanisms of these herbal plants and comparison with synthetic drugs through well designed clinical trials are neglected necessities for TPM researchers worldwide.

Key Words: Hakim Aghili Shirazi, Herbal Carminative Medicines, Makhzan-Al-Adviya, Traditional Persian Medicine.

Çağının Tanığı Olarak Abbâsî Sarayı Tabipleri Physicians of Abbasid Court as Eyewitnesses to Their Era

Selahattin POLATOGLU
e-mail:s_polatoglu@yahoo.com

Yuzuncu Yil University Faculty of Theology, Department of Islamic History,
Van/TURKEY

Guest Researcher at The University of Jordan, Amman/JORDAN

Özet

Her bilimin mazisi tarihe konu olduğu gibi, tarih de farklı alanlardan gelen kimse-ler tarafından kaleme alınmıştır. İslam toplumunda h. III./ m. IX. asırdan itibaren tıp ve tabipler tarihine dair eserler yazılmaya başlamıştır. Bu bağlamda, tabiplerin de çağının tanığı olarak tarih yazdıklarını görmekteyiz. İslam dünyasında tabiplerin tarih yazıcılığının ilk örneklerine Abbâsî Devleti'nde rastlamaktayız. Saray tabipleri halife ve devlet ricalinin tedavisiyle vazifeli iken, aynı zamanda siyasi ve toplumsal hadiselerle de bizzat yakından şahit oluyorlardı. Bu hekimlerden bazıısı kronik tutarak çağını kayıt altına almış, bazıısı da hatırat yazarak müşahedelerini gelecek nesillere aktarma yolunu seçmiştir.

Bu araştırmada Abbâsî saraylarında tabip olarak hizmet etmenin yanı sıra tarih eseri yazan şahsiyetleri tespit etmeye çalışacağız. Bu tabiplerin dönemin tarih yazıcılığına ne tür katkı sağladıkları, tarih eserlerindeki hususiyetler ve Abbasi sarayınca istihdam edilen tabiplerinin gündelik yaşamlarının öne çıkan yönleri ele alınacaktır. Özellikle Abbâsî sarayı tabiplerinden Huneyn b. İshak (ö. 260/873) ile Sâbit b. Sinân'ın (ö. 365/975-76) tarih eserleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abbâsî devleti, saray tabipleri, tarih yazıcılığı, Huneyn b. İshak, Sâbit b. Sinân

Summary

As the past of every science is dealt in history, history has also been written by the people from different fields. In Islamic society, the works on history of the medicine and physicians (Ṭabīb) began to be written in the 3rd AH / 9th AD century. In this context, we see some physicians who also write history as a witness of their era. Where we find the first examples of history-writing by the physicians in the Islamic world is Abbasid state. While physicians charged at the Abbasid court with the treatment of the caliphate and statesmen, at the same time, they were eyewitnesses to the political and social events. Some of these doctors recorded their era by writing the annals and some others, writing the memories, preferred transferring their witnesses to the next generations.

In this research we try to identify personalities who wrote books of history in addition to their service as a physician at the Abbasid courts. Their contribution rates to the historiography of the period, the characteristics of their historical works and the prominent aspects of everyday life of physicians employed by the Abbasid courts will be also studied. Especially, this study will focus on works done by physicians of Abbasid palace, Hunayn b. Ishāq (d. 260/873) and Thābit b. Sinān (d. 365/975-76).

Keywords: Abbasid state, the court physicians, historiography, Hunayn b. Ishāq, Thābit b. Sinān

MODERN MEDICINE IS INDEPTED
Surgical Instruments Introduced by a Muslim Physician Abu
al-Qasim Khalaf
İbn al-Abbas al-Zahrawi

*Masroor A. QURESHI, **Humaira BANO, ***İrfan AHAMAD, ****Muhammad RAZA

REGIONAL RESEARCH INSTITUTE OF UNANI MEDICINE, DEPARTMENT OF AYUSH MINISTRY OF HEALTH AND FAMILY WELFARE GOVERNAMNET OF İNDIA OPPOSITE DEPARTMENT OF OPHTHALMOLOGY J.J.HOSPİTAL, BYCULLA, MUMBAI-8

*ASSİSİTANT DİRECTOR (SCİENTİST (IV))

**RESEARÇ OFFİCER (SCİENTİST, (II))

***RESEARÇ OFFİCER

****RESEARÇ OFFİCER (SCİENTİST (IV))

e-mail: drmasrooralig786@hotmail.com

Summary

Abu al-Qasim Khalaf ibn al-Abbas Al-Zahrawi (936–1013), was a Muslim Physician and considered the greatest surgeon in the Islamic world. He contributed many technological innovations, particularly devices and surgical instrument which he used in particular surgeries. He draws diagrams of each tool used in different procedures to clarify how to carry out the steps of each treatment. His ground-breaking contributions to the field of surgical procedures and instruments had huge impact in the world. He introduced over 200 surgical instrument and some of his discoveries are still applied in medicine. Original photographs and video clips of Surgical instruments and devices which he invented and used during surgery, taken by author from Sharja Museum of Islamic Civilization will be shown at the time of presentation.

A Review paper on JIMA (Intercourse) -in the Light of Legend Greek-Arab Philosophers

Azizur RAHMAN*, Imtiyaz AHMAD**

***P.G. Scholar, Dept. of Kulliyat Umooor-e-Tabiya, National Institute of Unani Medicine, Bangalore, Karnataka, India, 560091, contact no-7411124624
E- mail: azizalig@gmail.com**

**** P.G. Scholar, Dept. of Ilmul Saidla, National Institute of Unani Medicine, Bangalore, Karnataka, India, 560091
E-mail: imtiyazalig84@gmail.com**

Summary

Jima (intercourse) is a natural process of Istifragh (elimination) like other i.e. defecation, micturation etc, but Jima is an elimination of Fuzla-e-Saleha. According to Unani philosophers Mizaj of Mani (semen) is Hot Moist. Effects of Jima appear on the health of human being according to Mizaj (temperament), age, habits and seasons etc. Greek-Arab philosophers have given the great thoughts and other instructions about Jima. They described the benefits and harms of Jima. Hazrat Mohammad (PBUH) also narrated about Jima in Hadith. Hkm Ibn Al Qayyum Jozi stated in his legend book Tibb-e-Nabwi “Palpitation, Junoon, Epilepsy etc are being developed due to retention of semen in the body but proper Jima saves the body from fatal diseases. Jima is best source for the prevention of health”. Unani philosophers have stated that, excess of Jima leads to dryness and lethargies in the body. These philosophers also described the drugs, related to Mowallid-e-Mani (semen producing), Moghalliz-e-Mani (semen viscositive), Mumsik-e-Mani (semen avaricious) and Moqawi-e-Bah (aphrodisiac).

Islamic Approach in Palliative Care: Supportive Integrated Complementary Alternative Medicine

*** M. K. RAHMAN

**Dr.M.Sc [Life Science] M.F.A.M [Ayu] F.I.I.M [Ayu]
M.D.[Drayuguna]Professor &HOD Dravyuguna Department YMT Ayurvedic
Medical College Kharghar Navi Mumbai
INDIA**

e-mail: drmkrahman@rediffmail.com

Summary

The teaching of Islam covers all field of human activity Medical , Spiritual and material , Individual and Social ,Educational Cultural ,Economic and Political National and International It is only health which ensure the proper functioning of human activities ,mortality , faith and knowledge Infect physical health is the basic factor in development of mind Health is not only a great blessing of Allah but also a valuable trust from the Almighty Allah Abu-Dhahabi said “Medical treatment is sunna” because the Prophet [SAAS] did it and ordered that it should be done Teaching of prophet Hazrt Muhammad [SAAS] a great change in attitude toward the disease and made great advance in medical science Palliative care has brought new dimensions in health care and it is relatively new medical discipline Palliative means caring for some one who may not get better , but who is nevertheless not at the death ‘s door and may live for many years Islamic etiquette for patient will be helpful in palliative care in terminal ill patient Virtues taken Holy Prophet Hazrat Mummhod [P.B.U.H] nursing and visiting the sick is compulsory [Farz] in case when sick patient is about to die for want of care and attention . I t is Farz e kafaya [[compulsory on the community as whole In the case of pressing need of nursing if one Muslim performs this nursing at the time of die need the whole community is abosuled from the responsibilities but none of them taken care of the patients the entire body of Muslim community will be responsible and suffer from the sin thus committed Nursing and visiting the patient is Suunat Many people needing palliative care looked after in their home A modern ‘hospic movement ‘ was functioning separately from the hospital system This movement has evolved into palliative medicine giving ‘total care ‘ to the patient Complementary therapies have become increasingly since 1980 with growing number of the general public and nursing profession becoming aware of alternative and complementary method which can be beneficial to the patient or terminal care one of the complementary therapy is aromatherapy massage and touch therapy which help people faced terminal ill have enjoyed a quality of life better than they might other wise have been experienced.

History of Medicine at the Oldest University in the World, Al Qaraouiine University, Fez, Morocco.

Karima EL RHAZI*

Chakib NEJJARI, El Bachir BENJELLOUN, Mohammed El Abkari, Mohammed Elbiaze, Fatima Ezzahra MERNISSI, Mohammed BERRAHO, Tazi FADL, Faouzi BELAHSEN, Abdelilah SBAI, Tarik SQUALLI, Afaf AMARTI, Sidi Adil IBRAHIMI, Moulay Hassan FARIH.

***M.D.Ph.D.Professor of communal medicine
Member of Heritage committee of Medical School of Fez
Allal Ben Abdellah University, Fez, Morocco.
Email: elrhazikarima@gmail.com**

Summary

Founded in 859 and located in Fez (Morocco), Al Qaraouiine University still active, is the oldest university in the world. The medical education began at the university with the Idrissy dynasty, a few years after the construction of Fez town, transposing Eastern medicine in Morocco. During the XI - XIII century, the medical history of Morocco and the Muslim Spain has been marked by numerous training travels of doctors in both sides, Among them: Avenzoar (Ibn Zuhr) , Avenpasse (Ibn Baja) , Averroes (Ibn Rushd) and Ibn Tofail and Ibn Khatib. The teaching of medicine at Al Qaraouine University reached moments of glory at the Mérinide period ranging from 1269 to 1465. The University delivered Ijaza (diplomas) to its students. The first medical degree was issued in 1207 to Abu abdillah alkoutami. The members of the jury were: Ibn Al Bytar, Al Ichbili and Annabati.

From the middle of seventeenth century, scientific progress continues his development. During this period, Alaouite king Moulay Errachid attended medical courses at the University and encouraged research by providing students with scholarships. From 1823, Morocco has experienced a period of unrest. Medicine will soon sink into the most total decline. Al Qaraouiine University stopped teaching medicine and the last diploma was awarded by the university in 1893.

In conclusion, the Islamic world through the University of AlQaraouiine, knew a very developed medicine, inherited from the former and perfected during many centuries by the Muslims. Unfortunately, our current scientific and medical production is not up to this history. Thus, it is time when our history should push us to a dynamic and harvest work, allowing us to forge ahead as made before in other so prestigious universities as Al Qaraouiine like Oxford, heidenberg and others.

Makkah and Medicine in the Late 19th Century from A Malay Medical Treatise.

Mohd AffendI Mohd SHAFRI

**Kulliyyah of Allied Health Sciences, International Islamic University Malaysia, 25200 Kuantan, Malaysia
Affendishafri @iium.edu.my**

Summary

Makkah has a central role in Islamic civilization as a centre of pilgrimage, migration, trade as well as learning. Despite this, not much was written and known of the history of medicine of the city which was once home to important figures in Islamic medical history such as Dawud al-Antaki. Makkah's medical history remains patchy and text with special mention of Meccan medical practitioner, facility and available medicine is generally non-existent. In this light, a Malay medical treatise, *Tayyibul Ihsan*, could be considered special. It was written in the late 19th century by Ahmad ibn Muhammad Zayn al-Fathani. The scholar was a Makkah resident-scholar of Malay descent who possessed encyclopaedic knowledge of religious and secular sciences and was highly regarded by the Ottoman authority of his time. Although the treatise was written with his Malay people in mind, it also provides some insight into his medical practice and learning while residing in Makkah. The text contain cross-references to other medical corpuses to which the author must have had easy access to, either in his own rich private collection, or in other libraries of Makkah. The author also noted down other aspects of his medical practices such as the results of his experiments or observations with some medicines and interactions he had with people in Makkah. More pertinently are his references to medicines available in Makkah at that time, whether at home, the apothecaries or the local markets. The text is also mentioned local Meccan disease-bearing animals and animals useful in the production of medicine. Although it was not specifically a work on medical history of Makkah, *Tayyibul Ihsan* presents us with a valuable glimpse of the practice of medicine in Makkah at the end of the Ottoman period.

Keywords: Late Ottoman, Makkah, Malay medicine, Islamic medicine, medical text

Obstetrics and Gynecology in Islamic Medical Heritage as Viewed by Ibn Sina in Comparison with our Recent Medical Knowledge

Mohammad SHAYEB*

MD., DIP., DIU., MSC., PHD.

* Consultant Obstetrics and Gynecology.

Professor of Medical history and Ethics, Faculty of Medicine - Aleppo University, Syria.

Member of the American Society of Reproductive medicine (ASRM).

Member of the International Society of History Of Islamic Medicine (ISHIM).

Member of Middle East Fertility Society (MEFS).

E-mail: m-shayeb@hotmail.com

Summary

Medicine is the real need to maintain healthy human being since old centuries; beginning of the life.

Islamic civilization has flourished in different scientific fields, as Muslim physicians paid much attention to medical sciences improving health of the human beings.

Ibn Sina had left many important books in all sciences and his main important medical book was Al Qanun Fi Al-Tip, which translated to many foreign languages and was the essential medical encyclopedia in most medical schools in Europe for more than four hundred years.

Ibn Sina was not ape to Hypocrites neither to Galen but he joined between the two methods, attitudes and sciences, adding to them many of his own experiences and experiments.

In this paper we highlight Ibn Sina importance in some interesting obstetrical and gynecological cases comparatively with recent medical knowledge as: immunological infertility, high risk pregnancies, obstructed labor (causes, signs, symptoms, classifications, complications and managements), imperforated hymen, inversion of uterus...

The aim of this paper is to improve the important role of many great Muslim physicians like Ibn Sina and others in reserving, translating sciences, and adding many theories, exploration, good ideas and opinions that led to expansion of the horizon of science and added to it many useful advances in obstetrics and gynecology.

Osmanlı Saraylarında Mutfak Kültürü Gastronomy Culture in Ottoman Palaces

Nazan ERENOĞLU SON-1

1-ESOGUTH. Dr. Dyt.
e-mail:nazanson@ogu.edu.tr

Özet

Toplumların varlıklarının bir işareti olarak ele alınan kültür, çeşitli unsurlardan meydana gelmiş bir öğretilerdir. Kültürü oluşturan öğelerden yalnız birinin, her yönüyle geçmişten günümüze aktarılmış, yaşanılan ve geliştirilen özelliklere sahip olması bile ait olduğu toplumun "medeniyet kavramı" içinde yer alan bir eleman olduğuna kanıttır. Hangi konuda olursa olsun geçmişi, bulunduğu güne ve geleceğe yansıyan bir kültür birikimi, köklü toplumların varlığına işaret eder. Yemek kültürü de, köklü geleneksel öğretileri kurallaşmış ve aktarılmakta olan kültürün elemanı olarak, toplumların sahip olduğu değerlerdendir. Bu bağlamda yemek-mutfak kültürünün belirleyici özelliklerden biri olduğu düşünülerek Osmanlı toplumunun sahip olduğu mutfak kültürünün nelerden, nasıl etkilenecek ortaya çıktığı irdelenmek istenmiştir.

Üç kıtaya yayılan Osmanlı İmparatorluğu, birçok kültürle iç içe yaşamış ve her alanda olduğu gibi yiyecek içecek alışverişinde de bulunmuşlardır.

Kültürler sürekli etkileşim halinde olduklarına göre, toplam kültürün bir parçası olan yemek kültürü de çevre kültürlerin tesirinden uzak kalamamış ve Türkler Orta Asya'dan çıkıp Anadolu'ya yerleşinceye kadar çeşitli kültürlerle alışverişte bulunmuşlardır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmesinden itibaren ve özellikle Osmanlı dönemi boyunca gerek Doğulu gerekse Batılı kültürlerle alışverişleri devam etmiştir. Bu kültürel değişimlerden şüphesiz etkilenme çift taraflı olmuştur. Osmanlıların değişik kültürlerin birikimini kullanmasına karşılık birçok toplum da Osmanlı münüsünden aktarımlar yapmıştır. Karşılıklı alışveriş gösteren örnekler birçok çalışmada göze çarpmaktadır. Genelde Türk mutfağından özelde de saray mutfağından söz ederken Çin, İran, Arap, Bizans, Avrupa ve Akdeniz dünyasının nispi etkisinin olduğu bir mutfaktan bahsediliyor demektir.

Padişahların yaşadığı yerler olması nedeniyle Saraylar ve Saray yemek kültürü, Osmanlı mutfak kültürünün zirvesi olarak kabul edilmektedir. İdari bir merkez durumundaki saraylar birçok konuda olduğu gibi yemek kültüründe de belirleyici olmuştur. Saray mutfağı Osmanlı İmparatorluğunun gelişme ve büyümesine paralel olarak büyük bir gelişme göstermiştir. Saray mutfağı denilince akla hünerli aşçılar, yemek sanatı, yemek kültürü, sofraya zenginliği, yemek çeşitliliği gelmektedir.

Anahtar Kelime; Osmanlı, Osmanlı yemek kültürü, Yemek.

Summary

Culture which is accepted as a sign of richness of societies, is a doctrine that is made of various parts. Even having only one part which is part of culture being transferred from past to present with its every aspects and specialities that lives and develops in daily life; is an evidence which shows the community it belongs is an element in “concept of civilization”. An aggregation of culture in any way which projects its past to the present day, indicates the existence of deeply rooted communities. Gastronomy, as a culture element which its traditional doctrines have become rules and still being transferred is also one of the values that communities have. In this sense with acceptance of food and kitchen culture as main characteristics, it’s demanded to investigate how and from which parts the gastronomy culture that Ottoman society had arisen.

The Ottoman Empire had branched into three continents and lived within many cultures, so it had dealt for food and drinks like as it had occurred in every areas.

Different cultures were always had interactions with each other so the gastronomy as a part of society culture didn’t stay away from the environmental effects. Turks had dealt with various cultures during their journey from Middle Asia to Anatolia until they settled in. As from the settling of Turks on Anatolia and especially during the time of Ottoman period, their interactions with eastern and western cultures had continued. The consequences of these interactions had certainly been lived in both sides. While Ottomans had used the experiences of different cultures, many other communities transferred some contents from Ottoman menu. Examples of dealing societies with each other had stood up in many studies. In speaking of generally in Turkish gastronomy culture and specially in Ottoman Palace gastronomy culture, it means speaking of a culture which has some proportional effects of Chinese, Iranian, Arabian, Byzantine, European and Mediterranean world.

Because of it’s the place that sultans live, palaces and palace gastronomy culture is accepted as the peak of Ottoman gastronomy culture. As an administrative center, palaces had been significant as it had been significant for gastronomy culture. Palace gastronomy had showed a big improvement parallel to growing and developing of Ottoman Empire. Palace gastronomy culture brings one’s mind skillful cooks, the art of cooking, culture of food, richness and diversity of meals.

Key words: Ottoman, Ottoman gastronomy, Food.

Geçmişten Günümüze Homeopati Homeopathy; From the Past to the Present

Zeynep SÜMER* Gülay YILDIRIM **

*Prof.Dr.Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji AD,SİVAS.
drzeynepsumer@gmail.com

**Yrd.Doç.Dr.Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik
AD,SİVAS.gyildirim@gmail.com

Özet

Homeopati vücudun doğal şifa sistemini tetikleme amacı ile yüksek oranda seyreltilmiş maddelerin tablet formlarının verilerek bireysel tedaviyi içeren tıbbi bir sistemdir. Özellikle semptomlara bağlı olarak, bir homeopat her hasta için ona en uygun ilacı eşleştirir.

Tedavi Prensipli "benzer benzeri tedavi eder" kuralı hipokrata kadar uzanmaktadır (460-377BC) ama mevcut haliyle homeopati yaygın olarak dünyada 200 yıldan buyana kullanılmaktadır.

Basit bir deyişle herhangi bir madde sağlıklı insan verildiğinde görülen semptomlar, benzer belirtiler gösteren hastaları tedavi edebilir demektir.

Homeopati'nin temelleri Dr Samuel Hahnemann'nın (1755-1843) bulguları, öğretileri ve yazılarına dayanmaktadır. Hahnemann 1779 yılında tıp fakültesinden mezun ve kendi tıbbi tecrübelerini uygulamaya başladı. İlk homeopatik uygulamalarına 1790 yılında başladı.

Başkalarındada bu yeni şifa yöntemini öğretti ve homeopati hızla Almanya'dan kıtanın geri kalana yayıldı. 1829 tarafından Hahnemann Avrupa çapında ünlü oldu. 1813 yılında tifüs salgını sırasında Hahnemann 180 olgudan 179'unu tedavi etti.

WHO, Dünya Sağlık Teşkilatı tahminlerine göre günümüzde 500 milyon kişi homeopati ile tedavi olmaktadır. Homeopati çağdaş tıptan sonra en çok tercih edilen tedavi sistemi olarak 2. sıradadır.

1800 lerin sonlarına doğru Amerika'da ilk homeopatik tıp fakültesi kuruldu.

Ülkemiz homeopatiyle yeni yeni tanışmaktadır. Bu yöntemin hasta sağlığının neresinde yer alacağını bilmiyoruz.

Summary

Homeopathy is a system of medicine which involves treating the individual with highly diluted substances, given mainly in tablet form, with the aim of triggering the body's natural system of healing. Based on their specific symptoms, a homeopath will match the most appropriate medicine to each patient.

The principle of treating "like with like" dates back to Hippocrates (460-377BC) but in its current form, homeopathy has been widely used worldwide for more than

200 years.

In simple words, it means that any substance, which can produce symptoms in a healthy person, can cure similar symptoms in a person who is sick.

Homeopathy's roots emerge from the findings, teachings and writings of Dr. Samuel Hahnemann (1755-1843). Hahnemann graduated from medical school in 1779 and started his own medical practice. He soon began his first homeopathic experiments in 1790

He taught others his new method of healing and soon homeopathy spread from Germany to the rest of the continent. By 1829, Hahnemann was famous throughout Europe. During a typhus epidemic in 1813, Hahnemann cured 179 of 180 cases.

The World Health Organization estimates that homeopathy is used by 500 million people worldwide, making it the second most widely used medicine in the world.

The first homeopathic medical school has been established in the United States towards the end of 1800.

Our country newly introduced with homeopathy. We don't know where this would take place in the treatment of.

Historical Development of Pharmacy in the Era of Islamic Medicinal Science

Tajuddin TAJUDDIN

**Professor Dr. and Chairman, Dept. of Saidla (Pharmacy), Faculty of Unani Medicine, Aligarh Muslim University, Aligarh-202002 (INDIA)
e-mail: drtajuddinamua@yahoo.com**

Summary

It is evident from the history of Islamic Science that pharmaceutical knowledge was also developed as one of the most important theme of Islamic Medicine. Alongwith the progress of medicine there were remarkable developments in Pharmacy. As expert organizers of knowledge these were the Arabs who laid the foundation which subsequently helped develop foundry techniques and chemical processes of present day pharmaceutical sciences. Manuscripts of Greek on the subject were translated into Arabic. The first Pharmacopoeia was written by Sabur bin Sahl (d 869). Another physician Al-Kindi (d 873) made important contribution and created easy to use table that pharmacists could refer to when filling out prescriptions. The first Pharmacy was established in Baghdad in 754 CE with the system of inspecting the apothecaries to ensure purity and quality of manufacturing drugs.

Jabir Ibn Hayyan (d 815) who contributed to pharmacy as a chemist introduced many chemical substances like Tincture, Nitric acid, Hydrochloric acid and Aquar-egia alongwith the laboratory equipments like Alembic and Retort. The famous physician and compiler of Pharmacy Zakaria Razi (d 925) introduced many tools such as mortar and pestle that are still used by pharmacist. His last two Alchemical texts are example of his rational approach and knowledge of technical procedures. Al-Biruni (d 1048) defined the pharmacists and their profession. He wrote a magnus opus on the subject Kitabus Saidna Fit Tib and firstly promoted the idea of academic training of students to possess pharmacy knowledge. Al-Zahrawi of Spain made pioneering development in the preparation of medicines by using Sublimation and Distillation methods. Saeed ibn Rabbihi (d 960) was a pharmacist physician of Cordoba.

The works of Arabian Scholar on the subject is available either as separate treatise or as sections of large encyclopedia of Medicine. The paper shall focus on brief historical overview of the progressive development of pharmacy particularly in the Arabian period and the familiar works of Islamic Scholars that influenced the pharmaceutical science will be discussed in detail.

**Besim Ömer Akalın (1862-1940) ‘ın Nevsal-i Afîyet’inde
“SU BAHSİ” Üzerine Yorum ve İrdellemeler
Investigations and Interpretation on “TOPIC of WATER”
in the “Nevsal-i Afîyet” of Besim Ömer Akalın**

Öztañ USMANBAŞ

**Prof.Dr.İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
e-mail : oztanusmanbas@yahoo.com**

Özet

Ünlü kadın-doğum (ebelik) hocası Prof.Besim Ömer Akalın’ın halka dönük , anlaşılabilir makalelerinin toplu yer aldığı Nevsal-i Afîyet 4 cildir.İkinci Cild 1316 (1900) tarihli dir.”SU BAHSİ” 155-167 ci sayfalarında yer alır.

Çalışmada,”SU BAHSİ” zamanına ve günümüze göre yorumlanarak irdelenmiştir.

Summary

Nevsal-i Afîyet is a public and intelligible book which everybody can understand easily.It is written by Prof.Besim Ömer Akalın who is a gynaecologist .This book is 4 volumes and “TOPIC of WATER” is located in the Second Volume at 155-167 pp. This study is about “TOPIC of WATER” which was studied from the point of interpretations to that time and today.

**El- Kanun fi't Tıbb'ın 1000. Yılında İbn-i Sina'nın Milliyeti
ile İlgili Devam Eden Tartışmalar Hakkında...
About the Ongoing Discussions of Avicenna's Nationality on
the 1000th Year of El- Kanun fi't Tıbb**

Çağrı Zeybek ÜNSAL, Nüket Örnek BÜKEN*

****Prof.Dr.Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
Hacettepe Biyoetik Merkezi
06100 Sıhhiye - Ankara/ Türkiye**

e-mails:

**Prof. Dr. Nüket Örnek Büken: nuketbuken@hotmail.com
Çağrı Zeybek Ünsal: zeybek.cagri@gmail.com**

Özet

Bilindiği üzere Batı' da Hekimlerin Prensi "Avicenna" olarak anılan İbn-i Sina ile ilgili dünya literatüründe pek çok makale yazılmıştır. İbn- i Sina' nın Türk mü yoksa İranlı mı olduğu konusundaki tartışmalar günümüze kadar süregelmiştir. Sosyal bilimler açısından yapılan çalışmalara bakıldığında İbn-i Sina' nın 980'de Buhara yakınlarında Afşana Köyü'nde doğmuş olması ve o dönem o bölgede Türk hükümetlerinin hakim olması, Ali Emiri Kütüphanesi'nde 685 numaradaki yazma eserde varak 219 a'da Türkçe bir şiir yazmış olması ve İbn- i Sina' nın kafatası incelenerek antropolojik karakterinin Alpli insan (homo alpinus) olduğunun tespit edilmiş olması gibi nedenler İbn-i Sina' nın Türk olduğuna dair birer kanıt olarak gösterilmiştir. Aynı zamanda Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu tarafından 1970 yılında İbn-i Sina' nın kafatasının bir fotoğrafı üzerinden yapılan antropolojik çalışma sonucunda, İbn-i Sina' nın Türk olduğuna 1976 yılındaki bildirisinde yer verilmiştir. Öte yandan, İbn-i Sina' nın yaşadığı dönemde bilim dilinin Arapça olması ve İbn- i Sina' nın Hamedan' da 1037 yılında ölmüş olması İbn- i Sina' nın İranlı olduğunun kabulü için yeterli görülmemiş ve tartışılmıştır.

Bu çalışmamızda İbn-i Sina' nın yüzünün neye benzediğine ilişkin 2014 yılında yapılan bir yeniden yüzlendirme çalışması, uzman görüşleri ile birlikte değerlendirilmiş, yeniden yüzlendirme ile ortaya çıkarılan İbn-i Sina' nın resmi dikkate alınarak, farklı yöntemler kullanıldığında aynı sonucun elde edilip edilemeyeceği tartışılmıştır.

"Kanun" un 1000. Yılıni kutladığımız bu yıl bu tartışmaları gündeme getirmek ve açıklamak arzusundayız.

Summary

It is well known that there are many articles in the literature related to Avicenna who is also known as “The prince of Physicians” in Western Culture. It has been discussed for many years and yet even today is still a point of dispute whether Avicenna is a Persian or a Turk. For a long time Ibni Sina was considered an Arab, at the present the most widely accepted opinion seems to be that he is Iranian. The contemporary Turkish scholars consider him to be a Turk.

According to the findings of social studies about Avicenna, it has determined that there are evidence about the nationality of Avicenna. Born in a village of Afşana near Bukhara, Turkish governments' sovereignty during his life time period in that geographical area, having a Turkish poem written in a book 685no, 219a at the Ali Emiri Library, Avicenna's skull which has an antropological character just as Alpine people (*homo alpinus*) have all been shown as evidences for Avicenna being a Turk. He has also been mentioned as a Turk in a presentation of Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu in 1976 according to his antropological studies on the photograph of Avicenna's skull that was obtained in 1970s. On the other hand, the facts that Arabic was used during his lifetime period as a scientific language, and that he died in 1037 in Hamedan was not found to be sufficient to conclude that he was a Persian and thus has been discussed for years.

In this study, a facial reconstruction study of Avicenna's skull that was completed in 2014, together with expert opinions were evaluated in order to define if it is possible or not to draw the same picture when different methods were used.

Since we are celebrating the thousandth year of El-Kanun fi't-Tıbb this year, we would like to remind and explain these discussions mentioned above.

**Sağlık Bakanlığı' nın Hazırladığı “Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları Yönetmeliği Taslağı”
Hakkında**

About the Draft Regulation on “Traditional, Complementary and Alternative Medicine Practices”

Çağrı ZEYBEK ÜNSAL , Onur Naci KARAHANCI, Mesut ERSOY, Mustafa HAYIRLIDAĞ, Ümit Yaşar ÖZTOPRAK ,Nüket ÖRNEK BÜKEN

**Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
Hacettepe Biyoetik Merkezi
06100 Sıhhiye - Ankara/ Türkiye**

e-mails:

**Prof. Dr. Nüket Örnek Büken: nuketbuken@hotmail.com
Dr.Onur Naci Karahancı: onurnaci@hotmail.com
Dr. Mustafa Hayırlıdağ: m_hayirli@hotmail.com
Av. Çağrı Zeybek Ünsal: zeybek.cagri@gmail.com
Dr. Mesut Ersoy: mesutersoy@gmail.com
Dr. Ümit Yaşar Öztoprak: uyuztoprak@gmail.com**

Özet

Sağlık Bakanlığı'nın “Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları Yönetmeliği Taslağı” etik ve hukuki bakış açısıyla değerlendirilmiş; bu uygulamaların olası yararları ve ölkemizde birey ve toplum sağlığı açısından yaratabileceği problemler incelenmiştir. Konu ile ilgili Sağlık Bakanlığı'nın bir çalışma başlatması, yapılan uygulamaların standardize edilerek, eğitilmiş ve denetlenebilir kişiler/kurumlar tarafından yapılmasının sağlanmasıya yönelik önlemlerin alınması ve yararlı yöntemlerin ayıklanarak uygulanabilir hale getirilmesi kuşkusuz önemlidir.

Bu taslak yönetmeliğin ekinde yer alan uygulamaların bir kısmı tıp tarihinde var olan ve günümüze kadar gelebilmiş olan bir kısmı ise tarihin tozlu sayfalarında kalmış olan uygulamalardır. Dolayısıyla bu uygulamaların Yönetmelikte yer almalarından önce daha geniş katılımlı bir bilim kurulu tarafından değerlendirilerek tıbben faydası olmadığı kabul edilen uygulamalar için düzenleme yapılmamalıdır. Bu kurullarda üniversitelerin Farmakoloji, Tıp Tarihi, Tıp Etiği, Psikiyatri, Farmakognozi vs bölümlerinden bilim insanları mutlaka yer almalıdır.

Bakanlık Yönetmelik Taslağının ekinde yer alan 14 adet uygulamanın

adlandırılmasının geleneksel tıp mı, günümüz tıbbının yapamadığını yapacak anlamına gelebilecek alternatif tıp veya tamamlayıcı tıp uygulaması mı olduğu açık değildir. Ayrıntılı tanımlamalarının yapılması ve geçerliliği/ güvenilirliği, bilimsel tıp uygulamaları ile ilişkileri, bilimsel tıp uygulaması sayılıp sayılmayacağı değerlendirmelerinin yapılması gereksinimi açıktır. Bilimsel ve yeterli değerlendirmesi yapılmamış bir mevzuat ile çerçeve oluşturulması, ister istemez sağlık sisteminde, uygulamada açıklara neden olabilecektir.

Gerek Avrupa Birliği düzenlemelerinde gerekse WHO' nun 2014-2023 tarihleri için belirlediği strateji planında, geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamalarının toplumun sağlıklı kalmasındaki rolünün güçlendirilmesi vurgulanmaktadır. Bu metinlerde koruyucu sağlık sistemleri içinde tarif edilmiş olan tamamlayıcı sağlık uygulamaları, ilgili taslak metinde tedavi edici sağlık hizmetleri gibi anlaşılmaya açıktır.

Taslak içerisinde bahsedilen uygulamaların bilimselliği, uygulamalarda kullanılan hayvanların hakları, uygulama eğitimini kimlerin vereceği ve yetkinlikleri, eğitim kurumlarının Türkiye'de yaygınlaşmasını ve organizasyonunu enstitülerin sağlayıp sağlamayacağı, bu uygulamaların sağlık sigorta sistemi içerisinde yer alıp alamayacağı yanıt bekleyen sorular arasındadır.

Yönetmelik ekinde yer alan uygulamaların hemen hemen tamamında endikasyonların çok geniş tutulduğu, “her derde deva” gibi bir görünüşün bulunduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda endikasyonların ve kontrendikasyonların bilimsel verilerle yeniden değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İnceleme ve değerlendirmelerimizi içeren bu çalışmamızla, kısaca bahsettiğimiz yukarıdaki başlıklar çerçevesinde taslağın toplum ve birey yararına uygulanabilir olmasına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Summary

In this study the draft regulations on “Traditional, Complementary and Alternative Medicine Practices” which is prepared by the Republic of Turkey Ministry of Health discussed from an ethico-legal perspective and the negative consequences of public's wide use of many TCAM therapies and their potential benefits are evaluated in terms of individual and public health. It is very important that Turkish Ministry of Health took an action plan on such possible misuse of TCAM therapies. Since there is a wide variety of health conditions and diseases, it is necessary to standardize TCAM therapies, to eliminate and use the effective, safe and reliable methods. Further work is needed to develop measures to educate practitioners/institutions to be qualified whom or where TCAM therapies may be used.

Some of the TCAM therapies such as acupuncture, apitherapy etc. listed in the annex of this draft version has a long history of use and still being used since ancient times. Therefore, a multi-disciplined science committee should be established as a working group and evaluate the benefits and risks of the TCAM therapies in order to provide access to the right care, right practitioner at the right time for people who would like to use TCAM therapies. Regulation and supervision will be useful for evidence-based TCAM therapies rather than the practices which are not yet proven that are useful. Since it is necessary to define the risks and benefits of these TCAM therapies there must be scientists from departments of the universities of Pharmacology, Pharmacognosis, Medical History, Medical Ethics and Psychiatry in the science committee.

It is not clear whether the 14 practices that are listed in the draft regulation, should be defined as traditional medicine, alternative medicine equivalent to medicine that can do more than modern medicine can do, or complementary medicine. For this reason, there should be clear definitions of these terms and there is a necessity of more information on validity and safety of the TCAM therapies, whether they are evidence-based or not. As a consequence, there will be gaps in the legislation if we do not take into consideration the scientific value of the practices.

It is emphasized that strengthening the role of TCAM therapies through regulations, national policies and implementing action plans to keep populations healthy is very important both in European Union legislation and WHO's 2014-2023 strategy plan. In these documents in which complementary health practices are described as protective health care systems acquire a better understanding not to confuse complementary health practices with therapeutical health systems.

There are some unanswered questions such as the scientific validity of TCAM therapies, the animal rights that are used during the practices, education and training of practitioners, integration of practices into our health insurance system, acceptance of the role of the institutions for organizing and increasing the numbers of the education foundations around Turkey.

TCAM therapies are an important and often an underestimated part of the health care. In almost all practices that are listed in the annex of the draft there are a wide variety of indications and practices which seem to regulated as a cure for everything/ panacea. Therefore, in our opinion the indications and contraindications should be reviewed and reassessed to promote the safe and effective use of TCAM therapies with scientific data.

To sum up, during the process of preparing a regulation we tried to contribute to all the above mentioned titles in order to use TCAM therapy, ensure well-being of the individuals and public with proven quality, safety and efficacy.

Max Meyerhof, one of the Best Historians of Islamic Medicine.

Rolando Neri-VELA

Dr. Brasil 33, Centro histórico, México, D.F. 06020.

e-mail:drnerivela@hotmail.com

Summary

During the XIX century and the beginins of the XX the interest in the study of Arabic and Islamic medicine grew; people as Max Meyerhof was one of this persons.

German medical doctor, who specialized in ophthalmology and bacteriology, went to Cairo, and he was hypnotized by the Arabic and Islamic cultures.

Meyerhof belonged to a scientific family; one of his cousins described the metabolism of the enzymes, and won the Nobel prize in 1922.

Max Meyerhof practiced the ophthalmology at the same time that the study of old manuscripts, and he was sorrounded by librarians and philologists, and wrote several books of the scientific heritage of the Arabs.

In this work, I will treat about his life and his writings.

Tarihte ve İslam’da Kürtaj Problemi

The Problem of Abortion in the History and Islam

İsmail YAKIT

Prof.Dr.Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Felsefe Bölümü Başkanı, Kampüs/ANTALYA

ismailyakit@gmail.com

Özet

Fransızca “temizlemek, kazımak, arıtmak” anlamına gelen “curer” fiilinden türemiş olan curetage (=kürtaj) kelimesi, Türkçe’ye olduğu kadar, hemen hemen bütün dillere bu teleffuz ve anlamla geçmiştir. Jinekolojik olarak rahmin “endometrium” adı verilen iç tabakasının kazınmasını ifade eder. Rahim içinde gelişmekte olan cenini yani embryon veya fetüsün dışarıya alınarak, gebeliği son verilmesi için tıbbî yöntemlerle yapılan bir uygulamadır.

Tarih boyunca bütün toplumlarda kürtaja başvurmanın pek çok sebepleri olmuştur. Gerek tarih öncesi ve gerekse eski uygarlıklar döneminden bugüne kadar her toplumda bir problem olarak ortaya çıkmış bir konudur. Çin, Mezopotamya, Eski Hint, Eski Mısır, Antik Yunan toplumlarında çok farklı yöntemler kullanılarak uygulanmıştır. Ortaçağ Batı ve İslam dünyasında ne gibi uygulamalar yapıldığı, Özellikle Osmanlılardaki uygulamalardan örneklerle bu bildirimizi hazırlamak istiyoruz. Etik ve hukuki boyutundan ziyade, tarih boyunca toplumların geleneksel bir problemi olarak kürtajı ele almak istiyoruz.

Anahtar Kelimeler: Kürtaj, İslam, Antikçağ, Ortaçağ,

Summary

The french word “curetage” comes from the verb “curer” and has the meanings of cleaning up, scratching and purifying. This term has the same meaning and usage in almost all the languages (except English, because the valid/current term in English is abortion). Abortion expresses the gynecologic operation which occurs in the inner layer of the uterus. It is a surgical procedure which aspires to terminate the pregnancy by ejecting the embryon or fetus.

Through the history, all the societies have different reasons for having abortion. Besides, it has been a problematic issue for both prehistorics and ancient civilizations. Abortion was practiced with various techniques in China, Mesopotamia, Ancient Hindoo, Egypt, and the Greek. The aim of this paper is to clarify the

subject matter focusing on the Western Medieval Europe and the Islamic Middle Ages, especially the Ottoman period. The problem of abortion will be discussed apart from its ethical and legal aspects.

Key words: Abortion, Islam, the Archaic Age, the Medieval Ages.

Türk Memlûkler Döneminde (1250-1382) Reîsülettıbbâlık Riyasat al-atıbbâ' (Chief of Physicians) in Turkish Mamluk Period (1250-1382)

M. Fatih YALÇIN

**Arş.Gör.Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Ozanlar Kampüsü 54040
Adapazarı/Sakarya
e-mail:mfyalcin@sakarya.edu.tr,**

Özet

Eyyûbî ordusundaki Türk asıllı memlûk emirler tarafından kurulan Mısır merkezli Memlûkler Devleti (1250-1517) Türk (1250-1382) ve Çerkez (1382-1517) Memlûkler olmak üzere iki dönemden müteşekkildir. Biz, ele aldığımız konuyu Türk Memlûkler dönemi ile sınırlandırmış bulunmaktayız. Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri devlet teşkilatının temellerinin atılmasıdır. Memlûkler devleti ile ilgili çalışmalara bakıldığında özellikle askerî sınıf ile ulemâ sınıfı hakkında pek çok çalışma bulmak mümkündür. Bununla birlikte Memlûk toplumunda tüccarların, zanaatkârların ve hekimlerin konumu, Memlûkler döneminde tıp ilmi ve sağlık hizmeti veren müesseseler ile ilgili ise çok az çalışma mevcuttur. Böyle bir tablonun ortaya çıkmasında şüphesiz ki dönemin kaynaklarındaki bilgilerin azlığı en önemli faktörlerin başında gelmektedir.

Bu çalışmada Osmanlılar döneminde, daha ziyade hekimbaşılık unvanı ile ifade edilen reisülettıbbâlığın Türk Memlûkler döneminde tıp alanında hangi uzmanlık alanlarını kapsadığı, bu mansıbın diğer hekimleri temsil etmede role sahip olup olmadığı, tıp ilmine vakıf, çok iyi yetişmiş ehliyetli kişiler arasından seçilerek bu makama getirilen reisülettıbbâların tayin ve azillerinde öne çıkan hususlar, reisülettıbbâlık görevinin devlet teşkilatı içinde protokoldeki yeri, reisülettıbbâlığın tıp ilminin öğretildiği en önemli müesseselerden olan hastaneler ile ilişkisi Memlûkler dönemi kronikleri ve tabakatlarından faydalanılarak tespit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca bir hekimin reisülettıbbâlığın yanısıra bir görevi daha (müderislik gibi) üstlenip üstlenmediğini de tespiti çalışacağız. Memlûk Sultanı Baybars'ın özel hekimliğini de yapan İbn Nefis (ö. 687/1288) gibi meşhur âlimlerin de reisülettıbbâlık görevini üstlenmiş olmaları bu göreve ilgiyi artırmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse bütün İslam devletlerinde devam ettirilen bu müessesenin Türk Memlûkler dönemindeki mahiyetini ortaya koymak bu çalışmanın en önemli hedefidir.

Summary

The Mamluk government (1250-1517) centralized in Egypt, founded originally by Turkish emirs who were in the Ayyubid army, consists of two periods as Turkish

Mamluks (1250-1382) and Circassian Mamluks (1382-1517). We have restricted our matter of research into Turkish Mamluk period. One of the most important characteristics in this period is the foundation of governmental roots. It is possible to find many studies about military and intellectuals ranks of Mamluk period. Besides, there is less study about the position of merchants, physicians and craftsmen in the Mamluk society and about the medical institutions providing health care and science of medicine. Without any doubt, achieving such consequence is based on lack of information considering the period's resources.

Riyasat al-atibba' was mostly called as chief of physicians in Ottoman Empire. In this work, the specialties included by riyasat al-atibba' in the Turkish Mamluk period and the question whether this distinction has got the function of representing the other physicians, the outstanding issues about assignation and deposal of qualified ra'is al-atibba's, the position of riyasat al-atibba' in protocol, and its relationship to hospitals will be tried to be determined by analyzing the Mamluk chronicles and biographical literatures. In addition, we will try to detect if the duty of a ra'is al-atibba' has to fulfill other occupations (such as teaching) or not. The famous scholars such as Ibn Nafis (d.687/1288) who was private physician of Baybars, sultan of Mamluk, were also a ra'is al-atibba'. This information increases interest to riyasat al-atibba'. To sum up, the most important aim of this study is pointing out the essence of the Mamluk period's riyasat al-atibba' which has been existed in every Islamic government.

Basılmayan bir Fizyoloji Kitabının Öyküsü The Story of a Physiology Textbook That Could Not be Published

Mevlüt YAPRAK

**Dr.Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji AD. EDİRNE
e-mail:mevlutyaprak@yahoo.com**

Özet

Fizyoloji profesörü Talha Yusuf Bey ile Biyokimya doçenti bir fizyoloji kitabı yazarlar. Kitap 1929 yılında İstanbul Üniversitesi tarafından basılmaya başlanır. Ancak bilmediğimiz bir nedenle ilk üç formadan sonra basım işine ara verilir veya baskı durdurulur.

Kemal Cenap Bey ilk üç formayı görünce “Bu nasıl eser?” başlıklı bir yazı kaleme alır. Bu yazının 18 Ocak 1931 tarihli Vakit gazetesinde yayınlanması ile ilginç ve uzun bir süreç başlar. Kitap ve yazarları hakkında soruşturma açılır. Talha Yusuf Bey kısa bir zaman sonra tartışma ve soruşturma dışı kalır ama Rasim Ali Beyin görevine son verilir. Bu dört yıllık süreçte çok sayıda etik sorun yaşanmıştır: 1.Kitap konusunda Fizyoloji Enstitüsü Başkanı Kemal Cenap Beyin görüşü sorulmamış, bilgi verilmemiştir. Fakat Kemal Cenap Bey konuyu duymuştur ve beklemededir.

2.Kemal Cenap Bey konuyu akademik ortamda tartışmaya açmadığı için eleştirilmiştir.

3.Taraflar kırıcı bir dil kullanmışlardır. Rasim Ali Beyin hazırladığı risale gerilimi en üst seviyeye taşımıştır.

4.Rasim Ali Beyin Üniversiteden uzaklaştırılma gerekçeleri de mantıklı ve etik değildir.

Üniversite ile ilgili yasa ve yönetmeliklerdeki bazı eksiklikler de süreç içinde ortaya çıkmıştır.

Summary

Physiology professor Talha Yusuf and Biochemistry associate professor Rasim Ali Bey write a physiology textbook. In 1929, Istanbul University begins publishing the book. After the first three issues published, the Project was terminated because of an unknown reason.

When he saw the first three fascicles of the book, Prof. Dr. Kemal Cenap, Director of Physiology Enstitute of Istanbul University writes an article and asks what kind of book was that? After this critical published in the Vakit newspaper in 18 January 1931, an interesting and long story begins. The University initiates an inspection. After a short period, Talha Yusuf Bey was excluded from the investigation and

process. But Rasim Ali Bey was fired from University after two years. There have been some ethical problems in this four-year story:

1. Medical Faculty and University don't give any information to Director of Physiology Enstitue about the physiology book. But Kemal Cenap was aware of the project and waited for the right time.

2. Kemal Cenap does not discuss the subject in an academic environment.

3. Language of the parties are discouraging. A booklet written by Rasim Ali Bey carries the stress to the highest peak.

4. The reasons of the sacking of Rasim Ali Bey are not logical.

The story revealed some regulatory deficiencies in this process.

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre On Dokuzuncu Yüzyıl Sonlarında Van İlinde Yaşanan Salgınlar ve Karantina Uygulamaları

According To Prime Ministry Ottoman Archived Documents, Epidemics and Quarantine Practices in Van in the End of the 19th Century

Cebrail YILMAZ Nermin ERSOY

Dr. Cebrail YILMAZ Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik AD. Doktora Öğrencisi

Prof. Dr. Nermin ERSOY Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD. Öğretim Üyesi

e-mail:drcebrail@mynet.com

Özet

Osmanlı Devleti, 19. Yüzyılın başlarından itibaren başta veba olmak üzere kolera, sıtma, çiçek, tifo, tifüs, sarıhumma gibi hastalıkların neden olduğu salgınlardan dolayı ciddi kayıplar vermiştir. Osmanlı Arşiv belgelerinde özellikle İzmit, İzmir, Bursa, Aydın, Eskişehir, Bolu, Kastamonu, Gaziantep, Erzincan, Erzurum, Van, Kars ve Diyarbakır dolaylarında salgınların olduğu ve Van İlinin 1890 yılından itibaren kolera, çiçek gibi bulaşıcı hastalıklardan dolayı ciddi derecede etkilendiği bildirilmektedir.

1890 - 1915 yılları arasına ait belgelerde Van ve civarında koleranın ciddi salgınlar yaptığı, salgının kontrol altına alınmaya çalışıldığı, gerekli önlemlere başvurulduğu, hatta karantina uygulaması yapıldığı, buna rağmen ciddi ölümlerin yaşandığı belirtilmektedir. Örneğin, 1890 tarihli belgelerde Hicaz, Van ve Diyarbakır vilayetlerinde koleranın ortaya çıktığı, kolera hastalığının kontrol altında tutulması için Van Vilayeti'nce kordona alınacak kazalara telgraf hattı çekilmesi gerektiği yazmaktadır. 1892 - 1893 tarihli belgelerde ise koleradan dolayı Van Vilayetince talep edilen hekim sayısının yeterince karşılanamadığı görülmektedir. Çiçek hastalığının da Van'da salgın yaptığı, bununla mücadele edildiği ve 1892, 1903 tarihli belgelerde çocuklarda çiçek hastalığının görüldüğü, bu nedenle Van Vilayetine tabip, aşı memuru ve çiçek aşısı gönderilmesinin talep edildiği ifade edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Salgın Hastalıklar, Karantina, Van, Kolera, Çiçek

Summary

From the beginning of 19th century, Ottoman Empire gave great losses because of diseases such as cholera, malaria, smallpox, typhoid fever, typhus fever and yellow fever and especially plague(black death). In Ottoman archived documents, it is reported that in İzmit, İzmir, Bursa, Aydın, Eskişehir, Bolu, Kastamonu, Gaziantep, Erzincan, Erzurum, Van, Kars and Diyarbakır there were epidemics and from 1890 Van was affected severely because of epidemics like cholera and smallpox.

In documents about the years between 1890-1915 it is reported that in Van and its surroundings, there was a severe epidemic of cholera and although the city was quaranteed, there were serious deaths. For example, in documents of 1890, it is written that cholera was ocured in Hicaz, Van and Diyarbakır and in order to control cholera, it was needed to build telegraph lines by Van Province through the towns that were to be isolated. In documents of 1892-1893, it is seen that the number of doctors couldn't meet the demand that wanted for cholera by Van Province. It is stated that smallpox also affected Van as an epidemic and it was struggled with it and in documents of 1892, 1903, smallpox was seen in children, and for this reason, it was demanded to be sent doctor, smallpox vaccine and vaccination officer.

Keywords: Epidemic Diseases, Quarantine, Van, Cholera, Smallpox

Müslüman Bir Toplumda Hastalık, Stigmatizasyon ve Yoksulluk: Osmanlı İmparatorluğu'nda Cüzzamlı Dilenciler Society: the Leper Beggars in the Ottoman Empire

Murat YOLUN

**Boğaziçi Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Bebek 34342-İstanbul
e-mail:muratyolun@gmail.com**

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nda cüzzamlıların toplumdaki dışlanmasına yol açan faktörlerin toplumsal ve kültürel kökenleri bulunmaktadır. Osmanlıların siyasi, kültürel ve toplumsal dinamikleri cüzzamlılara yaklaşımı ve onlara yönelik söylemi etkiledi. Şu rahatlıkla iddia edilebilir ki cüzzamın tıbbi tarihi onun toplumsal tarihinden ayırt edilemez. Cüzzam sadece bedensel bir hastalık olarak değil aynı zamanda ruhsal bir hastalık olarak görüldü. Cüzzam hala günümüzde bile hem sosyal hem de tıbbi bilimciler tarafından evrensel olarak damgalanmış bir sağlık durumu olarak görülmemekte ve hatta en bariz damgalama örneği olarak da gösterilmektedir. Pek çok kültürde cüzzamdan mustarip olanlardan korkuldu, kaçınıldı ve dışlandı. Nihayetinde ise bu insanlar dilencilik yaparak yaşamaya itildi. Açıkçası, cüzzam sadece basit bir hastalık değildi ve toplumsal kontrol aracı olarak kullanıldı. Osmanlı İmparatorluğu'nda pek çok cüzzamlı hasta toplumun geri kalanını korumak amacıyla belirli mekânlara kapatıldı. Bu mekânların en bilinen örneği İstanbul'dan ve taşradan getirilen cüzzamlıların tutulduğu Üsküdar Miskinler Tekkesiydi. Tam da bu noktada dikkat çekici husus şudur ki bütün cüzzamlılar vakıflar veya evkaf nezaret tarafından finanse edilen bu tarz mekânlara gönderilmedi. Cüzzam kurbanlarının bedenlerinde ciddi deformasyonlara hem de onları düşkün bir halde bırakıyordu. Bunun bir sonucu olarak fiziksel ve sosyal olarak çalışma kudretinden mahrum durumda kalıyorlardı. Kendi geçimlerini temin edemedikleri durumda zaman zaman sefalet içinde dilencilik yaptılar veya başkalarından yardım alarak geçimlerini temin etme yoluna gittiler. Bu tarz bir geçim onlar hakkındaki olumsuz düşüncenin oluşmasına katkı sağladı. Bu çalışmada cüzzamlı dilencilerin toplumun verdiği sadakalar ile nasıl yaşamaya çalıştığına ışık tutulacak ve imparatorluk içindeki Müslümanların cüzzamlı dilencilere karşı yaklaşımlarıyla ilgili bilgi verilecek.

Summary

There were social and cultural roots of the factors that led the exclusion of lepers from the society in the Ottoman Empire. Political, cultural and social dynamics of

the Ottomans influenced approach and discourse to the lepers. It can be easily argued that medical history of leprosy cannot be separated from its social history. Leprosy was recognized as not only disease of body but also disease of soul. Leprosy is still regarded by both medical and social scientists as a universally stigmatized health condition, and even as the epitome of stigmatization. This pervasive view relies upon historical and contemporary evidence that indicates that in many cultures leprosy sufferers have been feared, shunned, ostracized, and subsequently obliged to live by begging. In fact, leprosy was not merely a simple disease and was used as a tool for social control. In the Ottoman Empire, many lepers were confined to certain places so as to protect rest of the population. A well-known example of these places was Üsküdar Leprosarium (Üsküdar Miskinler Tekkesi) where many lepers from Istanbul and provinces were kept. What is noticeable at this point is that not all of the lepers were sent to Leprosarium financed by foundations or ministry of foundation. Leprosy brought about severe deformations on the bodies of sufferers and almost made them decayed. As a result, they could sometimes become physically and socially incapable of working. In case of the fact that lepers had no ability to provide for themselves, they occasionally begged in a miserable way or received aid from someone else. This kind of livelihood contributed into the making them notorious. This paper is going to shed light on how the leper beggars survived by depending alms which society and foundations gave and to give information what kind of approach Muslims in the empire had to leper beggars.

Mirza Muhammed Hüseyn Tabip Hekimbaşının Sınayıp Tecrübeden Geçirdikleri

Qaibova İRADE Seyyaf Kızı

**Azerbaycan Milli İlimler Akademisi
M. Füzuli adına Elyazmalar Enstitüsü,
Bakü – Azerbaycan
abilovazakiya@rambler/ru**

Özet

Pek zengin direy ve bitey alemine, kıymetli yeraltı ve yerüstü servetlere malik olması çok-çok kadim devrelerdenberi Azerbaycan arazisinde tebabetin muhtelif sahalarının var olması ve inkişafını temin etmiştir. Ecdatlarımız haman servet ve nematlardan faydalanmağı becermişler. Şuna hem halk tebabetimiz, hem de halkımızın tebabetinden su içip onun üzerinde yaranan ilmi tebabetimizin tarihi, ayrı-ayrı yazılı abidelerimiz şahitlik ediyor.

Azerbaycan Milli İlimler Akademisi M. Füzuli adına Elyazmalar Enstitüsünün fonunda korunub muhafaza olunan değerli elyazma eserleri içerisinde orta çağlarda, yeni devire geçişde, hem de yeni devirin ilk kademelerinde tebabet ve tıp üzerine yaratılmış yüzlerce muhtelif hacimli eserlerin hususi payı vardır. Şu abidelerden biri de Muhammed Hüseyn ibn Muhammed Ali Gencevinin “Mücərrəbatı-Mirza Mohəmməd Hoseyn Təbib həkimbaşı” (“Mirza Muhammed Huseyn Tabip hekimbaşının sınayıp tecrübeden keçirdikleri”) eseridir. Eser tıpa dair tezkirede teqdim olunmuş, müellifin kendisi tarafından fars dilinde talik hattı ile yazılmışdır ve mezmununa esaslanıp onu XVIII çağa ait etmek olar. Şu eser orta çağda ve yeni devire geçişde Azerbaycan arazisinde tebabetin ve tıpın durumu ile tanışmak, malumat bakımından, hususiyle ilaçşünaslık ve eczacılıq üzerine değerli mambadır. Kullanılan ilaç ve tedavi vasitelerinin ekseriyeti mineral maddeler, hususiyle kükürt, civa, zaç, antimon, kırımtartar, billur, çeşitli tuzlar ve s. vasitesiyle hazırlanıyor. Tedavi maksadıylı hem de nebati ve hayvansal maddelerden, o cümleden akasya, geven, sakızağacı ve s. bitkilerin katranlarından istifade ediliyor. İlaçlar cevher, esans, hap, merhem ve s. şekillerde tatbik ediliyor ve her birinin hazırlanması dakik bir tarzda gösteriliyor. İlaçlar esasen kimyasal yolla – imbikten çekmek usuluyla hazırlanıyor. Şu eser hem de halk tebabetinden faydalanmışdır: peynir suyu, eşek sütü ve s.-nin faydaları ve kullanma kaidelerinden bahsediliyor. Muhtelif beden örgenleri hastalıkları, enfeksiyonlu hastalıklar, hususiyle cilt hastalıklarının tedavisine dair ilginç bilgiler verilmiştir. Eseri inceleyerken müellifin kendisinin de geniş ilmi bilgi ve tecrübeye malik alim-tebib olduğunun şahiti oluyoruz.

POSTER ÖZETLER
POSTER ABSTRACTS
(Alfabetik Sırayla/ In Alphabetic Order)

The Sidi Frej Maristan of Fez

El Bachir BENJELLOUN*

Professor of general surgery

***Member of Heritage committee of medical school of Fez,
Allal Ben Abdellah University, Fez, Morocco.**

Email: benjelloun19@gmail.com

Abdelfatah CHAKIB, Mohammed El Abkari, Karima EL RHAZI, Mohammed Elbiaze, Fatima Ezzahra MERNISSI, Mohammed BERRAHO, Tazi FADL, Faouzi BELAHSEN, Abdelilah SBAI, Tarik SQUALLI, Afaf AMARTI, Chakib NEJJARI, Moulay Hassan FARIH, Sidi Adil IBRAHIMI.

Summary

Over the civilizations that have ruled Morocco, Moroccans have innovated in various fields providing numerous examples of the great advances they have achieved in medicine, architecture, science, literature and poetry. In the era of Merinide great importance has been deployed for the health of citizens. This interest was manifested by the construction of hospitals which was called at the time "Almaristanat» (Persian word meaning house with patients), known in Morocco as "Marstan."

Sidi Frej's maristane or Fez is the main and famous maristane of Merinide's era. It was built by Sultan Abou Youssof Yacoub, about 1286, imitating a merinide's architectural design in shape of Spanish architecture, and was removed by Abou Anan in 1367.

Worthy of note that Sidi Frej's maristane not only played a great role of treating humans, but it took also care of animals, especially birds (stork) where they find a refuge. Treatment offered to birds was a new innovative learning method for student.

Since the XVe century, the Merinide Sultan Abou Said Othman II must sell every maristane's properties in order to fit out his troops. Then, the maristane became a mad-house.

In the sixteenth century AD at the beginning of the era of decadence, Sidi Frej's maristane became a psychiatric hospital.

In 1943, maristane's building burnt, and a Kissaria was built at the same place and patients were removed to another maristane named Sidi Frej's new maristane at Bab Khoukha.

Türk Silahlı Kuvvetleri 1.Tıp Kongresi: 11-13 Ocak 1966
Turkish Armed Forces 1st Medical Congress: 11-13 January
1966

Engin KURT*

*Yrd.Doç.Dr.Gülhane Askeri Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Deontoloji AD
Etilik / ANKARA
enkurt@gata.edu.tr

Özet

Tıp kongreleri bilimsel etkinliklerdir. Bilim insanları bu etkinliklerde karşılıklı fikir alışverişinde bulunmaktadır. Bu etkinliklerden biri de Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) 1.Tıp Kongresidir. İlk kez 11-13 Ocak 1966'da İstanbul'da düzenlenmiştir. Bu bildiride de ilk TSK Tıp Kongresinin; açılış konuşmalarından pasajlar, kongreye katılamayanların dileklerinden, kongre programı, moderatörler ve sunulan bildirilerden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk Silahlı Kuvvetleri, Tıp, Kongre, Asker, İlk

Turkish Armed Forces 1st Medical Congress: 11-13 January 1966

Summary

Medical congresses are the scientific activities. Scientists are found in the exchange ideas at these events. One of these events is " Turkish Armed Forces Medical Congress". The first time was held in Istanbul in 11-13 January 1966. In this paper, the first of the Turkish Armed Forces Medical Congress; excerpts from the opening speech, the wishes of who can't to participate in the congress, congress program, moderators and presented papers in this article will be presented.

Key Words: Turkish Armed Forces, Medical, Congress, Soldier, First.

Kültür Mirasımız Olan Anadolu Selçuklu Darüşşifalarındaki Tababete Bir Bakış A View to Medicine at Anatolian Seljuk Darüşşifas A Cul- tural Heritage of Ours

Engin KURT*

***Yrd.Doç.Dr.Gülhane Askeri Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Deontoloji AD
Etlik / ANKARA
enkurt@gata.edu.tr**

Özet

İslâmiyet’i kabul eden Türk boyları, Ön Asya denilen ve Mısır’ı da içine alan bölgelerde yaptıkları camiler, türbeler, medreseler, yollar, köprüler ve kervansarayların yanı sıra, medeniyetlerini sembolize eden çeşme, hamam, ılıca, imaret ve hastaneler gibi birçok sağlık ve sosyal yardım tesisi de inşa etmişlerdir. Anadolu Selçukluları, yaşamları boyunca sağlık hizmetlerini hiçbir zaman ihmal etmemişlerdir. Selçuklular, bilhassa tababete çok önem vermiş, gerek Türk, gerekse Dünya tarihinde, medeniyete katkı bakımından önemli roller üstlenmişlerdir. Eğitim konusunda da öncü olan Selçuklular döneminde birçok tıp medreseleri açılmıştır. Medreseler belirli kurallara göre eğitim yapan Yüksek Öğretim Kurumlarıdır. İlk defa bina ve yönetim olarak organize edilmeleri XI. yüzyılda Alp Arslan döneminde başlamıştır. Sağlıkla ilgili bu yapılarda, bir yandan halka hizmet verilmiş, bir yandan da usta-çırak ilişkisi içerisinde gelecek kuşaklar için hekim yetiştirilmiştir. Selçuklular döneminden günümüze ulaşan mimarî eserlerden olan darüşşifalar, Anadolu Selçukluları’nın medeni seviyesini gösteren en önemli kültürel miraslardandır. Bu çalışmada da, kültürel göstergelerimizden biri olan darüşşifalardaki tababetin, genel özelliklerinden bahsedilecektir.
Anahtar Kelimeler: Selçuklu, Darüşşifa, Hastane, Tababet

Summary

The Turkish clans accepting Islam, in their region including Egypt, have built mosques, türbes, medreses, roads, bridges, kervansarays and also a lot of health and social assistance facilities symbolizing their civilization such as fountains, baths, spas, kitchens for the poor and hospitals. Anatolian Seljuks, throughout their period of existence, have never neglected health services. They have especially considered medicine of utmost importance and have played important roles in contributing to civilization in the history of Turks and the World alike. During the Seljuk period, a lot of pioneering medical medreses have been founded. Medreses are institutions of higher education operating under a certain set of rules. As facility and administra-

tion, they have first been organized in the 11th century during the period of Alparslan. In these health facilities, service was provided for the public and also physicians for the future generations were trained through an apprenticeship. Darüşşifas, architectural masterpieces that have reached our time from Seljuk period, are one of the most important cultural heritages that demonstrate the civilization level of Anatolian Seljuks. In this study, the general aspects of medicine in Darüşşifas, one of our cultural indicators, shall be retold.

Key Words: Seljuk, Darüşşifa, Hospital, Medicine

Dr. Şefik Hüsnu Deymer

Dr.Şefik Hüsnu Deymer

Elif Vatanoglu LUTZ*, İnci HOT**

*Yard.Doç.Dr.Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı. İstanbul

**Doç.Dr.İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı. İstanbul

Özet

Türkiye'nin sosyalist önderi olan Dr. Deymer, 1887 yılında Selanik'te doğdu. Paris'te Sorbonne Üniversitesi Fen ve Tıp Fakültelerini bitirdi. Sinir ve ruh hastalıkları eğitimleri gördü. Paris'te bulunduğu sırada Jön Türklerin faaliyetleri ile yakından ilgilendi. Türkiye'ye döndüğünde 1912 Balkan Savaşı'na katıldı. Daha sonra I.Dünya Savaşı'na katılarak Çanakkale Cephesi'nde tabip yüzbaşı olarak görev yaptı. Savaştan sonra Türkiye devrimcilerini birleştirme çabasına girişti. Mütareke döneminde Kurtuluş dergisinde yazıları yayımlandı. 23 Eylül 1919 tarihinde, Berlin'den gelen Türk Spartakistleri ile birlikte kurucuları arasında yer aldığı Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın (TİÇSF) genel sekreterliğine seçildi. Yazılarında mütareke ve işgal yıllarında İstanbul'da ağır koşullarda çalıştırılan işçilerin sesi oldu. Onları dayanışmaya ve direnişe davet etti. Mücadalesine Ankara'daki Milli Mücadelecilere insan kazandırmakla da devam etti. Ankara yönetimini canla başla savundu. 1921 yılı haziran ayında da Aydınlık dergisini çıkarmaya başladı. Bu dergi güç koşullarda mücadelenin bayrağı oldu. Cumhuriyet ilanından sonra da yayınlarına eleştirel yönde devam etti. Ve Türkiye tarihine 'Aydınlıkçılar' olarak geçen bir fikir akımının da başlangıcı oldu. Bu çizgi 'Milli demokratik devrim' çizgisiydi.

Bu poster bildirimizde hem örgütçü hem fikir adamı kimliğiyle işçi sınıfının sesi haline gelen ve Türkiye'nin bir dönemine damgasını vuran Dr.Şefik Hüsnu Deymer'in yaşam öyküsüne değinilecektir.

Summary

Dr.Deymer, who is the socialist pioneer of Turkey, was born in 1887 in Thessaloniki .He studied science and medicine at Sorbonne University in Paris. He specialised in neurology and psychiatry.He had a deep interest in the facilities of Jon Turks (New Turks) of Ottoman Empire when he was in Paris. He joined the Balkan War in 1912 after he came back to Turkey. Afterwards, he joined the Independence War and took part as a lieutenant at the Canakkale frontier. He attempted to unite the revolutioners in Turkey. His articles were published at Kurtuluş (Liberation) Journal during the armistice period. In 23 September 1919, he was

chosen as the general secretary of Turkey Proleter and Farmers Association which he was also one of the founders together with the Turkish Spartacists from Berlin. By his articles, he became the voice of the workers who were working under very heavy conditions during armistice and military occupation of foreign forces. He invited the proleters to evoke resitance and to have solidarity. He continued his fight by also providing more supporters to the National Patriots .He always defended the government in Ankara. He started to publish *Aydınlık* (Enlightenment) Journal in June 1921. This journal became the symbol of struggle in difficult conditions.He continued to have his critical approach towards the Turkish Republic. And he became the starting point of an ideology called ‘The Enlightened’ in Turkish intellectual history.

Their road was ‘National Democratic Revolution’ . In our poster presentation, we would like to present the life story of Dr. Şefik Hüsni Deymer who was the voice of proletariat and became a very influential ideologist of a remarkable movement in Turkish history.

“Al-Teyseer fi Al-modavat va Al-Tadbir”; a Book by Father of Experimental Medicine

Mehdi PASALARI¹, Maryam MOSAFFA-JAHROMI², Hadi JAHEDI¹

1- Health Policy Research Center, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

2- Department of Traditional Pharmacy, School of Pharmacy, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Summary

The expansion of Islamic conquests extent to the neighboring lands in Islamic era and along centuries provided a suitable opportunity for research in different sciences for university students and Arabic-speaking students of that time. Of the most important of these phenomena is extensive attitude to writing in Arabic among scholars and belletrists. Meanwhile medical science has become important for researchers because of the ruling conditions and Arab’s tendency towards improvement and obtaining symbols of civilization of that time. By passing of time and expansion of conquests and conquer of Andalusia in 92 A.H., which has been in current Spain, these events resulted in penetration of Arabic language to Andalusia and eagerness to write medical books in Arabic. By penetration of science in all over the conquered Islamic lands, medical science flourished in Hejira sixth century. Andalusian Ibn Zuhr (484-559 A.H.), known as Avenzoar in western countries, is among these physicians begins to transfer his time science in a special scientific style by writing the book “Al-Teyseer fi Al-modavat va Al-Tadbir”. The book is remarkable in many ways but the most interesting finding is experimental observations recorded by Avenzoar and made him famous as “father of experimental medicine” in literature. Tracheostomy on goat is a good example of his innovations in this valuable masterpiece.

Keywords: Traditional Persian Medicine, Al-Teyseer fi Al-modavat va Al-Tadbir , writing style, Ibn Zuhr (Avenzoar), Andalusia

**Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'nin Osmanlı Tıbbına
Kazandırdıkları
ve Tertib-i Ecza Adlı Eserinin Transkribi ve Değerlendirmesi
The Contributions of Chief Physician Mustafa Behçet Efendi
to the Ottoman Medicine and the Transcription of and
Evaluation of His Work
Tertib-i Ecza**

Tuncay PEKDOĞAN
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi

e-posta : tuncaypek@hotmail.com

Özet

Mustafa Behçet Efendi, 1774-1834 yılları arasında III. Selim ve II. Mahmud devirlerinde yaşamış ve hekimbaşılık yapmıştır. Behçet Efendi'nin babası, Mehmed Emin Şükûhî Efendi, annesi Osmanlı hekimbaşlarından Büyük Hayrullah Efendi'nin kızı Nefise Hanım'dır. Kendi gibi şair ve tabip olan kardeşi Abdülhak Molla da II. Mahmud devri hekimbaşilerindendir. Ailede birçok hekim olması sebebiyle aile mesleği gibi olan tıpla meşgul olmuş ve bu alanda kendini yetiştirmiştir. Aynı zamanda bazı medreselerde müderrislik yapmıştır. 1791 yılında Şeyhülislâm Mekkî Efendi zamanında kendisine sâniye-i mîr-i mîrân rütbesi vermiştir. 1796 tarihinde saray hekimleri arasında yer aldı. Mustafa Behçet Efendi ilki 1803 yılında Padişah III. Selim döneminde olmak üzere üç defa hekimbaşılık görevine atanmıştır.

Mustafa Behçet Efendi Osmanlı tıp tarihine, gerek eserleri, gerekse kurulmasında etkili olduğu tıp kurumları ile çok büyük katkısı olmuştur. 1805 yılında Kuruçeşme'de Rum Tıbbiyesi olarak da bilinen hastanenin açılmasını sağladı. 1806'da Spitalya adlı bir eğitim hastanesinin açılmasını sağladı. Kısa süre sonra Spitalya'nın yanına "Tabihane" diğer ismiyle "Tersane Tıbbiyesi" adlı bir tıp mektebi kurulmasında etkili oldu. Bu okul 1822'de bir yangında kül olduktan sonra 1827 yılında yine Mustafa Behçet Efendi'nin gayretleri ile "Tıbhane-i Amire" adıyla İstanbul'da yeni bir tıp mektebi olarak açılmıştır.

1834 yılında yakalandığı şarbon hastalığından ölen Mustafa Behçet Efendi'nin eserlerinin bazıları Tertîb-i Eczâ, Hezâr Esrâr, Kolera Risâlesi, Frengi Risâlesi, Târîh-i Mısır, Târîh-i Tabii'dir

Bildiride inceleyeceğimiz, Tertîb-i Eczâ isimli eseri Hac vazifesini ifa edenler için hazırlanmış bir sağlık rehberi niteliğindedir. Eser aslında Mustafa Reşid Efendi tarafından hazırlanmış ve 1858'de basılmıştır. Hac vazifesini yapacak olan kişileri çöl sıcaklarından ve hastalıklardan korumak için hazırlamıştır.

Summary

Mustafa Behçet Efendi lived during the reigns of both Selim III and Mahmud II, and served as the head physician. Mehmet Emin Şükuhi Efendi is the father, and Lady Nefise, the daughter of Büyük Hayrullah Efendi, is the mother of Behçet Efendi. His brother Abdülhak Molla, who is a poet and a doctor like Behçet Efendi, is one of the head doctors of the reign of Mahmud II. Due to the fact that there are a number of doctors within the family, Behçet Efendi interested himself in medicine and had a profession in this area.

He worked as a professor at some madrasahs. In 1791, At the time of Şeyhülislam Mekki Efendi he was given the degree of governor and in 1796 he took his place among the doctors of the court. Mustafa Behçet Efendi served as head physician three times and the first service of him was during the reign of Selim III in 1803.

Mustafa Behçet Efendi had made a great contribution to the the history of Ottoman medicine both with his profession and his works that were influential on establishing the medical institutions. He was efficient in the foundations of the medical school named “Tersane Tıbbiyesi”,of the hospital known as “Rum Tıbbiyesi” in 1805 in Kuruçeşme and of an education hospital named Spitalya in 1806. After a short time, he was also efficient in the foundation of the medical school named “Tabibhâne” or Tersane Tıbbiyesi” next to Spitalya. This school, “Tersane Tıbbiyesi” burned to ashes during a fire in 1822. In 1827, with the struggles of Mustafa Behçet Efendi a new medical schhol, that is called “Tıbhane-i Amire” was opened in İstanbul.

Mustafa Behçet Efendi who died of antrax in 1834 produced works some of which are “Tertib-i Ecza, Hezar Esrar, Kolera Risalesi, Frengi Risalesi, Tarih-i Mısır, Tarih-i Tabii.

The work we will study in this paper is Tertib-i Ecza that is prepared by Mustafa Reşid Efendi and published by Mustafa Behçet Efendi in 1858. This work has the property of health guide prepared for the pilgrims.

Medicinal Importance of Mineral Origin Drugs in Unani System of Medicine. a Review

*Masroor A. QURESHI, **Humaira BANO, ***Irfan AHAMAD, ****Muhammad RAZA

Regional Research Institute of Unani Medicine, Department of Ayush Ministry of Health and Family Welfare Government of India Opposite Department of Ophthalmology j.j.hospital, byculla, mumbai-8

*assistant director (SCIENTIST (IV))

**Research Officer (Scientist, (ii))

***Research Officer

****Research Officer (Scientist (iv))

e-mail::drmasrooralig786@hotmail.com

Summary

The Unani Medicine system since ages has been known for the use of minerals in a lot many medicinal preparations for the treatment of various diseases. These Minerals are used as Muqawwi-e-aam (general body tonic) for the purpose of improving functions of vital organs, increasing Hararat-e-ghareezi (metabolic heat) and Rooh (vital energy or life force) for boosting the immune systems, blood purifier, and antidote of poisons etc. These Minerals are also used in pneumonia, mania, palpitation, jaundice, grief depression, anxiety, diseases of brain and heart, weak function of stomach, liver, kidney, illusion, melancholia, tuberculosis epilepsy etc. Khubsul Hadid (Iron Rust), Shingraf (Cinnabar), Shora Qalmi (Potassium Nitrate) Suhaga (Borax) Sona Mukhi (copper Pyrites) Zamurrad (Emerald) Zehar Mohra (Serpent stone) Namak Sambhar (lake Salt) Namak Shore (Sea Salt) Phitkari (Alum) are the some examples of mineral origin drugs, which are used in Unani System of Medicine since long time. The close photograph of the minerals origin drugs along with all the details, like the geological and geographical details; mineral origin, physical and chemical properties; there temperament, efficacy and utility in particular diseases and some possible side effects will be present at the time of presentation.

Medical Manuscripts in the Malay Archipelago: Reclaiming Heritage, Islamising Knowledge

Mohd Affendi Mohd SHAFRI

**Kulliyah of Allied Health Sciences, International Islamic University Malay-
sia, 25200 Kuantan, Malaysia
e-mail:affendishafri @iiium.edu.my**

Summary

Medical science in recent decades underwent transformation that was not only limited to theoretical and methodological frameworks, but also equally important if not more fundamental, its philosophical foundation. The shift from humoral theory to strictly rational, evidence-based medicine owed much to change in medical axiology, logics and metaphysics. These are casted as part of newly-found Western ideologies of positivism, modernism and evolutionism, which runs in contradiction to principles of Islam. In the context of the Malay Archipelago, Islamisation and humanization of medical science requires the existence of a continuous, integrated study on Islamic works within medical science and related fields – medicine, pharmacy, food science, botany, zoology, etc. The masses, in particular the thinking elite, is to be made familiar with major works and tradition that are fully Islamic and rich in humanity. The works of Muslim intellectuals in previous centuries would reveal the character of Islamic science which are scientific and pragmatic, yet remain vigorously tawhidic in its nature, principles and visions. Their experiences and interpretations of science within the framework of tawhid are to be reclaimed, reintroduced and shared in formats such as annotated and non-annotated transliterations, publication of anthologies of manuscripts, and catalogues of works at remaining scriptoriums. Analytical studies should be performed in order to highlight hierarchical system of knowledge, basic principles, major issues and themes, in particular those which found resonance with problems in contemporary life. In conclusion, study of medical manuscripts in the Malay Archipelago has important roles, primarily in the effort to plant the vision of Islam in society by reclaiming an already systematic, scientific tradition, as well as to contextualize past knowledge and concept into current practice, and humanize medical science of today.

Keywords: Malay manuscript, Malay medicine, Islamisation of Science

**İbn-i Şerif'in Yadigâr Adlı Eserindeki Merhem
Formüllerinin Eczacılık Açısından Günümüzle
Karşılaştırılması**

**Pharmaceutically Comparison of the Ointment Formulas in
Yadigar, the Work of Ibn Sherif's, with the Present**

Sevgi ŞAR* Bilge SÖZEN ŞAHNE** Miray ARSLAN*

*Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Eczacılık İşletmeciliği AD, 06100,
Tandoğan-Ankara
e-mail:msevuktekin@ankara.edu.tr ,
e-mail:sevgisar98@gmail.com

**Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Eczacılık İşletmeciliği AD,
06100, Sıhhiye-Ankara
e-mail:bilgesozen@yahoo.com

Özet

Tarihte eczacılık mesleğine ait çeşitli bilgilere, farklı uygarlıklarda yazılmış pek çok eserde rastlanmaktadır. Osmanlı Döneminde yazılmış önemli eserlerden biride, gerek Osmanlı, gerekse İslam Tıbbı için önemli kişilerden biri olan İbn-i Şerif'in 1400'lü yıllarda yazmış olduğu Yadigâr'dır.

İbn-i Şerif; İbn-i Sina, İbn-i Baytar gibi ünlü hekimlerin bilgilerinden faydalanarak, genç yaşından beri sürdürdüğü hekimlik mesleğine büyük katkılar sağlamıştır. Bu hekimin Yadigâr isimli eseri, Türkçe ve herkes tarafından kolayca anlaşılabilir bir dille yazılmış olmasından dolayı ayrı bir öneme sahiptir. Eserin ilk bölümünde sağlığın korunmasından, ikinci bölümünde ise hastalıkların tedavisinden bahsedilmektedir. Sağlıklı yaşam için çeşitli önerilerin de bulunduğu eserde, pek çok hastalık ve bunların tedavilerinde kullanılabilecek çeşitli şekillerdeki ilaçlarla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Eserin ikinci bölümünde ise pek çok formülasyondan bahsedilmektedir. Bu formülasyonlar arasında yer alan yanık, yara, romatizma ve ağrı gibi bazı rahatsızlıkların iyileştirilmesi amacıyla çoğunlukla bitkilerle hazırlanan merhem formülleri de dikkati çekmektedir.

Bu çalışmada, söz konusu eserdeki merhemler tek tek incelenecek ve merhemlerin içeriklerinde bulunan maddelerin eserde belirtilen etkileri ile günümüzdeki etkileri karşılaştırılarak konu etraflı olarak tartışılacaktır.

Summary

Various information about pharmacy profession in history have been found in many works written in different civilizations. One of the important works written

during the Ottoman period is *Yadigar* which was written in 1400s by Ibn Sherif who is one of the important people of Ottoman and Islamic Medicine.

Ibn Sherif has made great contributions to the medical profession continued since a young age by benefited from the famous physicians', such as Avicenna, Ibn Baytar, information. This physician's work named *Yadigar* has a different significance due to written in Turkish and a language that is easily understood by everyone. In the first part of the work, the protection of health and in the second part the treatment of the disease is mentioned. In the work in which there are several recommendations for wellness, there are also information about many diseases and different pharmaceuticals can be used in this diseases' treatment.

In the second part of the work many formulations are mentioned. The ointment formulations which are used for the treatment of disorders such as burns, wounds, rheumatism and pain prepared by plants are remarkable formulas of them.

In this study, the ointments in this work will be examined one by one and the issue will be discussed in details by comparing effects of the substances mentioned in ointments in work and now.